

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

“Όπως ο άνθρωπος πετάει τά παλιά του
ροῦχα γιά νά φορέση άλλα καινούργια,
ἔτσι καί ἡ ψυχή ἐγκαταλείπει τά παλιά
σώματα, γιά νά πάρη άλλα νεώτερα.

Μπαγκαμπάντ-Γκιτά

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702**

H.P. Blavatsky	Τò κλειδί τής Θεοσοφίας	600
Besant - Leadbeater	Ή Άτραπός του Άποκρυφισμού	500
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρòς τήν Πραγματικότητα	200
»	Αι βαθύτεραι όψεις τής Ζωής	200
Irving S. Cooper	Ή Μετενσάρκωσις	300
Aπ. Besant	Ό Έσωτερικός Χριστιανισμός	600
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	200
Βενετού - Ίλαρίωνος	Φώς στήν Άτραπό	150
Krishnamurti	Στό πόδια του Διδασκάλου	150
Άντ. Άδριανοπούλου	Άρχαιοι Έλληνες φιλόσοφοι	600
»	Οι Νόμοι τής Ζωής	200
Ίω. Βασιλή	Τò Σημειωματάριο ένòς Μύστου	400
»	Τò φυσικό δικαιώματα του άνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Άποκρυφισμός και Μυστικισμός χαρτ. 200, δεμ.350	
»	Είσαγωγή στή Θεασοφία »	400, δεμ. 600
»	ΜΗΤΙΣ (Τò βιβλίον τής σοφίας) »	500, δεμ. 700
»	Τò βήματα τής Φιλοσοφίας Α΄ δεμ. 500	
»	Τò βήματα τής Φιλοσοφίας Β΄ χαρτ. 200	
»	Έκλογαί από τòn Κρισναμούρτι »	300
»	Ό Κρισναμούρτι γιò τòn Διαλογισμό »	150
»	Ό Ίησοϋς »	250
»	Ό Κομήτης (Θέατρο ίδεών) »	150
»	«Άγνώστω Θεώ» »	50
»	Πέντε Τεκτονικά Όμιλικά εις Α΄ »	150
»	Μεγάλες πράξεις στήν Ιστορία	
»	των Έλλήνων »	400
»	Άρχαιοελληνικά »	400
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 1971-1984 έκαστος	300
»	» 1985, 1986 »	600
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκαστη δεμένη		600
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος	400, δεμένη	600

Άποστείλατε τò αντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικώς.

Τò έξοδα επί άντικαταβολή επιβαρύνουν τòn αγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 150

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 1000. Έξωτερ. \$ 12, Άεροπ. \$ 15

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή: Λεν. Ἀναστασιάδου, Καλ. Παναγιώτου, Παν. Παπασλιώτης, Κατ. Χατζηδημητρίου

Διαχειριστική Ἐπιτροπή: Πολ. Ἀντζακας, Ἄσπα Κωστοβοσίλη, Παν. Παπασλιώτης

Ἔτος 32ον • Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1987 • Τεῦχος 177

Τό φιλοσοφικό ἔργο τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου

Ἀφιέρωμα στή μνήμη του γιά τήν ἐπέτειο τῶν τριάντα χρόνων ἀπό τότε πού ἔφυγε

Ὁ σωστός τίτλος τοῦ σημερινοῦ ἄρθρου εἶναι μία **ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ** νά ξεχωρήσουμε τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου, μέ σκοπό νά βοηθηθεῖ ὁ ἀναγνώστης στό νά προσέξει αὐτά τά σημεῖα, ὥστε νά μπορέσει καί νά ἐμβαθύνει περισσότερο στό νόημα τοῦ ἔργου καί νά χαρεῖ καλύτερα τήν ἀξία του.

Μποροῦμε νά συγκρίνουμε τήν προσπάθειά μας, μέ αὐτό πού κάνουν οἱ ξεναγοί στά μουσεῖα, ὅταν, μπροστά σ' ἓνα ἀριστοῦργημα τέχνης, προσελκύουν τήν προσοχή τοῦ ἐπισκέπτη σέ ὀρισμένα χαρακτηριστικά, πού ξεχωρίζουν τό ἔργο ἑνός καλλιτέχνη ἀπό ἄλλα, καί φωτίζουν καλύτερα τήν ὁμορφιά του, ἔτσι ὥστε καί ἡ αἰσθητική ἀπόλαυση νά εἶναι ἐντονώτερη.

Πρὶν μποῦμε στό θέμα μας, πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι τό φιλοσοφικό ἔργο τοῦ διδασκάλου Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου εἶναι

στενά συνδεδεμένο με εκείνο του διδασκάλου Σπυρίδωνος Νάγου.

‘Ο ίδιος γράφει σχετικά: «Θεωρούμε επιβεβλημένον καθήκον μας νά τονίσωμεν ένταῦθα τήν επίδρασιν ἐγ’ τῶν ἡμετέρων ἀντιλήψεων τοῦ πνεύματος τοῦ Σπυρίδωνος Νάγου.

Στενοί φίλοι, ἀδελφωμένοι στήν κοινή πίστη καί τόν ένθουσιασμό, μαζί ἐργάσθηκαν, μαζί προχώρησαν, μαζί κατόρθωσαν νά ξαναζωντανέψουν τά ἀρχαῖα ἰδανικά, ὄχι μόνο τῆς Ἑλλάδας, πού ἦταν ὁ κύριος στόχος τους, ἀλλά καί ἄλλων μυστηριακῶν παραδόσεων.

‘Όταν ἔφυγε ἀπό αὐτόν τόν κόσμο ὁ Σπυρίδων Νάγος, ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος ἐξακολούθησε νά ἐργάζεται συνεχῶς, ἐπί ἑκοσι τέσσερα χρόνια, γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ κοινοῦ σκοποῦ.

Μέσα σ’ αὐτήν τήν περίοδο ἔγραψε τά δύο σπουδαιότερα ἔργα του: «Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ» καί τό «ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ».

Τό ἔργο τῶν δύο διδασκάλων χωρίζεται σέ τρεῖς τομεῖς:

1) Μελέτη καί ἀνάλυση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, τῆς Μυθολογίας καί γενικά τῆς ἐσωτερικῆς παράδοσης.

2) Μελέτη καί ἐρμηνεία τοῦ τεκτονικοῦ συστήματος.

3) Διατύπωση ἑνός ὁλοκληρωμένου φιλοσοφικοῦ συστήματος, πού βασίζεται κυρίως, στήν ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία ἀλλά καί σέ πρωτότυπες προσωπικές τους ἀντιλήψεις, ὅπως καί στήν πείρα καί τή γνώση τους ὡς ἀνθρώπων που ἔζησαν στόν εἰκοστό αἰῶνα.

Τό ἔργο τους εἶναι καρπός μιᾶς μακρόχρονης καί βαθειᾶς μελέτης τῶν κειμένων, ἀλλά καί τό ἀποτέλεσμα τῆς ψυχικῆς των στάθμης, ἡ ὁποία τοὺς ἐπέτρεψε νά ἔρθουν σέ ἐπαφή μέ ἐκεῖνες τίς πηγές τῆς γνώσης, πού δίνουν τό δικαίωμα στοὺς ἐκλεκτοὺς, νά ὀνομάζονται πραγματικοί φιλόσοφοι, μέ τήν ἔννοια πού ἔδωσε στόν ὄρο ὁ μέγας Πυθαγόρας: «Φιλόσοφος ἐστί ὁ ἐπιστάμενος τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως». Δηλαδή, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει κατὰ βάθος τήν ἀλήθεια.

Οἱ δύο διδάσκαλοι συνεργάσθηκαν ἀρμονικά, συμπληρώνοντας ὁ ἕνας τόν ἄλλον, μέ ὅσα εἶχε νά προσφέρει ὁ καθένας στήν κοινή τους προσπάθεια, ἡ ὁποία ἦταν νά μεταδώσουν στόν ἀνθρώπο τόν θησαυρό τόν ὁποῖο εἶχαν ἀποκτήσει οἱ ἴδιοι, μέσα σέ μιά ζωή ἀφιερωμένη ὁλόκληρη στό πνευματικό τους ἰδανικό.

Θά ἦταν ἀδύνατο γιά μᾶς, ἀλλά καί ἀνώφελο, νά κρίνομε καί νά συγκρίνομε τήν προσφορά τοῦ κάθε ἑνός ἀπό τοὺς δύο αὐτοὺς σύγχρονους φιλοσόφους, γιατί τό πνευματικό μεγαλεῖο δέν ζυγιάζεται μέ καράτια, ὅπως τά διαμάντια.

“Ας εύχηθοῦμε, κάποτε στό μέλλον νά δοξαστοῦν αὐτές οἱ δύο προσωπικότητες, ὄχι γιατί αὐτό θά εἶχε καμμιά οὐσιαστική ὀφέλεια γιά ἐκείνους τούς ἴδιους, ἀλλά γιατί θά ἐσήμαινε πῶς μπόρεσαν οἱ ἄνθρωποι νά ἀναγνωρίσουν τήν ἀξία καί νά ἐγκολπωθοῦν τό ἔργο τους. “Ας εύχηθοῦμε ἡ διδασκαλία τους νά φωτίσει ὅλους τούς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως, οἱ ὁποῖοι ψάχνουν νά βροῦν τό νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου καί διψοῦν γιά δικαιοσύνη καί ἀγάπη.

Σήμερα, ὅπως εἶπαμε, σκοπός μας εἶναι ν’ ἀσχοληθοῦμε εἰδικά μέ τό ἔργο τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανόπουλου.

Τό φιλοσοφικό του ἔργο, ὅσον ἀφορᾷ τήν συγγραφική του ἐργασία, περιέχει τά ἑξῆς:

- 1) «Περί τροφῆς» (1906 μέ πρόλογο τοῦ Σπυρίδωνος Νάγου).
- 2) «Λουτρά, ἀερόλουτρα, ἡλιόλουτρα».
- 3) «Τό κάπνισμα».
- 4) «Τί εἶναι ὁ τεκτονισμός» (1931).
- 5) «Ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ζωή» (1950).

Αὐτά δημοσιεύθηκαν ἀπό τόν ἴδιο καί μετά πού ἔφυγε ἀπό κοντά μας οἱ κληρονόμοι του ἐξέδωσαν καί ἄλλα δύο ἀνέκδοτα ἔργα του:

- 1) «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι» (1971)

καί 2) «Οἱ νόμοι τῆς ζωῆς» (1976) πού εἶναι μία συλλογή ἀπό σημειώσεις καί διαλέξεις πού ἔδωσε στήν Θεοσοφική Στοά «Ὁρφεύς», τῆς ὁποίας ἦταν ὁ ἰδρυτής.

“Ας σημειώσουμε, ὅτι καί πολλά κεφάλαια τῶν «Ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων» στηρίζονται σέ ὁμιλίες πού ἔγιναν μέσα στήν «Θεοσοφική Ἑταιρία».

Ἐκτός ἀπό τά δημοσιευμένα, ὑπάρχουν καί πολλά ἀνέκδοτα κείμενα, σκέψεις, σημειώσεις, ἄρθρα, ὁμιλίες κ.λπ. μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ μελέτη: «Πρός ἕν ὑγιές πολίτευμα» πού εἶχε γράψει πρό τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος γράφει ἀπλά, φυσικά. Οἱ φράσεις του εἶναι σαφεῖς, οἱ ἐννοιες νοητές ἀπό τόν καθένα. Τίποτε τό πολῦπλοκο ἢ ἐξεζητημένο δέν ὑπάρχει στά κείμενά του. Κάτω ὁμως ἀπ’ αὐτήν τήν ἀπλότητα, κρύβεται θησαυρός γνώσης καί πείρας, ὄχι μόνο ἐπιστημονικῆς ἢ φιλοσοφικῆς, ἀλλά καί μυστηριακῆς.

Γι’ αὐτό, ὁ κάθε ἀναγνώστης ἐμβαθύνει στό κείμενο καί ἔλκεται ἀπό αὐτό, ἀνάλογα μέ τήν δική του ἱκανότητα νά συλλαμβάνει ἢ ὄχι τίς μεγάλες ιδέες, πού ἄλλες εἶναι διατυπωμένες ὀλοφάνερα καί ἄλλες ὑπονοοῦνται.

Τυχαίνει συχνά, όταν ξαναδιαβάζει κανείς ένα κεφάλαιο, πού πίστευε πώς τό έχει καταλάβει καλά, νά ανακαλύπτει νέα, σπουδαία νοήματα, τά όποια ύπήρχαν βέβαια καί πρίν, αλλά πού δέν τά είχε προσέξει ώς τώρα:

Ή γλῶσσα πού μεταχειρίζεται εἶναι ένα ἐμπόδιο γιά τήν νεώτερη γενιά, πού χάρι στήν «ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση» δύσκολα καταλαβαίνει τήν ἀπλή καθαρεύουσα, κι' ἔτσι, σιγά-σιγά, θά στερηθεῖ τή χαρά νά διαβάζει καί τήν νεοελληνική φιλολογία μας ἀκόμη, ἄν δέν διορθωθοῦν τά πράγματα.

Ἄλλο γνώρισμα τῆς γραφῆς του εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονική τῆς δομῆς.

Ή σύνθεση τῆς φράσης, ἡ διάρθρωση τῶν κεφαλαίων, ἡ ἀνάπτυξη καί ἡ συσχέτιση κάθε ἔννοιας μέ ἄλλες, ἡ βασική ἰδέα πού συνέχει τό κάθε βιβλίο, ἡ ἀρμονία στή σύλληψη τοῦ ὅλου ἔργου, θυμίζουν ἀρχαῖο νάό, ὅπου παντοῦ, ἀπό τόν στυλοβάτη ώς τόν θριγγό καί τ' ἀετώματα, ἐκδηλώνεται τό μέτρο καί ἡ ἀρμονία.

Ἄλλ' αὐτό πού ἐνδιαφέρει περισσότερο ἀπό τή μορφή, εἶναι τό περιεχόμενο.

Εἶπαμε ὅτι τό φιλοσοφικό ἔργο τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου, ὅπως καί τοῦ Σπυρίδωνος Νάγου, χωρίζεται σέ τρεῖς τομεῖς.

Πρῶτος, εἶναι ἡ **Ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία καί παράδοση**. Τί ἔμεινε, ὡς σήμερα, ἀπό τό οἰκοδόμημα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας;

Ἐλάχιστα ἄρτια χειρόγραφα, πολλά ἀποσπάσματα, ἀσύνδετα μεταξύ τους, κείμενα παραφθαρμένα ἀπό τοὺς διάφορους ἀντιγραφεῖς, ἀναφορές, μέσα σέ ἔργα νεωτέρων συγγραφέων, οἱ ὅποιοι εἶχαν διαβάσει τά πρωτότυπα ἔργα καί οἱ ἐρμηνεῖς διάφορων σχολιαστῶν, ἀπό τήν ἀρχαία μέχρι καί τήν Βυζαντινὴ ἐποχή. Τέλος, τά γραπτά ὠρισμένων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι μέσα στίς συκοφαντίες πού ἐκτοξεύουν ἐναντίον τῆς ἀρχαίας θρησκείας πού εἶχαν ἀπαρνηθεῖ, δίνουν συχνά, χρήσιμες γιά μᾶς πληροφορίες.

Ἐκτός αὐτοῦ, ἡ Μυθολογία, οἱ ἐπιγραφές σέ ἀρχαίους ἱερούς χώρους, ὅπως τά Ἀσκληπιεῖα π.χ., ἡ θρησκευτικὴ παράδοση, καί μερικά ἔθιμα καί γιορτές πού σώζονται ὡς τώρα στόν λαό μας, βοηθοῦν νά συγκεντρώσουμε πολλές γνώσεις.

Πῶς ὅμως θά συνδεθοῦν ὅλα αὐτά μεταξύ τους;

Πῶς μποροῦν τά σκόρπια μάρμαρα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ ν' ἀναστυλωθοῦν, ἔτσι πού νά δώσουν μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ἀρχαίας ὁμορφιᾶς;

Πολλοί τό προσπάθησαν.

Σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἐπὶ αἰῶνες, φιλόλογοι, φιλόσοφοι, ἐπιστήμονες, στοχαστές, ἐμόχθησαν γι' αὐτόν τόν σκοπό. Διάβασαν, μελέτησαν, σύγκριναν καὶ τελικά ἐρμήνευσαν τὰ ὅσα ἔμαθαν, σύμφωνα μέ τίς δικές τους, προσωπικές ἀντιλήψεις, σύμφωνα μέ τό δικό τους «πιστεῦω».

Ἔτσι, μέσα σ' ἓνα πλῆθος ἀπό πολυσέλιδα συγγράμματα, πού εἶναι τεκμηριωμένα καί ἄρτια ἀπό ἱστορική καί λογοτεχνική ἀποψη, ἡ ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία παρουσιάζεται σάν ἓνα ὠραῖο βέβαια σύνολο, τό ὁποῖο ὅμως περιέχει πολλές ἀντιφάσεις, πολλές «ἀφελεῖς» ἀντιλήψεις, πολλές ἀκατάληπτες ἔννοιες, τίς ὁποῖες μάταια προσπαθοῦν οἱ μελετητές νά ξεδιαλύνουν, στηριζόμενοι στήν δική τους λογική καί μόνο.

Συχνά, ἐκτός ἀπό λίγες ἐξαιρέσεις, ὅπως ὁ Schuré ἢ ὁ Meunier, δέν συλλαμβάνουν τό πνευματικό κήρυγμα ἑνός Πυθαγόρα ἢ ἑνός Πλάτωνα καί δέν δίνουν σημασία στίς βασικές ἀρχές τῆς διδασκαλίας τους, πού εἶναι ἡ ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ, τῆς ψυχῆς, τῆς ἀναγέννησης καί τῆς λύτρωσης, ἀλλά προσπαθοῦν νά προσαρμόσουν ὅλες αὐτές τίς θαυμάσιες ἰδέες, στά δικά τους μέτρα.

Ὁ Πλάτων λέει: «οὐκ ἂν ἴδῃ ὀφθαλμός τόν ἥλιον ἂν μή ἡλιοειδής εἴ».

Ἡ ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία ἦταν ὁ προθάλαμος τῶν Μυστηρίων καί οἱ ἀρχές τῆς βασίζονται στήν ἐσωτερική γνώση, τήν ὁποία κατεῖχαν ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀρχαῖοι σοφοί.

Δέν εἶναι δυνατόν νά ἐρμηνεύσει κανεῖς τίς βαθιεῖς ἔννοιες πού κρύβονται μέσα στά τόσο ποιητικά κείμενα τῆς Μυθολογίας καί τῆς φιλοσοφίας, ἂν δέν ἔχει μνηθεῖ καί ὁ ἴδιος σ' ἐκείνη τήν γνώση πού θά τοῦ χαρίσει τόν μυστικό κώδικα, χάρι στόν ὁποῖο θά ἀποκρυπτογραφίσει ὅσα δέν μπορεῖ νά συλλάβει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, χωρίς τή βοήθεια τῶν ἀνωτέρων του.

Αὐτό ἀκριβῶς κατόρθωσε ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος.

Πεμπτουσία τῆς ἐρευνάς του, εἶναι τό βιβλίο του «Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι», ὅπου παρουσιάζει ὅλη τή σειρά τῶν μεγάλων ἐλλήνων φιλοσόφων, ἀπό τόν Ὀρφέα μέχρι καί τοὺς Στωϊκοὺς.

Ἀναφέρουμε τόν πίνακα τῶν περιεχομένων, γιά νά φανεῖ ὁ πλοῦτος τῆς μελέτης αὐτῆς. **Ὀρφεύς, Ἴωνική σχολή, Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης, Πυθαγόρας καί Πυθαγόριοι, Ἐλεατική σχολή, Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Ζήνων, Ἐμπεδοκλῆς, Ἡράκλειτος, Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος, Σωκράτης, Πλάτων, Στωϊκοί.**

Στήν ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου πού διέθετε, πρῶτον συσχέτισε κείμενα καί ἀποσπάσματα πολλῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, καί μ' αὐ-

τόν τόν τρόπο, μπόρεσε νά συμπληρώσει τά κενά καί νά ξεδιαλύνει πολλά άσαφή σημεία.

Δεύτερον, συγκρίνοντας τήν άρχαία ελληνική παράδοση μέ άλλα, φιλοσοφικά, θρησκευτικά καί μυστηριακά συστήματα, άλλων λαών καί εποχών, βρήκε τά κοινά σημεία πού υπάρχουν μεταξύ τους καί έτσι εξδραίωσε στερεότερα τήν αλήθεια πού περιέχει ή άρχαία ελληνική φιλοσοφία.

Τό κύριο χαρακτηριστικό του έργου του, όμως, είναι ή πνευματική σκοπιά από τήν όποία εξετάζει καί έρμηνεύει τό σύστημα τής ελληνικής φιλοσοφίας δίνοντάς του ξανά όλη του τήν αίγλη.

Άπέδειξε, μέ αδιάσειστα τεκμήρια, πώς ή ελληνική φιλοσοφία είναι ένιαία, έρμηνεύοντας σοφά τίς φαινομενικές διαφορές πού τυχόν υπάρχουν στήν όρολογία καί τήν διατύπωση τών ιδεών από τούς καθ' έκαστα συγγραφείς.

Στόν επίλογο του βιβλίου του, αναφέρει, σέ περίληψη, τά δέκα κύρια σημεία τής ελληνικής φιλοσοφίας, από τά όποία άποδεικνύεται τό «ένιαιον αύτής».

Έκτός αύτου δέν άντικρίζει τήν φιλοσοφία τών άρχαίων απλά σάν μία ώραία θεωρία, αλλά πιστεύει πώς μπορεί νά ξαναζωντανέψει καί νά παίξει τόν ρόλο ενός πολύτιμου όδηγου, γιά τή ζωή τής ανθρωπότητας, πού σήμερα βασανίζεται τόσο, χωρίς έναν σωστό, πνευματικό προσανατολισμό.

“Ας διαβάσουμε μία παράγραφο από τόν πρόλογο του βιβλίου: «Είναι προφανές ότι τό σύστημα τής ελληνικής φιλοσοφίας, ού μόνον είναι πλήρες, αλλά καί δέν συγκρούεται ούτε πρός τήν σύγχρονον έπιστήμην, ούτε πρός τάς θρησκευτικές δοξασίας τών συγχρόνων μας. Φρονώ δέ ότι θά ήδύνατο νά χρησιμεύσει ως πεδίο, εις τό όποιον θά ήδύναντο νά έναρμονισθοούν καί θρησκεία καί έπιστήμη, εις μίαν ένιαίαν σύνθεσιν. Καί ή μέν εκκλησία καί θεολογία χρωμένα τών άπόψεων τής ελληνικής φιλοσοφίας θά ήδύνατο νά έρμηνεύση καί νά καταστήση κατανοητά πλεϊστα όσα σημεία τής θρησκείας, οι έπιστήμονες νά άποκτήσουν ένα προσανατολισμόν, ό όποϊος θά έβοήθει αύτούς εις τάς περαιτέρω έρεύνας των, όλοι δέ οι άνθρωποι θά απέκτων μίαν βάσιν, ήτις θά έστήριζε τάς πεποιθήσεις των, ώστε νά εύρουν τόν δρόμον διά νά γνωρίσουν τόν σκοπόν τής ζωής καί τής έν κοινωνία συμβιώσεώς των καί νά ακολουθήσουν σύστημα βίου, όπερ θά τούς όδήγει εις τήν όδόν τής προόδου καί τής εύημερίας».

Ο δεύτερος τομέυς του έργου του Άντωνίου Άδριανοπούλου, όπως καί του Σπυρίδωνος Νάγου, υπήρξε ή έρμηνεία όλων τών τεκτονικών βαθμών καί συμβόλων καί ή διδασκαλία τής βα-

θύτερης σημασίας του Ἐλευθεροτεκτονισμού.

Φαίνεται ὅτι αὐτή ἡ ἐργασία, πού ἐγινε ἐπὶ πολλά χρόνια μέσα στίς Στοές εἶναι ἐξαιρετική, ἀλλ' ἐμεῖς δέν μπορούμε βέβαια νά μάθουμε τίποτε σχετικό.

Ὁ Ἀντώνης Ἀδριανόπουλος, ὅμως, ἔχει γράψει τό βιβλίον «Τί εἶναι ὁ Τεκτονισμός», στό ὁποῖο χωρίς νά προδώσει βέβαια κανένα μυστικό, δίνει καί στούς μή μεμυημένους, μία εἰκόνα τοῦ Τεκτονικοῦ συστήματος, ἀπό τήν ὁποία συμπεραίνει κανεῖς ὅτι, ἂν ὅλοι οἱ τέκτονες ἐφάρμοζαν ὅλα ὅσα διδάσκονται, ἡ ἀτομική καί ἡ κοινωνική ζωή τοῦ κόσμου, θά ἦταν ἀλλοιόκλητη.

Οἱ «Βιωτικές ὑποθήκαι», πού περιέχονται στό τέλος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἔχουν, ἐκτός ἀπό τήν φιλοσοφική τους ἀξία καί ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό: Ἐκφράζουν τήν μεγάλη ἀγάπη τοῦ διδασκάλου πρὸς τόν ἄνθρωπο, τήν βαθειά κατανόηση γιά τίς δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζει, τήν ἀνοχή καί τήν ἐπιείκεια του πρὸς αὐτόν, καί τήν ἀδελφική στοργή, μέ τήν ὁποία τόν ἀγκαλιάζει καί προσπαθεῖ νά τόν στηρίξει καί νά τόν ἐμψυχώσει...

Αὐτή ἡ ἐπιείκεια, ἡ ἀνοχή καί ἡ ἀγάπη, δέν εἶναι ἀλήθεια τό γνῶρισμα τῆς ὠριμῆς ψυχῆς.

Ὁ τρίτος τομεύς τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου του, τέλος, στηρίζεται στίς ἀρχές τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, ἀλλά εἶναι καί αὐτός, ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας του μέ τόν ἐμπνευσμένο διδάσκαλο Σπυρίδωνα Νάγο.

Περιέχει ἕνα ὁλοκληρωμένο καί σέ πολλά θέματα, πρωτότυπο φιλοσοφικό σύστημα, τοῦ ὁποῖου στοιχεῖα συναντοῦμε σέ ὅλα του τά συγγράμματα, ἀλλά πού διατυπώνεται συστηματικά στό βιβλίον του «Ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ζωή».

Γράφοντας γιά τήν ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία καί τό τεκτονικό σύστημα, κινεῖται μέσα σέ «αθορισμένα πλαίσια».

Στόν «Ἄνθρωπο καί τή ζωή» ἐκφράζεται ἐλεύθερα, ἐκδηλώνει τήν δική του, ἐσωτερική ζωή, τίς σκέψεις καί τά συναισθήματά του, τόν ἐνθουσιασμό, τήν πείρα καί τά συμπεράσματα τοῦ ἑξοχῆς ἀπό τά βιώματα μιᾶς γέφυρας ζωῆς, στή διάρκεια τῆς ὁποίας συνεδίασε πάντα τή γνώση μέ τήν πράξη.

Τό πρῶτο που μᾶς ἐντυπωσιάζει, εἶναι ἡ εὐρύτητα τοῦ περιεχομένου τοῦ ὁποῖο ἔχει σάν πλαίσια, γιά τόν χρόνο τήν αἰωνιότητα καί γιά τόν χῶρο, τό σύμπαν. Ἀνοίγει μπρός στά μάτια μας προοπτικές πού δίνουν ἄλλη διάσταση στά προβλήματα, στή ζωή καί στό μέλλον μας.

Παράλληλα ὅμως μέ τήν πνευματική αὐτή ἀνάταση, τό βιβλίον

είναι σταθερά προσγειωμένο. Συνδυάζει, σέ μία θαυμαστή ισορροπία, τίς πιό ύψηλές ιδέες, μέ τίς πιό άπλές, καθημερινές ένέργειες.

Άπό τά πρωτόλεια βιβλία του άκόμη, «Περί τροφής», «Λουτρά, άερόλουτρα, ήλιόλουτρα» καί «Τό κάπνισμα», άσχολήθηκε μέ θέματα ύγιεινής διαβίωσης, τά όποια σήμερα κατακλίζουν τόν διεθνή τύπο, γιατί οι άνθρωποι άρχισαν ν' άνησυχούν γιά τήν υγεία τους καί ένδιαφέρονται γιά τίς γνώμες τών ειδικών, οι όποιοι όρίζουν μία σωστή καί φυσική δίαιτα ζωής.

Άς σημειώσουμε ότι ό Άντώνιος Άδριανόπουλος στάθηκε πρωτοπόρος στίς θεωρίες του γιά πολλά άπ' αυτά τέ θέματα, θεωρίες οι όποιες τότε, στά 1910, θεωρήθηκαν έπαναστατικές, αλλά πού σήμερα γίνονται άποδεκτές, χωρίς αντίρρηση από κανέναν. Τά άπλά όμως, «χοϊκά» αυτά θέματα, συνδυάζει μέ τήν ψυχική υγεία καί τήν πνευματική πρόοδο, άποδεικνύοντας έπιστημονικά τήν άλληλεπίδραση πού ύπάρχει μεταξύ σώματος καί ψυχής. Γι' αυτό, στό βιβλίο «Ό άνθρωπος καί ή ζωή» άφιερώνει πολλές σελίδες στήν άμεση άνάγκη πού ύπάρχει νά φροντίζει ό άνθρωπος γιά τήν υγεία του.

Ένα άπό τά βασικά κηρύγματα του βιβλίου, είναι «ή σημασία τής έν τῷ οργανισμῷ ζωής διά τήν ανάπτυξιν του πνεύματος». Κάπου δέ γράφει «ό ανθρώπινος οργανισμός είναι τό εργαστήριον εις τό όποϊόν ύφίσταται κατεργασίαν τό πνεῦμα τής Γῆς».

Άλλά καί ή πρωτότυπη θεωρία του γιά τά ένστικτα, τήν όποία άναλύει λεπτομεριακά, είναι άπό τά σημαντικότερα σημεῖα του βιβλίου.

Χαρακτηρίζει τά ένστικτα σάν νόμους τής ζωής, οι όποιοι πηγάζουν άπό τήν Κοσμική Ούσία πού διέπλασε τό Σύμπαν. Πιστεύει πώς αυτά έξυπηρετοῦν όλες τίς άνάγκες τής διπλῆς φύσης του ανθρώπου, τής ζωϊκής καί τής πνευματικής. Στήν άπαρίθμισή τους, άναφέρει, μαζί μέ τό ένστικτο τής άυτοσυντήρησης καί τής διάδοσης του είδους, καί τήν όρμή πρὸς τή γνώση, τήν πνευματική άνύψωση, τήν δημιουργική όρμή καί άλλες, έντονες τάσεις του ανθρώπου πού τόν ώθοῦν, μέσα άπό τήν ίδια του τή φύση, πρὸς μία άνώτερη ψυχική κατάσταση.

Γι' αυτό, πιστεύει πώς δέν πρέπει νά άγνοοῦμε ἢ νά καταπιέζουμε τό ένστικτο όπως πρεσβεύει ό άσκητισμός, αλλά νά τό θεωροῦμε ιερό. Υπό τόν όρο όμως νά μήν έχει διάστραφεί άπό τίς κοινωνικές συνθήκες ἢ τίς ανθρώπινες άδυναμίες καί τά πάθη, αλλά νά λειτουργεί μέσα στά πλαίσια τής φυσικής ζωής. Τό γεγονός ότι ή ίκανοποίηση τών φυσιολογικῶν ένστίκτων έχει ως άπο-

τέλεσμα τήν ἡδονή καί τή χαρά, δείχνει τήν ἀξία τους, γιατί ἡ χαρά καί ἡ ἡδονή εἶναι συντελεστές ὑγείας καί εὐτυχίας.

Στήν διαστροφή τοῦ ἐνστίκτου δέ καί τήν ἀπώθησή του, ἀποδίδει πολλές σωματικές καί ψυχικές παθήσεις, ὅπως ἀπέδειξε πειραματικά ὁ Freud.

Ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος ὑπῆρξε καί ἐπιστήμων. Αὐτό ἐπηρέασε πολύ τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργοῦσε ἡ σκέψη του, ἀλλά καί τό ἴδιο τό ἔργο του.

Ἐκτός ἀπό τίς γνώσεις καί τίς θεωρίες τῆς ἀρχαίας παράδοσης, μελέτησε μέ προσοχή τήν σύγχρονη ἐπιστήμη καί τήν πρόοδο πού ἔκανε, ἀπό τήν ἀρχαιότητα ὡς τά ἐπιτεύγματά της τοῦ 20οῦ αἰώνα. Στοιχεῖα ἀπό τήν κοσμογονία, τήν κοσμολογία, τήν παλαιοντολογία, τήν φυσική, τήν ἱατρική, τήν ψυχολογία, τήν κοινωνιολογία καί τήν παιδαγωγική, ἀναφέρονται στό βιβλίο καί τό ἐμπλουτίζουν.

Ὅλες ὅμως αὐτές οἱ ἐπιστήμες πού στηρίζονται στό πείραμα καί τόν ορθολογισμό, συμπληρώνονται καί φωτίζονται, χάρις στήν φιλοσοφική ἄποψη ἀπό τήν ὁποία τίς ἐξετάζει ὁ συγγραφεύς. Ἄς μὴν ξεχνάμε πῶς καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι, μ' αὐτό τό πνεῦμα ἀσχολήθηκαν μέ τήν ἐπιστήμη, ὅπως ὁ Θαλῆς καί ὁ Πυθαγόρας.

Θά ἦταν ἐνδιαφέρον ν' ἀναλύσουμε τά σημεῖα τοῦ βιβλίου ὅπου συνδυάζεται ἡ φιλοσοφία μέ τήν ἐπιστήμη. Ἄς ἀρκεστοῦμε ὅμως σ' ἓνα παράδειγμα:

Ἡ ἐπιστήμη δέχεται πῶς μέσα στή φύση ὑπάρχουν καί λειτουργοῦν νόμοι, ὅπως τῆς βαρύτητας, τῆς κίνησης, τῆς χημικῆς συγγένειας κ.λπ.

Στό βιβλίο του «Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς» ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος γράφει: «Οἱ φυσικοὶ νόμοι ἀναφέρονται εἰς τήν ὑλικήν φύσιν, τῆς ὁποίας διέπουν τὰς λειτουργίας. Οἱ ἴδιοι νόμοι, μεταφερόμενοι εἰς τό πεδῖον τῆς ζωῆς, ἀποτελοῦν τά ἐνστικτα, τά ὁποῖα διέπουν τὰς ἐνεργείας τῶν ζωϊκῶν ἀτόμων ὡς δρώντων ὑποκειμένων. Οἱ πνευματικοὶ νόμοι, τέλος, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι διέπουν τὰς ἀνωτέρας τάξεως ψυχικὰς ὀντότητας».

Μεταξύ ἀπό ἄλλα παραδείγματα ἀναφέρει τόν «Νόμον τῆς ἰσορροπίας, ὅστις συντελεῖ εἰς τήν διατήρησιν τῆς τάξεως καί τῆς ἁρμονίας ἐν τῇ φύσει. Μεταφερόμενος οὗτος εἰς τό πνευματικόν πεδῖον, ἀποτελεῖ τόν νόμον τῆς Δικαιοσύνης, ἐκ τοῦ ὁποῖου διατηρεῖται καί εἰς τόν πνευματικόν κόσμον ἡ τάξις καί ἡ ἁρμονία».

Πολλά θά εἶχε νά διδαχθεῖ ἡ ἐπιστήμη, ἰδίως ἐκεῖνη πού εἶναι προσαρμοσμένη στόν ἄνθρωπο, ἂν συνεδύαζε τίς ἔρευνές της, μέ

τήν μελέτη τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας.

Ὁ συνδυασμός τῆς φιλοσοφίας μέ τήν θρησκεία εἶναι καί αὐτός, πολύ διαφωτιστικός, γιατί δίνει πολλές φορές μία ἐπιστημονική ἐξήγηση στό δόγμα καί στηρίζει τίς θρησκευτικές ἐντολές στήν ἀλήθεια πού ὑπάρχει μέσα στή φύση. Τήν ἀδελφότητα καί τήν θεία διδασκαλία τῆς καθολικῆς ἀγάπης, γιά παράδειγμα, τίς ὁποῖες δύσκολα δέχεται ὁ ἄνθρωπος, ἔστι· καί νοητικά μόνο, βασίζει στήν οὐσιαστική συγγένεια πού ἐνώνει ὅλα τά ὄντα τοῦ πλανήτη, ἐφ' ὅσον ὅλα εἶναι γέννημα τῆς ἴδιας κοσμικῆς οὐσίας, ἔχουν τήν ἴδια ἐφετηρία καί τόν ἴδιο προορισμό.

Ἐνώνει τήν λατρεία πρός τόν Θεό μέ τήν λατρεία πρός τήν φύση, δίνοντας στήν φυσιολατρεία τήν ἀληθινή της ἐννοια: «Ἡ φυσιολατρεία, γράφει, ἀποτελεῖ μίαν πραγματικήν ἐκδήλωσιν λατρείας πρός τήν φύσιν, τήν ὁποῖαν θεωρεῖ ἱεράν καί θεϊάν, διότι ἀποτελεῖ τήν οὐσιαστικήν ἐκδήλωσιν τῆς Δημιουργοῦ ἀρχῆς». Ὑμνεῖ τή ζωή, τό φῶς καί τήν ὠραιότητα τῆς φύσης, ἀλλά καί τά γνωρίσματα ἐκεῖνα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς πού τήν πλησιάζουν στόν Θεό. «Ζητοῦμε νά δοξάζωμεν τήν Δημιουργικήν ἀρχήν (τόν Θεό). Αὐτήν μπορούμε νά δοξάζωμεν ἐμπράκτως καί ἀποτελεσματικῶς μέσα εἰς τόν ἑαυτόν μας, ἐάν ἀρθῶμεν οἱ ἴδιοι εἰς τό ὕψος τῆς πνευματικῆς ἀξίας, τῆς τελειότητος, τῆς δόξης καί τῶν πνευματικοῦ μεγαλείου, διότι τότε καθιστάμεθα καί οἱ ἴδιοι ἀιπή ἐμφάνις τῆς θείας δόξης, ὅπως ὅλα τά μεγάλα πνεύματα πού ἐνεφανίσθησαν εἰς τήν Γῆν».

Ὁ Δαυΐδ, στούς ψαλμούς του λέει: «Θεοί ἔστε καί υἱοί ὑψίστου πάντες».

Ἀλλά καί τήν ἠθική συνδυάζει ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος μέ τήν φιλοσοφία.

Τήν ἠθική χαρακτηρίζει σάν βιωτική ἀνάγκη γιά τήν εὐημερία καί τήν πρόοδο τοῦ ἀνθρώπου, σάν συμφέρον τοῦ κάθε ἑνός, γιατί ὁ νόμος τῆς ἀλληλεπίδρασης δρᾷ καί στίς σχέσεις τῶν ἀτόμων μεταξύ τους καί ἀντανακλᾷ τίς ἐνέργειες τοῦ ἑνός στή ζωή τοῦ ἄλλου.

Στηριζόμενος στήν θεωρία τῆς ἀναβίωσης καί στόν νόμο τῆς εἰμαρμένης ἀποδίδει τήν δυστυχία καί τίς δοκιμασίες τοῦ ἀνθρώπου ὄχι στό «θέλημα» ἑνός ἐκδικητικοῦ Θεοῦ, γιατί «ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν» ἀλλά σ' αὐτόν τόν ἴδιο, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μοιραῖα τίς κυρώσεις πού ἐπιβάλλονται στοῖς παραβάτες τῶν νόμων. Πιστεύει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μπορέσει νά ἐνταχθεῖ, μέ τήν δική του ἐλεύθερη βούληση καί ὄχι ἀπό τόν φόβο τῆς κόλασης, στόν

Νόμο, θ' απαλλαγεί από όσα κακά τόν καταδυναστεύουν στη ζωή του.

Στό βιβλίο του «ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ζωή» δέν ἐκθέτει μέ λεπτομέρειες τίς γνώσεις του γιά τήν πορεία τῆς ψυχῆς δηλαδή τήν ψυχοθεωρία στήν ὁποία πιστεύει, ὅπως κάνει εἰς τοὺς «Ἀρχαίους Ἕλληνες φιλοσόφους», τόν «Τεκτονισμό» καί τοὺς «Νόμους τῆς ζωῆς», ἀλλά διέρχεται τό θέμα, ἀφίνοντας τόν ἀναγνώστη ἐλεύθερο νά ὁλοκληρώσει τίς γνώσεις του πάνω σ' αὐτά τὰ πνευματικά ζητήματα, ἂν τό ἐπιθυμεῖ.

Τό κεφάλαιο «Ἡ ζωή τοῦ ἀτόμου» μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν τήν καρδιά τοῦ βιβλίου. Μέ πνευματικά κριτήρια σάν «μίτο τῆς Ἀριάδνης», φωτίζει τόν λαβύρινθο πού ἀποτελοῦν τὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει τό ἄτομο, ὅπως ἡ ζωή καί ὁ θάνατος, τό συμφέρον, ἡ πρόοδος, ἡ ἐλευθερία, ἡ θέσις του στόν κόσμο σάν φορέας τῆς ζωῆς, σάν φορέας τοῦ εἶδους καί σάν φορέας τῆς ἴδιας τῆς ψυχικῆς ἀτομικότητος.

Τονίζει τήν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης μορφῆς, ἀνεξάρτητα ἀπό τὰ ἔξωτερικά της γνωρίσματα. Στήν οὐσιαστική αὐτή ἀξία στηρίζει τήν ἀξιοπρέπεια καί τόν αὐτοσεβασμό, καί ἀνυψώνει συνεχῶς τό ἠθικό τοῦ ἀνθρώπου.

Σέ πολλά σημεῖα κάνει τή διάγνωση γιά σοβαρές καί βαρεῖες ψυχικές παθήσεις, τόσο τοῦ ἀτόμου, ὅσο καί τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Δίνει ὅμως ἀμέσως τήν σωτήρια καί ἐφαρμόσιμη συμβουλή, γιατί πιστεύει πῶς ὁ ἄνθρωπος πού θέλει εἰλικρινά νά ἐκμεταλλευθεῖ τήν εὐκαιρία τῆς ζωῆς γιά τήν ἐξέλιξή του, μπορεῖ νά κατορθώσει ὅλους τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλῆ.

Ὅλες αὐτές οἱ σκέψεις καί οἱ ἀντιλήψεις δίνουν στό ἔργο του γενικά ἓνα ἔντονο χρῶμα αἰσιοδοξίας.

Ἡ αἰσιοδοξία αὐτή δέν εἶναι μία ἀνεδαφική ἐλπίδα γιά τὰ προβλήματα τοῦ σήμερα, πού πιθανόν νά μὴν λυθοῦν ὅπως ἐμεῖς ἐπιθυμοῦμε.

Εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς βαθειᾶς καί τεκμηριωμένης πίστης στήν ἀξία τῆς ζωῆς, στόν νόμο τῆς ἐξέλιξης, πού καταλήγει, γιά τίς ὠριμες ψυχές, στή λύτρωση, στήν πεποίθηση ὅτι ὁ θεῖος πνευματικός κόσμος πάντα βοηθάει ἐκείνους πού ὑψώνουν τὰ μάτια τους πρὸς τόν οὐρανό μέ ταπεινοφροσύνη καί ἀφοσίωση. Εἶναι, τέλος, ἡ ἐμπιστοσύνη του πρὸς τόν ἄνθρωπο, πού τόν θεωρεῖ ἄξιο νά ζήσει καί ἐδῶ, στή γῆ, τή χαρά, τήν ἀγάπη, καί τήν εὐτυχία. Ὡς εὐτυχία, χαρακτηρίζει τό νά πραγματοποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος τόν προορισμό του, ὡς προσωπικότητα καί ὡς ἀτομικότητα.

Ἐν τῷ ὅλῳ τῷ φιλοσοφικῷ ἔργῳ τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου τείνει στό νά βοηθήσει τόν ἄνθρωπο στήν ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ μεγάλου σκοποῦ. Τό βιβλίον του «Ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ζωή» μπορεῖ νά σταθεῖ ἡ ἀφετηρία ἐνός δρόμου πού ὁδηγεῖ σ' αὐτόν τόν σκοπό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ εὐδαιμονία «οὐχ ὑπέρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν το ζῆν,» ὅπως λέει ὁ Πλάτων, «ἀλλ' ὑπέρ τοῦ παντός».

ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

ΑΠΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΣΠ. Κ. ΝΑΓΟΥ

Ἐάν παρατηρήσῃ τις τήν σημερινήν ἠθικήν κατάστασιν τῶν κοινωνικῶν ἀτόμων, ἐν τῇ καθόλου ἐκδηλώσει της, τήν συμπεριφοράν ἐν γένει αὐτῶν, εἰς τὰς μεταξύ των σχέσεις καί συγκρίνει τήν ἠθικήν ταύτην κατάστασιν πρός ἐκείνην τήν προπολεμικήν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, θά διαπιστώσῃ μεγίστην διαφοράν καί θά φθάσῃ εἰς τό συμπέρασμα νά ὁμολογήσῃ, ὅτι αἱ ἠθικαί βάσεις τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν κατά πολύ ἐξέπεσαν τῶν προπολεμικῶν τοιοῦτων εἰς βαθμόν μάλιστα νά ἐμφανίζουν πραγματικόν κίνδυνον καί τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν.

Κατά τήν προπολεμικήν ἐποχήν, τὰ κοινωνικά ἄτομα κατά μέγιστον μέρος — διότι αἱ ἐξαιρέσεις, πάντοτε πρέπει νά λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν — ἐνεφάνιζαν εἰς τὰς μεταξύ των σχέσεις ἠθικότεραν ἀντίληψιν, αἱ σκέψεις των καί αἱ ἐκ τούτων ἐνέργειαι των δέν ἀπεμακρύνοντο τῶν ἠθικῶν βάσεων, τὰς ὁποίας τό σύνολον τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐδέχετο ὡς τὰ στηρίγματα τῆς ἀνθρωπίνης παιδείας, τῆς ἀνατροφῆς καί τῆς ἀρμοζούσης διὰ τὰ ἠθικά καί νοητικά ἀνθρώπινα κοινωνικά ἄτομα συμπεριφορᾶς. Ἡ τότε κοινωνική των συμπεριφορά, δέν ἐπέτρεπε ἄνευ ἠθικῆς μειώσεως τήν παράβασιν τῶν κοινωνικῶν των καθηκόντων, τήν παράβασιν τοῦ σεβασμοῦ πρός τήν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν, τοῦ σεβασμοῦ πρός τὰ ἰδεώδη αὐτῆς, πρός τὰς ἀνθρωπιστικές ἀρχάς αἰτινες ρυθμίζουν τὰς κοινωνικάς σχέσεις, τοῦ σεβασμοῦ πρός τήν ἀξιοπρεπή ἐμφάνισιν καί τήν ἠθικήν τούτων παράστασιν.

Ὁ διδόμενος τότε παρά τῶν κοινωνικῶν ἀτόμων λόγος τῆς τιμῆς των καί αἱ ἐν γένει ὑποσχέσεις των, ἐτηροῦντο μετά θρησκευτικῆς εὐλαβείας. Ἐχρησιμοποιοῦν τόν λόγον τῆς τιμῆς των εἰς πάσας αὐτῶν τὰς συναλλαγάς καί σχέσεις καί τοῦτο ἐδημιουργεῖ μεταξύ των τήν πίστην, ἐθεωρεῖτο δέ ὡς ἀτιμωτική πράξις ἡ παράβασις τοῦ λόγου τῆς τιμῆς καί ὁ παραβάτης ταύτης, ἐστερεῖτο τῆς κοινωνικῆς ἐκτίμησης.

Πρό παντός εἰς τὰς ἠθικὰς οἰκογενειακάς των σχέσεις, οὐδέποτε ἔφθανον — ἐκτός ἐξαιρέσεων τινων — νά δημιουργοῦν ζητήματα διαταράσσοντα τήν ἡρεμον ζωὴν τῶν οἰκογενειῶν, οὔτε ἔδιδαν ὑποσχέσεις περί γάμου, χωρὶς αὐταὶ νά πληροῦνται. Ὁ σεβασμός τῶν νεωτέρων πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἐθεωρεῖτο ὡς μία ἀνθρωπιστική ὑποχρέωσις. Ἡ αἰδώς τῶν γυναικῶν ἐνεφάνιζεν εἰς αὐτάς πραγματικόν κάλλος, αἱ δέ νεάνιδες ἐνεφανίζοντο ὡς μυροβόλα ἄνθη, τὰ ὅποια οὐδεμία μολυσμένη χεὶρ ὁδηγουμένη ὑπὸ κτηνώδους πάθους τὰς ἔψαυεν. Οἱ νέοι συνεσταλμένοι καί μέ ἐμφάνισιν αἰδημοσύνης προκλινοῦσαν τόν θαυμασμόν ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἀξίας τῆς νεότητος αὐτῶν. Τό ψεῦδος, ἡ ὑποκρισία, ἡ ἀνεβλάβεια καί ἡ ἀδιαντροπία, ἐάν ἐνεφανίζοντο εἰς τινὰ ἄτομα ἐπροκάλλουν τήν λύπην τῶν ἄλλων καί ἐλαμβάνοντο ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐκδηλώσεων των. Τό ψεῦδος εὐρύτητα μόνον εἶχεν εἰς τόν πολιτευόμενον κόσμον, διότι καί τότε πραγματική πολιτική χειραφέτησις τῶν κοινωνικῶν ἀτόμων δέν ὑπῆρχεν.

Τίποτα ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνωτέρω ἀρετὰς δέν ὑπάρχει εἰς τὰ σημερινὰ κοινωνικά ἄτομα. Ἡ ἀδιαφορία περί τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τῶν ἄλλων, ἡ ὑποκρισία, τό ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, ἡ μὴ τήρησις τοῦ λόγου τῆς τιμῆς, ἡ ἀναίρεσις πάσης ὑποσχέσεως, ἡ διαφθορά τῶν συνειδήσεων, ἡ ἀσέβεια πρὸς τοὺς ἀνωτέρους ἐκ μέρους τῶν νεωτέρων, ἡ ἔλλειψις καί ἴχνους ἐντροπῆς, ἡ ἔλλειψις τῆς αἰδοῦς εἰς τὰς γυναῖκας, ἡ ἀναισθησία εἰς τὰς νεάνιδας, ἡ δολιότης εἰς τοὺς συναλλασσομένους, ἡ κλοπὴ καί ὅλαι αἱ πράξεις ἐκεῖναι αἰτίαι κλονίζουσιν τὰ ἠθικά θεμέλια τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀποτελοῦν τὰς βάσεις τῆς ἐνεργείας τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν ἀτόμων. Ἰδανικά πλεον δι' αὐτὰ δέν ὑπάρχουν, ἀλλὰ μέσα εἰς τὰς διανοίας των κυριαρχοῦν αἱ ιδέαι τοῦ πλουτισμοῦ, τῆς κοινωνικῆς ἐπικρατήσεως καί τό ἡδονιστικόν πάθος τῆς ἀπολαύσεως, ἔστω καὶ ἐν τῷ πάθῳ πληρούμενον δημιουργεῖ τήν δυστυχίαν, τήν ταπείνωσιν καί τήν σκληρὰν δοκιμασίαν εἰς τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀπόκτησις τοῦ χρήματος, τῆς κοινωνικῆς δι' αὐτῶν διακρίσεως καί ὁ κτηνώδης ἐγωϊσμός διὰ τὰς ἡδονικὰς ἀπολαύσεις ἀποτελοῦν τὰ ιδεώδη τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν ἀτόμων.

Ἡ τοιαύτη ἠθικὴ κατάπτωσης τῶν ἀτόμων τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν εἶναι ἓνα ἀξιοθρήνητον φαινόμενον τό ὅποιον πρέπει νά προκαλέσῃ τήν προσοχήν ἐκείνων οἵτινες διατηροῦν τήν ἠθικήν αὐτῶν ἀξίαν καί τās ἠθικάς αὐτῶν σκέψεις, ἐκείνων οἵτινες πιστεύουν ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι κοινωνίαι, πράγματι δύνανται νά εὐτυχοῦν, ὅταν θά ἐξυψωθοῦν διανοητικῶς καί ἠθικῶς.

Τῶν τοιούτων πρέπει νά ἐξεγερθῇ ἡ συνείδησις κατὰ τῆς ἐμφανισθείσης ἠθικῆς καταπτώσεως τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν, νά συντελεσθῇ εἰς αὐτούς μία διανοητικὴ ἐπανάστασις καί νά γίνουν οὗτοι οἱ φορεῖς νέων ἠθικῶν ἰδεῶν μέ τās ὁποίας, δι' ἀκαταβλήτου προσπάθειας, νά ἐξεγείρουν τήν τόσον λησμονήσασαν ἀνθρωπίνην διάνοησιν, ὅτι σκοπός τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν εἶναι νά ζοῦν μέσα εἰς ἓνα ἠθικόν περιβάλλον, διότι τοῦτο μόνον δύναται νά καθιστᾷ εὐχάριστον τήν ἀνθρωπίνην ζωήν. Ὅπου δέν διακανονίζουν τās σχέσεις τῶν κοινωνικῶν ἀτόμων, ἠθικοὶ νόμοι ἐκεῖ σκότος καί μόνον σκότος ὑπάρχει.

Γιὰ τήν ἀντιγραφὴν
Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Βιβλιοπωλεῖον ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Βιβλία Ἑσωτερισμοῦ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 41
ΑΘΗΝΑ - 106-80
ΤΗΛ. 3613.302

Ἀποστέλλονται βιβλία καί στήν ἐπαρχία

Ὁ Δεκάλογος τοῦ ἀρρώστου

1. Πάρε τήν ἀρρώστεια σάν κάτι πολύ φυσικό καί συνηθισμένο, κάτι συνυφασμένο μέ τήν ἀνθρώπινη ζωή, σάν τό γέλοιο καί τό κλάμα.

Σκέψου πώς καί ἐσύ, δέν εἶσαι παρά ἓνας ἀπό τίς χιλιάδες τῶν ἀρρώστων, πού ὑπάρχουν στὸν κόσμο.

2. Μή χάνεσαι σέ λεπτομέρειες, μήν παρατηρεῖς τὸν ἑαυτό σου συνεχῶς, μήν μεγαλοποιεῖς τὰ συμπτώματα τῆς ἀρρώστειας σου. Ὅλα μαζί, στίβαξέ τα σ' ἓνα σακουλάκι, γράψε ἀπὸ πάνω τὸ ἐπιστημονικό ὄνομα πού ὅρισε ὁ γιατρός καί μήν τὰ ἐξετάζεις πιά, ἀλλά προχώρησε στὸν δρόμο σου, βλέποντας μόνο τίς κύριες γραμμές τῆς «πορείας τῆς νόσου»

3. Σφίξε τὰ χεῖλη σου γερά, νά μή σοῦ ξεφύγει παράπονο ἢ βογγητό, ὅσο βαρὺς κι' ἂν εἶναι ὁ πόνος σου.

Δέν εἶναι σωστό νά φορτώνεις στοὺς ἄλλους, καί στοὺς πιό ἀγαπητοὺς σου ἀκόμα-ιδίως τοὺς πιό ἀγαπητοὺς-μέ κάτι πηρὺ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση του, δέν εἶναι δικό τους.

Ὅταν ὁμως βρεθεῖς μόνος σου καί νοιώθεις νά σέ πνίγει ἡ ἀπόγνωση, τότε, κλάψε! Κλάψε ἐλεύθερα, κλάψε δυνατά, κλάψε πολὺ, ὡς νά ξεθυμάνεις! Κι' ἅμα ξαλαφρώσει ἡ καρδιά σου, μ' αὐτό τὸ εὐεργετικό κλάμα, θά ξαναβρεῖς εὐκολότερα τὸ χαμόγελο, πού τόσο χρειάζεται σέ ὅλους!

4. Προσπάθησε νά κρατήσεις ὅση περισσότερη ἀνεξαρτησία μπορεῖς. Ἐχεις πολλές ἱκανότητες ἀκόμα, πολὺ περισσότερες ἀπ' ὅ,τι φαντάζεσαι.

Μὴν τίς ἀφήνεις ν' ἀδρανήσουν, μέ τὸ νά ζητᾷς συνεχῶς βοήθεια ἀπὸ τοὺς γύρω σου, γιατί αὐτό θά ἦταν ὀλέθριο γιὰ σένα!

5. Νά συμβουλευέσαι τὸν γιατρό, νά τὸν ἀκοῦς, μή ξεχνώντας ὁμως, πὼς κι' αὐτός, ἄνθρωπος εἶναι, μέ περιορισμένες δυνατότητες, ἀδύναμος συχνά μπρὸς στὴν ἀρρώστεια καί τὸν θάνατο.

Μὴν τὸν αἰτιᾶσαι, ἂν δέν σέ γιάτρευε.

Θυμήσου ὁμως, πὼς πάνω ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πού κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νά σέ σώσει, ὑπάρχει ἡ φύση καί ὁ Θεός, πού εἶναι ὁ ὅσον ἀνεξάντλητες πηγές γιатρείας.

6. Μαζί μέ τὰ χάπια, τίς σταγόνες, τίς ἐνέσεις καί ὅλα τὰ βοηθήματα τῆς ἱατρικῆς, προσπάθησε νά ἐφαρμόξεις τὸ «κατὰ φύσιν ζεῖν» ὅσο σοῦ εἶναι δυνατόν.

Ὅλες οἱ θεραπείες κι' ὅλα τὰ γιатρικά χρειάζονται, πάνω ἀπ' ὅλα, ἓναν ὁργανισμό ὅσο γίνεται ἀγνόητο, γιὰ νά τὰ ἀφομοιώνει εὐεργετικά.

7. Ἡ ἀρρώστεια σου μπορεῖ νά μείνει στάσιμη, νά περάσει, νά χειροτερεύσει ἢ νά φθάσει καί ὡς τόν θάνατο.

Σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις, κράτα τήν αἰσιοδοξία καί τήν ἡρεμία σου, προσέχοντας πολύ μήπως φορτίσεις καί σύ τήν κατάσταση μέ ἀρνητικά στοιχεῖα, ὅπως εἶναι τό ἀγχος, ὁ φόβος καί ἡ ἀπελπισία.

8. Σέ κάθε δύσκολη καμπή τῆς ἀρρώστειας σου, λέγε πάντα: «Τί καλά πού δέν εἶναι χειρότερα!». Καί νά θυμᾶσαι πώς τό χειρότερο εἶναι ἡ ἀπογοήτευση καί ἡ παραίτηση ἀπό κάθε προσπάθεια!

Ἀλλοίμονο στόν ἄνθρωπο πού, ὅταν γκρεμιστεῖ τό σῶμα του, σέρνει μαζί καί τήν ψυχή του!

9. Μέσα στά πλαίσια τῆς ἀρρώστιας, πολλά σοῦ δίνει ἀκόμα ἡ ζωή. Αὐτά, νά τά ἐκτιμᾷς καί νά τά χαίρεσαι, μ' ὅλη σου τήν καρδιά.

Μήν γυρνᾷς πίσω, στίς χαμένες χαρές, δέν πρέπει νά σκιάζουν τήν ψυχή σου μέ νοσταλγία, γιατί ἔτσι χάνεται ἄδικα ἡ στιγμή τοῦ χρόνου πού ζεῖς σήμερα καί ἡ ὁποία εἶναι πάντα, μιά εὐκαιρία γιά κάτι.

10. Ὑπάρχει σωματικός πόνος, καί ψυχικός πόνος.

Σάν ἄνθρωπος, τοὺς γνώρισες καί τοὺς δύο, ἄλλοτε ἀπό φυσικό αἷτιο, ἄλλοτε ἀπό χτύπημα τῆς Μοίρας, ἄλλοτε χάρις στή δική σου ψυχοσύνθεση ἢ τήν δική σου ἰδιοσυγκρασία.

Σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις ὑπάρχουν πολλά πού μποροῦν νά σέ βοηθήσουν, ἐκτός ἀπό τά ὑλικά στοιχεῖα, πού σ' ἀνακουφίζουν.

* * *

Εἶναι ἡ Φύση, τό ὕπαιθρο, πού σοῦ δίνουν τήν αἴσθηση πῶς βρίσκεσαι στήν ἀγκαλιά τῆς Μάνας σου, ἂν τά πλησιάσεις μέ ἀγάπη.

Κάποιες ὀδυνηρές ὥρες ἂν ζήτησες καταφύγιο κοντά στή θάλασσα ἢ στό βουνό, μπορεῖς, ξεχνώντας ὅλα ὅσα σέ βασανίζουν, νά ταυτισθεῖς μέ τό κύμα ἢ τό ἡλιοβασίλεμα, κί' ἔτσι ν' ἀναζωογονηθοῦν στήν ψυχή καί τό σῶμα.

* * *

Εἶναι ἡ μουσική, πού δονεῖ τόν ἐσωτερικό σου κόσμο μέ τήν ἀρμονία της καί διώχνει τήν ταραχή πού ἀπλώνει ὡς τίς αἰσθήσεις σου ὁ κραδασμός τοῦ πόνου.

* * *

Εἶναι ἡ ἀγάπη πού σοῦ δίνουν οἱ ἄλλοι.

Εἶναι ἡ ἀγάπη πού δίνεις ἐσύ στούς ἄλλους, αὐτή ἡ ἀγάπη πού πλαταίνει τήν καρδιά σου καί σέ κάνει νά λησμονεῖς, ἔστω καί γιά λίγο, τόν ἑαυτό σου καί τά προβλήματά του, πού σχηματίζουν ἕναν ἀσφυκτικό κλοιό γύρω ἀπό τό ἐγώ σου καί σέ πνίγουν.

* * *

Εἶναι ἡ προσευχή, ἐκεῖνη ἡ μυστική φωνή πού ἀναβλύζει ἀπό τά βάθη τοῦ εἶναι σου καί ὑψώνεται ὁλόθερμη πρὸς κάποιον ἀνώτερο κόσμο, ὅπου πιστεύεις πῶς κάποτε θά βρεῖς ἀνταπόκριση.

Ἡ στάση τοῦ ἀνθρώπου πού πιστεύει σέ κάποια, θεία δύναμη καί ἐμπιστεύεται σ' αὐτήν μέ ταπεινοφροσύνη, εἶναι αὐτή καθ' ἑαυτή, μιά παρηγοριά.

Ὁ δεκάλογος αὐτός δέν δόθηκε «ἄνωθεν», οὔτε εἶναι ἔργο κανενός σοφοῦ.

Βγῆκε μέσα ἀπό τήν πολύχρονη πείρα καί τά βιώματα ἑνός ἀρρώστου πού προσπάθησε νά ζήσει ὅσα γράφει.

Ἄν αὐτά μποροῦν νά ὀφελήσουν καί ἄλλους, θά εἶναι μία μεγάλη χαρά γιά τόν συντάκτη, αὐτοῦ τοῦ δεκαλόγου.

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρως σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὁροφος, Κωδ. 106 79 Τηλ. 362.0702
ἽΩραι 10-1 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956 Διευθυντὴς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἐξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τῶν τριετιῶν 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετιῶν 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τετραετιῶν 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 600

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετιῶν 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 600

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

*Συνιστῶμεν εἰς ὅσους ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἀγορά-
σουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς
τόμους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, διότι μὲ τίς ἐπιλογές θὰ ἔχουν εὐχρησθή καὶ
συγκεντρωμένη πολὺτιμη πνευματικὴ τροφή.*

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971-1984 ἕκαστος δρχ. 300.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1985-6 ἕκαστος δρχ. 500

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

» » **1982 » 400**

» » **1983 » 456**

» » **1984 » 434**

» » **1985 » 408**

» » **1986 » 408**

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΣΙΕΤΤΟΣ

Καθαρμοί

(Συνέχεια από τό προηγούμενο τεύχος)

5. Καθαρμοί καί Μυστήρια.

Σ' ὅλα τὰ Ἀρχαῖα Μυστήρια (Λάσκαρις σελ. 514) οἱ καθαρμοί ἦταν μέρος τοῦ τελετουργικοῦ τῆς μυήσεως. Δέν ἐπιτρεπόταν σέ κανέναν νά ὑποστεί τίς δοκιμασίες τῆς μυήσεως, οὔτε ἀκόμα νά μπεῖ στό ἱερό τοῦ ναοῦ, ἂν προηγουμένως δέν ὑποβαλλόταν σέ καθαρμό.

Οἱ καθαρμοί γίνονταν μέ νερό ἢ φωτιά. Οἱ καθαρμοί μέ νερό συνηθίζονταν κυρίως πρὶν ἀπὸ τίς θυσίες ἢ ἀπὸ κάθε πράξη λατρείας. Ἐπλεναν τὰ χέρια καί συχνά ὀλάκερο τό σῶμα μέ ἁγιασμένο νερό συμβολίζοντας ἔτσι τόν ἐσωτερικό ἐξαγνισμό τῆς καρδιάς.

Ἀναλυτικότερα:

α. Αἰγυπτιακά μυστήρια.

Ἡ μύηση γινόταν μέσα στήν πυραμίδα τοῦ Χέοπος (Μαλτέζος 17). Στό κέντρο τῆς πυραμίδας βρισκόταν τό ἄντρο τοῦ φρέατος ὅπου ὁ μυούμενος ἔδινε τόν πρῶτο ὄρκο καί ὑποσχόταν ὅτι θά τηρήσει ἐχεμύθεια. Ἀκολουθοῦσε ὁ καθαρμός ὕδατος καί στήν ἐπόμενη δοκιμασία ὁ φρικτός «καθαρμός τοῦ πυρός» (Μαλτέζος 23). Ὁ δοκιμαστής τόν ἄφηνε ἐντελῶς μόνο νά περάσει ἀπὸ τό διάδρομο τοῦ ἄντρου τῆς πυραμίδας ὡς τῇ μεγάλῃ στοά. Ἡ περιόδεια αὕτῃ ἦταν ἡ πιό δύσκολη γιατί ἔπρεπε νά περάσει μέσα ἀπὸ ἀναμμένα κάρβουνα, ἀκούγοντας τρομεροῦς θορύβους.

Ὅταν ἓνας ἱερέας τοῦ Ὁσιρι (Συρέ, μεγάλοι μύστες 157-158) διέπραττε φόνο, ἔστω καί ἀκούσια, διακινδύνευε νά χάσει τό εὐεργέτημα τῆς προκαταβολικῆς ἀνάστασής του «στό φῶς τοῦ Ὁσιρι», προνόμιο πού τό ἔχε ἀποκτήσει μέ τίς δοκιμασίες τῆς μύησης καί πού τόν τοποθετοῦσε πολύ πιό πάνω ἀπὸ τούς κοινούς ἀνθρώπους.

Γιὰ νά ἐξιλεωθεῖ γιὰ τό ἐγκλημά του, γιὰ νά ξαναβρεῖ τό ἐσωτερικό του φῶς, ὠφείλε νά ὑποταχθεῖ σέ ἀκόμα πιό σκληρές δοκιμασίες καί νά ἐκθέσει αὐτός ὁ ἴδιος τόν ἑαυτό του, γιὰ μίαν ἀκόμα φορά, στό θάνατο. Ὑστερα ἀπὸ μακρυά νηστεία καί χρησιμοποιώντας κάποιο πιστό, βύθιζαν τόν ὑπόδικο σ' ἓνα ληθαργικό ὕ-

πνο. Μόνο ἂν ξυπνοῦσε ἀπ' αὐτό τόν ὕπνο λογιζόταν καθαρμένος. Τούτῃ τῇ δοκιμασίᾳ τὴν ὑπέστη κι ὁ Μωϋσῆς γιὰ νὰ ἐξιλεωθεῖ γιὰ τό φόνο πού εἶχε διαπράξει.

β. Ἐλευσίνια μυστήρια.

Στά Ἐλευσίνια μυστήρια ἡ δεύτερη μέρα πού λεγόταν «Ἄλα-δε μύσται» ἦταν ἀφιερωμένη σέ καθαρμούς. Σέ παλιότερα χρόνια ὁ ὄχλος θυσίαζε διάφορα ζῶα (Μαλτέζος 101). Ὁ Πορφύριος (IV, 16, Μαλτέζος 105) ὑποστηρίζει πῶς στήν Ἐλευσίνα δέ γινόταν καμμία θυσία. Τό πιθανότερο λοιπόν νὰ δεχτοῦμε πῶς οἱ καθαρμοί, ἀκολουθώντας τὴν Αἰγυπτιακή, Ἰνδική καί Ἀσσυριακή παράδοση, γίνονταν μόνο μέ νερό καί φωτιά.

Ὁ Φιλόστρατος (Μαλτέζος 106) μάλιστα ἀναφέρει πῶς στήν Ἐλευσίνα δέ γίνηκε δεκτός γιὰ μύηση ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανέας γιατί δέν ἐπιτρεπόταν νὰ μνηθεῖ μάγος «μὴ καθαρῶ τά δαιμόνια».

γ. Ἀδώνια Μυστήρια.

Ὁ Δούνκαν (Σιέττος, Ἀδώνια Μυστήρια 65-66) ὑποστηρίζει πῶς ὅταν γινόταν ἀναπαράσταση τοῦ μυστηρίου τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδωνι, ἐπακολουθοῦσε εἰκοσιτετράωρη νηστεία.

δ. Κρητικά μυστήρια.

Ὅταν ὁ Πυθαγόρας ἐπῆγε στήν Κρήτη νὰ μνηθεῖ στά μυστήρια τοῦ «Μόργου», ὅπως λέγονταν «τά μυστήρια τῶν Ἰδαίων Δακτύλων», ὅπως ἀναφέρει ὁ Πορφύριος (Μαλτέζος 55) ἔκανε καθαρμούς στήν παραλία τῆς Κρήτης κι ἀφοῦ νήστεψε καί ἐννιά μέρες μπῆκε ἔπειτα στό Ἰδαῖο, ὅπου γινόταν ἡ μύηση.

Ἄλλοι πάλι ὑποστηρίζουν πῶς οἱ καθαρμοί καί οἱ μῆσεις γίνονταν μέσα στό ἀνάκτορο τῆς Κνωσοῦ (Μαλτέζος 55).

ε. Καβεῖρια μυστήρια.

Στά Καβεῖρια μυστήρια γίνονταν δεκτοί ἄντρες, γυναῖκες καί παιδιά. Ἔπρεπε ὅμως νὰ μνηθοῦν κατὰ τά πρότυπα τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, μέ καθαρμούς καί νηστεῖες (Μαλτέζος 40).

στ. Χριστιανικά μυστήρια.

Παλιότερα, στό προαύλιο τοῦ ναοῦ ἢ μπροστά στήν εἴσοδο ὕψωνόταν ἡ φιάλη, τὴν ὁποία οἱ συγγραφεῖς τὴν ἀναφέρουν καί φρέαρ, κρήνη, πυθμένα, κολυμβεῖον, ἐμβάτην, κάνθαρον, λεοντάριον καί καθαρτήριον. Τό καθαρτήριο δέν

ἦταν παρά μία βρύση πού ἀπ' τοὺς κρουνοὺς της ἔβγαине νερό. Στό καθαρτήριο ὦφειλε καθέννας νά πλύνει τὰ χέρια του — κάποτε μάλιστα καί τὰ πόδια του, ὅπως γινόταν στή Συρία καί τήν Ἀβυσσινία — κι ἔπειτα νά προχωρήσει. Αὐτή ἡ «ἀπόρρυψις» ἢ «ἀπόνιψις» ἦταν πράξη συμβολική πού φανέρωνε (Καλλίνικος 80) τή συναίσθηση τοῦ ψυχικοῦ ρύπου γιά τόν ὁποῖο, αὐτός πού νιβόταν, ζητοῦσε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Τούτη ἡ συνήθεια δέν ὑπάρχει πιά. Ἀπήχησή της εἶναι ὁ μικρός ἢ ὁ μέγας ἀγιασμός, τό χωνευτήρι πού πλένεται ὁ παπὰς προτοῦ ἐτοιμάσει τὰ Τίμια Δῶρα καθώς καί ἡ ἀπόνιψη τοῦ Δεσπότη στό χερνιβόξεστο πού τό κρατάει ὁ διάκος. Ἀπομεινάρι εἶναι ἀκόμη ἡ συνήθεια τῶν Ρώσων χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι προτοῦ μποῦν στήν ἐκκλησία, τρίβουν μέ χιόνι τὰ χέρια τους.

Ἡ Χερνιψία δέν χρησιμοποιήθηκε μόνο ἀπό τοὺς Χριστιανούς. Ἦταν καί συνήθεια τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τό χάλκινο λουτήρα καί τή χυτή θάλασσα γιά νά πλένονται οἱ παπάδες ἢ καί ἄλλα πλυσίματα γιά τό λαό, καθώς εἶχαν διαταχθεῖ ἀπ' τοὺς πρεσβυτέρους.

Χρησιμοποιεῖται ἀπό τοὺς Μουσουλμάνους (Καλλίνικος 81), στά γνωστά μαζί μέ τίς προσευχές «ἄμπ-τέστ».

Καί Ρωμαϊκή συνήθεια ἦταν ἀκόμη, γι' αὐτό ὁ Πόντιος Πιλάτος ἐπῆρε νερό κι ἐπλυνε τὰ χέρια του, διακηρύττοντας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τήν ἀθωότητά του.

Τέλος, ὅλοι οἱ εἰδωλολάτρες χρησιμοποιοῦσαν Χέρνιβα καί περιρραντήρια. Τό τονίζει ἄλλωστε καί ὁ Ἡσίοδος (Ἔργα καί ἡμέραι 724 κ.ε.):

Μηδέποτε ἐξικούς Δίι λείβειν αἶθοπα οἶνον χερσίν ἀνίπτοις, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν».

Πληροφορίες γιά καθαρτήρια ἔχουμε κι ἀπό τόν Εὐσέβιο καί ἀπό τό Χρυσόστομο (Καλλίνικος 81).

Ἐξάλλου εἶναι γνωστό σ' ὅλους τό καθαρτήριο πού ἦταν στό προαύλιο τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας μέ τήν ἐπιγραφή: «νίψον ἀνομήματα μή μόναν ὄψιν».

Ὁ καθαρμός τοῦ χριστιανοῦ γίνεται καί μέ τό βάπτισμα.

Μέ τοὺς καθαρμούς συνδέεται καί τό «καθαρτήριο πῦρ» τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας τό ὁποῖο εἶναι ὁ τόπος ὅπου καθαίρονται οἱ ψυχές μετά τό θάνατο (Ἀνδρουτσος 360-361, 371-373).

6. Καθαρμοί καί Τεκτονισμός.

Μέ τήν ἴδια συμβολική σημασία (Λάσκαρις σελ. 514) γίνεται παρόμοιος καθαρμός στόν α΄ τεκτονικό βαθμό καί σέ μερικούς άλλους.

Κατά τή μύηση στόν α΄ βαθμό, στή δεύτερη περιοδεία ὁ δοκιμαστής βυθίζει τό δεξι χέρι τοῦ ἀμύητου τρεῖς φορές σέ μία λεκάνη μέ νερό. Αὕτή εἶναι ἡ κάθαρση μέ τό νερό (Τυπικό σελ. 69).

Ὁ Leo Taxil (σελ. 28) παρατηρεῖ καί τά ἑξῆς: «Ἡ τριπλή πλύσις σᾶς ἐγίνε διὰ νά καθαρισθεῖ τό σῶμα σας, ὅπως ἡ ἀρετή καθαρίζει τήν ψυχήν σας». Ὁ καθαρμός αὐτός χρονολογεῖται ἀπό καταβολῆς κόσμου καί δῆ ὑπό τῶν Αἰγυπτιακῶν Μυστηρίων, ὅπου ἐδιδάσκοντο ἀπό τοὺς ἱερεῖς, τοὺς πιστεύοντας εἰς τήν μετεμψύχωσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἁμαρτωλός ἕνεκα τῶν ἐγκλημάτων τά ὅποια διέπραξεν εἰς ἄλλην προηγούμενην ταύτης ζωῆν του.

Στήν τρίτη περιοδεία γίνεται ὁ ἐξαγνισμός μέ τή φωτιά (Τυπικό σελ. 70), ὁ δοκιμαστής ὁδηγεῖ τό Δόκιμο ἀνάμεσα ἀπό ζωηρῆς φλόγες.

Θά κλείσω τό θέμα μου μέ τά λόγια τοῦ Χρήστου Βασιλείου (σελ. 242-43), πού ὅπως εἶναι γνωστό, ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τή διδασκαλία τῶν συμβολικῶν βαθμῶν.

«Τό θεῖον Πνεῦμα μόνον εἰς μίαν κεκαθαρμένην ψυχήν δύναται νά εἰσδύσει καί μόνον εἰς μίαν τοιαύτην ψυχήν εἶναι δυνατή ἡ ἐπίδρασις τῶν εὐμενῶν ροπῶν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων. Εἰς τό σημεῖον τοῦτο θά πρέπει νά προσθέσωμεν καί ὅτι μέ τήν τελειοποίησίν μας αὐτήν προετοιμάζομεν παραλλήλως καί τήν μετὰ τοῦ θεοῦ ἔνωσίν μας. Μέ τήν ἔνωσίν μας δέ αὐτήν θά ὁδηγηθῶμεν πρός τό φῶς, πρός τήν ἀνωτέραν γνῶσιν, πρός αὐτήν τήν ἀλήθειαν πού θά μᾶς καταστήσει ἀξίους νά δεχθῶμεν τήν θέλησιν καί τήν βούλησιν Ἐκείνου διὰ νά τήν μεταβιβάσωμεν καί εἰς τοὺς ἄλλους· Διότι τό θεῖο δέν δύναται ἄλλως νά μεταβιβάσει τήν βούλησίν του, εἰμή μόνον διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀνθρωπίνων πνευματικῶν μέσων, τά ὅποια, ἡμεῖς, μόνον κεκαθαρμένοι, θά δυνηθῶμεν νά τοῦ διαθέσωμεν».

7. Βιβλιογραφία.

1.- Ἀθήναιος Ναυκρατίτης. Δειπνοσοφιστές, ἐκδ. «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων» Ἀθήνα α.χ.

2.- Αἰσχύλος: Εὐμένιδες. Ἔκδοσις Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 38.

3.- Αίσχύλος: Χοηφόρες. Έκδοση Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 38.

4.- Ἀναγνώστου Π.Δ Πάπυρος τῶν Ἑσσιῶν περί τοῦ Θείου Ἰησοῦ, Ἀθήνα 1975.

5.- Ἀριστοτέλης: Ἀθηναίων πολιτεία έκδοση βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων, Ἀθήνα α.χ.

6.- Ἀριστοφάνης: Εἰρήνη έκδοση Δαρεμά, Ἀθήνα 1961.

7.- » Ὀρνιθες έκδοση Δαρεμά, Ἀθήνα 1961.

8.- » Ἑκκλησιάζουσες έκδοση Δαρεμά, Ἀθήνα 1961.

9.- » Λυσιστράτη έκδοση Δαρεμά, Ἀθήνα 1961.

10.- Βασιλείου Χρήστος: Ἡ διδασκαλία τῶν συμβολικῶν βαθμῶν, Ἀθήνα 1974.

11.- Decharme P. Μυθολογία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος έκδοση «Χρ. Γιοβάνης», μετάφραση Ἀλ. Καραλῆς Ἀθήνα α.χ.

12.- Ἑγκυκλοπαιδεία ΑΛΦΑ-ΩΜΕΓΑ (λέξη κάθαρσις).

13.- » Ἑλευθερουδάκη (λέξη κάθαρσις).

14.- » Πυρσοῦ.

15.- » σύγχρονη σχολική «Teach Yourself» έκδ. «Πανεπιστημιακός κύκλος» Ἀθήνα 1977 (τόμ. 1, σελ. 52).

16.- Εὐριπίδης: Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις. Έκδοση βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 14, Ἀθήνα α.χ.

17.- Ἡρόδοτος: Ἱστορίαι. Έκδοση βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 180 Ἀθήνα α.χ.

18.- Θουκυδίδης: Ἱστορίαι. Έκδ. «Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων», Ἀθήνα, α.χ.

19.- Καινή Διαθήκη.

20.- Κερένυϊ: Ἡ μυθολογία τῶν Ἑλλήνων μετάφραση Δ. Σταθόπουλου έκδοση ἐστίας, Ἀθήνα 1975.

21.- Λάσκαρις Νέστορας Χ. Ἑγκυκλοπαίδεια τῆς Ἑλευθέρας Τεκτονικῆς έκδοση Στοᾶς «ΟΜΗΡΟΣ», Ἀθήνα 1951 (λέξη καθαρμός - κάθαρση).

22.- Μαλτέζος Γ.Θ. Τά Ἑλεουσίνια Μυστήρια. Έκδοση «ΣΠΑΝΟΥ», Ἀθήνα 1963.

23.- Μαυρουδῆς Χρ. Δελφικά Μυστήρια, έκδ. «Πύρινος Κόσμος», Ἀθήνα 1978.

24.- Μεγάλη Στοά Ἑλλάδος: Τυπικόν τοῦ Α΄ συμβολικοῦ βαθμοῦ, Ἀθήνα 1970.

25.- Μέγας Γ. Ζητήματα Ἑλληνικῆς λαογραφίας, ΕΛΑ τόμ. 1943-44 (σελ. 94), Ἀθήνα 1949.

- 26.- Nilsson M.P. 'Ιστορία της αρχαίας 'Ελληνικῆς θρησκείας, μετάφραση Αίκ. Παπαδοπούλου, β' έκδοση Παπαδύμια, 'Αθήνα 1977.
- 27.- Παλαιά Διαθήκη.
- 28.- Παπαδάκης Μανώλης Μιλτ. Τό ἀρχαῖο λαογραφικό στοιχείο στή «Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνη. Λαογραφία τόμ. ΛΒ(1979-81), 'Αθήνα 1982 σελ. 227-286.
- 29.- Παπακώστας Σερ. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Κυρίου β' έκδοση «Ζωή», 'Αθήνα 1948 σελ. 89-97.
- 30.- Παπασπυροπούλου Μπίμμη Ἀγγαῖα: Δοξασίες τοῦ λαοῦ τῆς Ἀχαΐας σχετικές μέ τήν γέννηση. Πελοποννησιακά, παράρτημα 8 (Πρακτικά τοῦ Β' Διεθν. Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν), 'Αθήνα 1981-82 τόμ. Γ' σελ. 380-386.
- 31.- Πετρόπουλος Ἡσιόδειοι προλήψεις καί δεισιδαιμονίες Ε-ΛΑ τόμ. 11-12, 'Αθήνα 1959.
- 32.- Πλάτων. Νόμοι.
- 33.- Πλούταρχος: Βίοι παράλληλοι. Ἐκδοση βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων, 'Αθήνα α.χ. (Ποπλικάλας) τόμ. 17.
- 34.- Πλούταρχος: Σόλων τόμ. 17.
- 35.- » Ρωμύλος τόμ. 19.
- 36.- » Θησεύς τόμ. 19.
- 37.- Ρισπέν Ἰωάν. Ἑλληνική μυθολογία τόμ. Α-Β, έκδοση «Περγαμηναί», 'Αθήνα 1953.
- 38.- Σιέττος Γ. Ἀδῶνια μυστήρια, Πειραιάς 1980.
- 39.- Σιέττος Γ. Λαογραφία τόμ. Α', 'Αθήνα 1972.
- 40.- Σίμος Λουκάς. Ἡ νῆσος Ἀμοργός, ἔφημ. «Κυκλαδικόν Φῶς» 1973.
- 41.- Σοφοκλῆς: Οἰδίπους Τύραννος. Ἐκδοση βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 194, 'Αθήνα α.χ.
- 42.- Συρέ Ἐδουάρδος: Οἱ μεγάλοι μύστες. Μετάφραση Β. Σκληροῦ, έκδοση «Δάφνος», 'Αθήνα 1959.
- 43.- Tachil Leo Τά μυστήρια τῶν Μασῶνων, 'Αθήνα 1971.
- 44.- Τσατσόμοιρος Ἡλίας Α. Τά ἀρχαῖα μαντεῖα. Ρυθμιστές τῆς ζωῆς (περιοδικό «Δαυλός» τόμ. Β' Ὀκτώβρης 1983 σελ. 986-991).
- 45.- Χατζῆς Παν. Γενική ἱστορία. 'Αθήνα.
- 46.- Χατζηαποστόλου Α. Αἱ μαντικά τέχνη εἰς τήν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καί τήν Ρώμην, 'Αθήνα 1948.
- 47.- Ξενάκης Ἀχιλλέας. Τό ἐγκόλπιον τοῦ τέκτονα μαθητῆ, 'Αθήνα 1983 (σελ. 50).

48.- Ἀναγνωστόπουλος Δημ. Κυανοῦς τεκτονισμός, Ἀθήνα 1982 (σελ. 37 καί 130).

49.- Πausανίας: Ἑλλάδος περιήγησις (Ἀχαϊκά Ζ΄) Ἔκδοσις Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων τόμ. 92, Ἀθήνα α.χ.

Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Μεγάλη Παρασκευή βρεθήκαμε
στ' ἀπόμακρο κοιμητήρι τοῦ χωριοῦ,
κρατώντας στό χέρι μας μικρό
κερί ἐλπίδοφόρας φλόγης.
Ἡ σκέψη μας σ' ἐκείνη τήν ἐπιστολή
πρός Κορινθίους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

..«Ποῦ σοφός, ποῦ Γραμματεὺς,
ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου;
...ἀλλὰ τὰ μωρά τοῦ κόσμου ἐξελέξατο
ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχύνει...
Καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ...»
Στὴν εὐγλωττὴ σιωπηλὴ κατανυκτικὴ πορεία
τό χέρι σου ἄγγιξε τὰ δάχτυλά μου.
Κι ὡς προχωρούσαμε στὴν ἐξοδο
ἀπὸ τό κοιμητήρι, μούπες μιά λέξη,
μονάχα μιά: «Στὴν Ἀνάστασις»
Καὶ χάθηκες μέσα στό πλῆθος...

Ένα πολύτιμο βιβλίο

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

άνθολογία από τις ομιλίες και τα βιβλία του
1926 - 1966

Επιλογή ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο φιλόσοφος της έσωτερικής
ἀπελευθερώσεως του ατόμου

Αποστέλλεται ελεύθ. ταχ. τελών
ἀντί δρχ. 300

Ο Κρισναμούρτι υποδεικνύει την οδό της Ἀλήθειας

‘Από τό βιβλίο τοῦ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ
«ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΟ ΣΑΑΝΕΝ ΤΟ 1985»

1η ΟΜΙΛΙΑ — Κυριακή 7 Ιουλίου 1985

‘Αν μοῦ ἐπιτρέπετε θά ἤθελα νά τονίσω πώς εἴμαστε ἐδῶ μιά συνέλεση σοβαρῶν ἀνθρώπων πού τοὺς ἀπασχολεῖ ἡ καθημερινή ζωή.

Δέν μᾶς ἀπασχολοῦν καθόλου οἱ πίστεις, οἱ ἰδεολογίες, οἱ ὑποθέσεις, τὰ θεωρητικά συμπεράσματα, οἱ θεωρητικές ἐννοιες, οὔτε προσπαθοῦμε νά ἰδρύσουμε μιά αἵρεση, μιά ὁμάδα ἀνθρώπων πού θ’ ἀκολουθοῦν κάποιον. ‘Ας ἐλπίσουμε πώς δέν εἴμαστε ἐπιπόλαιοι, ἀλλά πώς μᾶς ἀπασχολεῖ, ὅλους μαζί, αὐτό πού συμβαίνει στόν κόσμο, οἱ τραγωδίες, ἡ μιζέρια, ἡ φτώχεια-κι ἡ προσωπική μας εὐθύνη γι’ αὐτό.

Θά ἤθελα ἐπίσης νά τονίσω, ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε, πώς ἐσεῖς κι ἐγώ, ὁ ὁμιλητής, περπατᾶμε, ταξιδεύουμε μαζί, ὄχι μ’ ἀεροπλάνο στά 30.000 ἢ 40.000 πόδια, ἀλλά περπατᾶμε σ’ ἓναν ἡσυχο δρόμο, σ’ ἓναν ἀτελείωτο δρόμο πού περνάει ἀπ’ ὅλο τόν κόσμο, καί βλέπουμε φρικτές πράξεις τρομοκρατίας, ἀνθρώπους νά ἐκτελοῦνται χωρίς λόγο, ἄλλους ν’ ἀπειλοῦνται, ν’ ἀπαγάγονται.

Βλέπουμε ἀεροπειρατίες, φόνους, πολέμους καί δέ φαίνεται νά μᾶς πειράζει πολύ. Μόνο ὅταν συμβεῖ κάτι πολύ κοντά μας μᾶς ἀπασχολεῖ, μᾶς ἀνησυχεῖ, φοβόμαστε. ‘Όταν συμβαίνει μακριά ἀπό μᾶς, εἴμαστε πιό ἀδιάφοροι.

Αὐτό πού συμβαίνει στόν κόσμο εἶναι: οἰκονομική διαιρέση, θρησκευτική διαιρέση, πολιτική διαιρέση καί πολλές θρησκευτικές κι αἱρετικές διαιρέσεις. ‘Υπάρχει μεγάλος κίνδυνος τοῦ ἀπρόοπτου. Δέν ξέρεי κανεῖς τί θά τοῦ συμβεῖ στό μέλλον ὄχι μόνο τῆς δικῆς του γενιᾶς, ἀλλά καί τῆς γενιᾶς τῶν παιδιῶν καί τῶν ἐγγόνων του.

‘Όλος ὁ κόσμος βρίσκεται σέ μεγάλη περίοδο κρίσης κι ἡ κρίση δέν εἶναι μόνο ἐκεῖ ἔξω, ἀλλά καί μέσα στόν καθένα μας. ‘Αν συνειδητοποιεῖτε καθόλου αὐτή τήν κατάσταση, ποιά θεωρεῖτε πώς εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ καθενός ἀπό μᾶς;

Πρέπει κανεῖς νά ἔχει θέσει πολύ συχνά αὐτή τήν ἐρώτηση στόν ἑαυτό του: Τί πρέπει νά κάνω; ‘Από ποῦ πρέπει ν’ ἀρχίσω;

Τί πρέπει νά κάνει ὁ καθένας μας, πού βρίσκεται ἀντιμέτωπος μ’ αὐτή τή φρικτή κοινωνία πού ζοῦμε, πού τόν ἀπασχολεῖ ὁ ἐσθλός του, ἡ προσωπική του ἐκπλήρωση, ἡ δική του λύπη, ἡ δυστυχία του, ὁ οἰκονομικός του ἀγῶνας, κ.ο.κ.; ‘Ο καθένας μας ἀσχολεῖται μέ τόν ἑαυτό του. Τί πρέπει νά κάνουμε;

Νά προσευχηθοῦμε στό Θεό, νά ἐπαναλαμβάνουμε προσευχές ξανά καί ξανά; Ἡ μήπως ν' ἀνήκουμε σέ κάποιο δόγμα, ν' ἀκολουθοῦμε κάποιον Γκουρού, νά δραπετεύσουμε ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο, νά ντυνόμαστε μέ μεσαιωνικά ρούχα, ἢ πολύ μοντέρνα ρούχα μέ περίεργα χρώματα; Εἶναι δυνατόν ν' ἀποσυρθοῦμε τελείως ἀπ' τόν κόσμο σάν τούς μοναχοὺς;

Καί ἀφοῦ τά βλέπουμε ὅλα αὐτά, ἀφοῦ τά παρατηροῦμε ἀπό κοντά, ὅχι σάν κάτι πού διαβάσαμε στίς ἐφημερίδες, ἢ πού μᾶς εἶπαν οἱ δημοσιογράφοι, τά μυθιστορήματα, ἢ τηλεόραση - ποῖός νομίζουμε ὅτι εἶναι ὁ ρόλος τοῦ καθενός μας, ποιά ἡ εὐθύνη του;

Ὅπως εἶπαμε δέν προσπαθοῦμε νά σᾶς διασκεδάσουμε, οὔτε νά σᾶς ποῦμε τί νά κάνετε-τί νά κάνει ὁ καθένας μας. Ἔχουμε ἀφθονους ἀρχηγούς, πολιτικούς, οἰκονομικούς, θρησκευτικούς, δογματικούς, κί' ἀποδείχθηκαν ὅλοι ἐντελῶς ἀνίκανοι, εἶχαν τίς δικές τους θεωρίες, τόν δικό τους τρόπο, κί' ὑπάρχουν χιλιάδες ἀνθρωποι πού τούς ἀκολουθοῦν παντοῦ στόν κόσμο. Ἔχουν πραγματικά τεράστια πλούτη, καί δέν πρόκειται μόνο γιά τόν πλοῦτο τῆς Ρωμαιο-Καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀλλά καί γιά τόν πλοῦτο τῶν Γκουρού. Ὅλα καταλήγουν στά λεφτά.

Ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε λοιπόν νά ρωτήσω: Τί θά κάνουμε ἐμεῖς ἐδῶ μαζί; Ἡ τί θά κάνουμε σάν μεμονωμένο ἄτομο;

Ἦς ἀπασχολεῖ καθόλου αὐτό τό θέμα; ἢ μήπως ἀναζητοῦμε κάποια περίεργη ικανοποίηση, κάποια δικαίωση γιά τόν ἑαυτό μας; Μήπως ἔχουμε ἐνταχθεῖ σέ κάποιο ὀρισμένο σύμβολο, θρησκευτικό ἢ ὅ,τι ἄλλο, καί πιασμένοι ἀπ' αὐτό ἐλπίζουμε πῶς θά μᾶς βοηθήσει αὐτό πού κρύβεται πίσω ἀπ' τό σύμβολο;

Αὕτη εἶναι πολύ σοβαρή ἐρώτηση. Καί γίνεται ὅλο καί πιό σοβαρή, σήμερα πού ὑπάρχει ἡ ἀπειλή τοῦ πολέμου μ' ἐπακόλουθο τήν ἀπόλυτη ἀβεβαιότητα.

Μπορῶ ἐγώ, ὁ ὁμιλητής, νά σᾶς ἀναφέρω μιά συζήτηση πού εἶχα μέ κάποιον Κον Χ, πού κράτησε μερικές μέρες. Ὁ κύριος Χ, εἶπε στόν ὁμιλητή πῶς ἔχει ταξιδέψει σχεδόν παντοῦ στόν κόσμο. Εἶναι ἀρκετά καλοδιαβασμένος, ἔχει περάσει ἀπό διάφορα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα, ὀρισμένες φορές μάλιστα τόν εἶχαν προσλάβει, ἀλλά ξέφυγε πολύ γρήγορα. Ἀκολούθησε τόν ἕναν Γκουρού μετά τόν ἄλλον, ἀλλά κί' αὐτούς τούς παράτησε. Γιά μερικές βδομάδες προσπάθησε νά γίνει μοναχός, ἀλλά κί' αὐτό τό ἐγκατέλειψε. Ἐξέτασε καί τά διάφορα πολιτικά κόμματα κί' ὅλο τό φάσμα τῆς πολιτικῆς δραστηριότητος καί στό τέλος εἶπε; «Ἦρθα νά μιλήσουμε μαζί, θέλω νά κάνουμε μιά συζήτηση στό ἐπίπεδο μου καί δέν ἐννοῶ πῶς εἴσαστε ἐπηρμένος. Δέν ξέρω τήν πραγματική σας θέση,

ούτε τί είσαστε, παρόλο πού έχω διαβάσει κάτι γιά σās». Θέλετε νά συνεχίσω μ' αυτή τή συζήτηση; Σās ενδιαφέρει;

Μετά είπε: «Έλāτε νά τā συζητήσουμε παρέα, σάν δυό φίλοι, έσείς κι' εγώ, - σάν δυό φίλοι πού έχουν ζήσει μαζί στόν κόσμο, πού έχουν κάνει κάθε είδους ταξίδι. Τί ακριβώς συμβαίνει; Γιατί ό άνθρωπος νά γεννιέται έτσι; Γιατί νά έγινε μετά άπό τόσες πολλές χιλιετηρίδες αυτό πού είναι σήμερα, νά υποφέρει, νά αγωνιā, μόνος, άπελπισμένος, μ' άρρώστιες καί θανάτους καί πάντα μέ Θεούς κάπου εκεί γύρω: "Άς ξεχάσουμε αυτούς τούς Θεούς κι άς συζητήσουμε σάν δυό άνθρωποι πού ζοῦν κι' οί δυό σ' αυτόν τόν κόσμο, σ' αυτή τήν υπέροχη χώρα, σ' αυτή τή γῆ πού είναι τόσο όμορφη, πού είναι ή μητέρα τῶν πάντων».

Αύτός λοιπόν ό Κοs Χ. άποκάλυψε μερικές άπ' τίς έσωτερικές του σκέψεις καί τίς έξωτερικές του δραστηριότητες. Καί τέλος είπε: «Τί είναι όλα αυτά πού συμβαίνουν; Γιατί οί άνθρωποι, πού έχουν τόσο εξελιχθεί, πού είναι αυτόδιδάκτοι, πού έχουν γίνει ειδικοί στήν τεχνολογία καί μπορούν νά σέ τυλίξουν σέ μιά κόλλα χαρτί, ιωυ έπινοοῦν Θεούς καί Θεές, γιατί αυτοί οί άνθρωποι νά βρίσκονται σέ συνεχῆ διαμάχη, όχ, μόνο μέ τό περιβάλλον τους, όχι μόνο μέ τίς κυβερνήσεις πού οί ίδιοι ψήφισαν, ἤ μέ κάποιο δόγμα πού επινόησαν οί άρχαίοι Ιερείς; Γιατί κάθε άνθρωπος, καί πάντοτε, άπ' τή στιγμή πού γεννιέται ως τή στιγμή πού πεθαίνει, νά ζει σ' αυτή τή διαμάχη;» Αύτή ἦταν ή πρώτη έρώτηση πού έθεσε αυτόs ό Κοs Χ. Γιατί;

Ποιά είναι ή αίτία αυτήs τῆs διαμάχης, όχι μόνο έξωτερικά, αλλά καί πολύ βαθιά, έσωτερικά, υποκειμενικά, - γιατί νά βρίσκεται σέ διαμάχη;

Αἰώνες πρίν άπ' τό Χριστιανισμό, οί θρησκειές μίλησαν άτέλειωτα γιά τήν εἰρήνη - νά είμαστε εἰρηνικοί, γαλήνιοι, πῃοι, γενναϊόδωροι, τρυφεροί, στοργικοί. 'Αλλά, παρά τήν προπαγάνδα τους, ή διαμάχη συνεχίζεται. 'Υπάρχει άπάντηση σ' αυτή τήν έρώτηση, τελική, αδιάψευστη άπάντηση:

Μ' ἄλλα λόγια, μπορούν οί άνθρωποι αυτού τοῦ κόσμου, πού ζοῦν μιά καθημερινή ζωή, πηγαίνουν στό γραφεῖο, κρατāνε τό σπίτι, έχουν σέξ, παιδιά, κι όλα τā σχετικά, αλλά συγχρόνως άναζητοῦν, έπιθυμοῦν κάτι πολύ περισσότερο άπ' τā άπλά ὑλικά πράγματα τῆs ζωῆs, μπορούν νά σταματήσουν τή διαμάχη; Μπορεῖ ποτέ ν' άπαντηθεῖ αυτή ή έρώτηση;

'Απ' ό,τι φαίνεται ό άνθρωπος δέν έχει βρεῖ τήν άπάντηση, παρόλο πού ζει σάν άνθρωπος όν σ' αυτή τή γῆ έδω καί χιλιάδες χρόνια. «Έχουμε συγκεντρώσει τεράστια εμπειρία», έλεγε ό Κοs

Χ. στόν όμιλητή. «Έχουμε συγκεντρώσει πάρα πολλές γνώσεις. Έχουμε συγκεντρώσει τεράστιες ποσότητες τεχνολογικών πληροφοριών, αλλά έσωτερικά παραμένουμε βάρβαροι, πού προσπαθούμε νά έξοντώσουμε ό ένας τόν άλλον, πού ανταγωνίζονται ό ένας τόν άλλον, πού καταστρέφουν ό ένας τόν άλλον».

Ό Κορ Χ. λοιπόν έκανε όλον αυτόν τό δρόμο, όλη αυτή τήν απόσταση μέ λεωφορεϊο, τραϊνο, αεροπλάνο καί είπε. «Άπαντήστε σ' αυτή τήν έρώτηση: 'Υπάρχει αίτία γί' αυτή τή διαμάχη; Κί' αν υπάρχει αίτία, τότε άς ανακαλύψουμε ποιά είναι αυτή ή αίτία.

Φυσικά δέν πρόκειται νά μέ οδηγήσετε έσείς, ούτε νά μου πείτε κάτι κί' έγώ νά τό δεχθώ, κί' ούτε θά πάω νά τό σκεφτώ καί θά καταλήξω σέ κάποιο δικό μου συμπέρασμα, αλλά **μαζί**, σάν δυό άνθρωποι πού έχουν περάσει πολλά στή ζωή τους -καί πού δέν κάθεται ό ένας ψηλά στήν έξέδρα κί' ό άλλος χαμηλά κάτω- αλλά σάν δυό άνθρωποι, πού πέρασαν άπ' τή μοναξιά, τήν άπελπισία, τήν άγωνία, τήν άβεβαιότητα, τήν μάταιη αναζήτηση τής άγάπης, ή ν' άγαπās αλλά νά μήν σέ ίκανοποιεί αυτό, καί νά σπρώχνεις τόν έαυτό σου, νά τόν σπρώχνεις συνέχεια, θέλοντας συνέχεια νά πετύχεις κάτι, είτε αυτό είναι παράδεισος, είτε φώτιση, είτε λύτρωση, είτε νά γίνεις πολυεκατομμυριοϋχος, πού είναι σχεδόν τό ίδιο πράγμα, ποτέ ίκανοποιημένοι, χωρίς ποτέ νά ξέρουμε τί είναι ή ειρήνη, χωρίς ποτέ νά καθόμαστε ήσυχά κάτω άπό ένα δέντρο καί νά κοιτάζουμε τά βουνά, τά ποτάμια, τά χόρτα καί τήν όμορφιά τής γής καί τοϋ ήλιου, τήν δόξα, τήν όμοφία ενός ξημερώματος- είμαστε λοιπόν σάν δυό άνθρωποι πού ρωτάνε αν υπάρχει μιά αίτία γί' αυτή τή διαμάχη».

Ό Κορ Χ. λοιπόν είπε στόν όμιλητή, έλάτε νά κουβεντιάσουμε, ν' άμφισβητήσουμε ό ένας τόν άλλον, νά μή δεχόμαστε ποτέ αυτό πού μās λέει ό άλλος. Δέν θά δεχθώ τίποτα άπό σās, ούτε κί' έσείς θά δεχθείτε τίποτα άπό μένα. Είμαστε στό ίδιο επίπεδο. Μπορεί νά είσατε πολύ έξυπνος, μπορεί νά έχετε μεγάλη φήμη, πράγμα πού είναι άνοησία, μπορεί νά έχετε κάνει τό γύρο τοϋ κόσμου, ή ένα μέρος τοϋ κόσμου, όλα αυτά δέν ισχύουν. Δέν έχουν καμιά άξία».

Κί' ό όμιλητής συμφώνησε όλόψυχα μ' όλα αυτά. Καί ό Κορ Χ. συνέχισε: "Ας έξετάσουμε λοιπόν αυτή τήν κατάρα πού κατατρέπει τόν άνθρωπο άπ' τήν άρχή τοϋ χρόνου: Γιατί ό άντρας, αλλά αυτό συμπεριλαμβάνει φυσικά καί τίς γυναίκες, ζει έτσι; Γιατί ό άνθρωπος βρίσκεται σέ διαμάχη άκόμα καί στίς προσωπικές του σχέσεις, τίς σεξουαλικές, τίς οικογενειακές, — σ' όλο αυτό τό δίκτυο τής διαμάχης;»

‘Ο Κορ Χ, ξαναγύρισε τήν έπομένη και συνεχίσαμε. Καθήσαμε στή βεράντα κι ή μέρα ήταν υπέροχη, βλέπαμε τήν κοιλάδα μέ τά χιονισμένα βουνά γύρω μας, θαυμάσιες πεδιάδες, καθαρό γαλάζιο ούρανό, κι ό ήλιος γυάλιζε πάνω στά φυλλώματα καί ζωγράφιζε τά σχήματά του πάνω στή γή. ‘Ολα μοιάζαν τόσο θαυμάσια, τόσο ζωντανά, μοιάζαν νά πάλονται μέ ένέργεια. Είμαστε εκεί, αυτός κι ό όμιλητής, καί βλέπαμε αυτή τήν όμορφιά, αλλά χωρίς ποτέ νά είμαστε μαζί της, τήν κοιτούσαμε συνέχεια, χωρίς ποτέ νά νοιώσουμε τήν όμορφιά μέ τήν καρδιά μας, μέ τόν νοϋ, χωρίς ποτέ νά εύαισθητοποιηθοϋμε τέλεια σ’ όλη αυτή τή δόξα τής γής.

Μου είπε: «δέ θά μιλήσουμε γιά τήν όμορφιά, αυτή είναι δική σας δουλειά, έσείς θά μου πείτε γι’ αυτή». ‘Ο όμιλητής είπε πώς θά τοϋ έλεγε λίγο άργότερα. «Πρώτα άς έξετάσουμε μαζί τήν έρώτηση τής διαμάχης. Ρωτάμε άν πρέπει οί άνθρωποι νά τήν υπομένουν, νά τήν συνηθίσουν, νά τήν διατηρήσουν, νά μήν μπορέσουν ποτέ, μά ποτέ, νά τήν παραμερίσουν ώστε τό μυαλό τους νά λειτουργήσει έτσι όπως πρέπει, χωρίς περιορισμούς, έλεύθερο, όχι προγραμματισμένο, ούτε έπηρεασμένο».

‘Ο όμιλητής θέτει τώρα καί σέ σās τήν ίδια έρώτηση. Κι έ-χουμε κι έμεϊς συζητήσει καί λογομαχήσει πάνω σ’ αυτό τό θέμα: Ποιά είναι ή αίτία της; Κάνουμε ένα ταξίδι μαζί καί δέ σās ζητάω νά μου πείτε, ούτε θά σās πω έγώ. Ποιά είναι ή αίτία της;

Παντοϋ ύπάρχει άγώνας. Μπορεί νά πείτε πώς άγώνας ύπάρχει καί στή φύση, τό μεγάλο ζωο ζει τρώγοντας τό μικρό κ.ο.κ. Στο δάσος τό μικρό δέντρο πελεμάει ένάντια στά μεγάλα γιά νά βρεϊ φως. Μπορεί νά πείτε πώς παντοϋ στή γή, στή φύση, ύπάρχει διαμάχη, κάποιου είδους άγώνας, γιατί λοιπόν κι έμεϊς νά μήν συνεχίζουμε μέ τόν ίδιο τρόπο, άφου είμαστε κι έμεϊς μέρος τής φύσης; Αυτό πού οί άνθρωποι άποκαλοϋν διαμάχη, εκεί έξω δέν είναι καθόλου διαμάχη. Είναι ή πιό φυσική λειτουργία τής φύσης: τό γεράκι, ό άετός σκοτώνει, τό λαγό, οί άρκοϋδες σκοτώνουν τούς σολωμούς, ή τίγρης σκοτώνει, όπως κι ή τσίτα, μέ τρομερή ταχύτητα. Στή φύση οί σκοτωμοί είναι συνεχείς καί μπορεί νά πει κανείς πώς είμαστε μέρος τής φύσης κι έπομένως αναπόφευκτα θά βρισκόμαστε σέ συνεχή διαμάχη. ‘Αν δεχθεϊ κανείς πώς είναι φυσικό κι αναπόφευκτο, τότε δέν μπορούμε νά πούμε τίποτα άλλο.

‘Αν πούμε πώς είναι φυσικό, θά συνεχίσουμε μέ τόν ίδιο τρόπο γιατί άποτελοϋμε μέρος τής γής, άν όμως άρχίσει κανείς νά τό άμφισβητεϊ, τότε πού βρίσκεται; Είσατε διατεθειμένοι νά τό μάθουμε μαζί, έπειδή υποτίθεται πώς είμαστε κάπως πιό δραστήριοι,

πιό ξευπνοί απ' τὰ δέντρα, απ' τίς τίγρεις, τούς ἐλέφαντες; (εὐτυχῶς οἱ ἐλέφαντες δέ σκοτώνουν πολλά πράγματα, ἀλλὰ καταστρέφουν τὰ δέντρα).

Ἄν λοιπόν δέ δεχθοῦμε πῶς ἡ διαμάχη εἶναι τρόπος ζωῆς, τότε τί πρέπει νά κάνουμε; Ἀπό ποῦ ν' ἀρχίσει κανεὶς γιά νά καταλάβει τήν ὅλη κίνηση τῆς διαμάχης; Πῶς βρίσκει κανεὶς τό δρόμο του μέσα σ' ὅλα αὐτά;

Ἕνας τρόπος, εἶπε ὁ ὁμιλητής στόν Κον Χ, εἶναι νά ἀναλύσει πολύ προσεκτικά ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς διαμάχης, τό ἕνα μετὰ τό ἄλλο, εἴτε μέσω αὐτο-ἀνάλυσης, εἴτε ἀφήνοντας ἄλλον νά τόν ἀναλύσει, εἴτε δεχόμενος τήν συμβουλή καθηγητῶν, φιλοσόφων, ψυχολόγων. Μπορεῖ ὅμως ἡ ἀνάλυση νά βοηθήσει στήν ἀνακάλυψη τῆς αἰτίας; Παρόλο πού μπορεῖ νά ἐπιφέρει ὀρισμένα διανοητικά συμπεράσματα, ἢ καί συγκεντρώνοντας ὅλα αὐτά τὰ ἀναλυτικά στοιχεῖα μπορεῖ κανεὶς νά δεῖ τό σύνολο. Εἶναι ὅμως δυνατόν; Ἡ μήπως ὑπάρχει καί μιὰ ἄλλη ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος;

Ἀναρωτιέμαι ἂν ὁ Κος Χ, καταλαβαίνει τί λέει ὁ ὁμιλητής. Ὁ ὁμιλητής λέει στόν Κον Χ, πῶς ἡ ἀνάλυση προϋποθέτει κάποιον πού εἶναι ὁ ἀναλυτής, σωστά; Ἐπομένως ὑπάρχει ὁ ἀναλυτής καί τό ἀναλυόμενο, τό ὑποκείμενο καί τό ἀντικείμενο. Ὑπάρχει μέσα στόν ἑαυτό μας αὐτή ἡ διαφορά τοῦ ὑποκείμενου καί τοῦ ἀντικείμενου; Αὐτή τήν ἐρώτηση θέτει ὁ ὁμιλητής στόν Κον Χ. Ἐσεῖς εἴσαστε ὁ Κος Χ. Ὁ ἀναλυτής ἔχει τονωθεῖ απ' τήν ἐκπαίδευσή μας, απ' τίς ἐξωτερικές ἐπιρροές, απ' τόν προγραμματισμό, απ' τήν πίστη ὅτι αὐτός, ὁ ἀναλυτής, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικός απ' αὐτό πού ἀναλύει. Ὁ ὁμιλητής ὅμως λέει, «ἐγώ ἀμφισβητῶ ὅλη αὐτή τή στάση ἀπέναντι στήν ἀνάλυση». Ὁ ὁμιλητής ἐπίσης λέει: «δέ δέχομαι αὐτά πού λένε γιά τήν ἀνάλυση οἱ ἐπαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένων κι ὄλων αὐτῶν πού ἦρθαν απ' τή Βιέννη, ἀλλά καί τῶν τελευταίων Ἀμερικανῶν ψυχολόγων». Ὁ ὁμιλητής λέει στόν Κον Χ, «δέ δέχομαι κανέναν απ' αὐτούς. Τούς ἀμφισβητῶ. Ἀμφισβητῶ ὄχι μόνο τήν δραστηριότητα τῆς ἀνάλυσης, ἀλλά καί τό ποιός εἶναι ὁ ἀναλυτής. Ἄν καταλαβαίνεις τόν ἀναλυτή, τί ἀνάγκη ἔχεις τήν ἀνάλυση;»

Καταλαβαίνετε κύριε; Μήπως προχωρῶ πολύ γρήγορα; Μποροῦμε νά τό ἐξετάσουμε μαζί αὐτό;

Ἀναλύω τόν ἑαυτό μου. Ἦμουν α θυμωμένος, ἢ ἀπληστος, ἢ σεξουαλικά ἀπρεπής, ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο, καί καθῶς τό ἀναλύω αὐτό, τό κόβω δηλαδή σέ κομμάτια καί τὰ κοιτάω προσεκτικά, βῆμα πρὸς βῆμα, ἐδῶ ποιός εἶναι ὁ παρατηρητής; Ὁ παρατηρητής, ὁ ἀναλυτής, δέν εἶναι ὅλες οἱ συσσωρευμένες μνῆμες τοῦ παρελ-

θόντος; Όπωςδήποτε είναι επηρεασμένος από τις έμπειρίες του, τις γνώσεις του, τον τρόπο που βλέπει τη ζωή, τις ιδιαιτερότητές του, τις προκαταλήψεις του, τις θρησκευτικές του έπιρροές: Όλα αυτά αποτελούν τό παρελθόν, όλα αυτά είναι ή ύποδομή της ζωής του από την παιδική του ηλικία. Αύτός είναι ο παρατηρητής, αυτός ο αναλυτής, είτε ή ύποδομή του συμπεριλαμβάνει κοινοτικές μνημες, φυλετικές μνημες, φυλετική συνείδηση, είτε όχι, αυτός είναι ο παρατηρητής. Κι' ο παρατηρητής χωρίζει τό παρατηρούμενο από τον παρατηρητή, επομένως ή ίδια αυτή διαίρεση της ανάλυσης δημιουργεί διαμάχη.

Είμαστε μαζί; Έσείς είσαστε ο Κος Χ, κι' εγώ ο όμιλητής. Έξακολουθούμε νά ταξιδεύουμε μαζί;

Ο όμιλητής λέει πώς από τη στιγμή που υπάρχει διαίρεση ανάμεσα στον αναλ τη καί στο αναλυόμενο, έπακολουθεϊ αναπόφευκτα κάποιου είδους διαμάχη, είτε είναι διακριτική, είτε ανόητη, είτε χωρίς νόημα, πάντως είναι διαμάχη που πρέπει νά υπερπηδηθεί, νά κατανικηθεί, νά καταπιεστεί, νά ξεπεραστεί, κι' όλα αυτά είναι προσπάθειες μικρού ή μεγάλου βαθμού.

Ανακαλύπτει λοιπόν κανείς πώς όπου υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα σ' Έλβετό καί Γερμανό, σέ Γάλλο κι Έγγλέζο, σέ σένα κι έμένα, σέ μās κι' αυτούς, όπου υπάρχει διαχωρισμός θά υπάρχει καί διαμάχη. Όχι πώς δέν υπάρχει διαχωρισμός, οι πλούσιοι είναι πολύ ισχυροί. Άν όμως αντικειμενικά δημιουργούμε διαχωρισμούς, εγώ ανήκω σ' αυτό, έσύ σ' εκείνο, εγώ είμαι Καθολικός, έσύ Προτεστάντης, εγώ Έβραϊος, έσύ Άραβας-τότε θά υπάρχει αναπόφευκτα καί διαμάχη.

Όπου λοιπόν υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα σέ δύο ανθρώπους, ανάμεσα σ' άντρα καί γυναίκα, ανάμεσα στό Θεό καί τη γη, ανάμεσα σ' αυτό «που θά πρεπε νά είναι», καί σ' αυτό «που είναι» (-άναρωτιέμαι αν ο Κος Χ. τά παρακολουθεϊ όλα αυτά, όχι μόνο λεκτικά, διανοητικά, που δέν έχει κανένα νόημα, αλλά μέ την καρδιά του, μέ τό είναι του, μέ τη ζωτικότητά του, την ενέργεια καί τό πάθος του) όπου υπάρχει διαχωρισμός, υπάρχει καί διαμάχη.

Αρχίζει λοιπόν κανείς ν' ανακαλύπτει τη ρίζα της διαμάχης. Είναι δυνατόν γιά έναν άνθρωπο που ζει στή σύγχρονη κοινωνία, που έχει μιά δουλειά, που κερδίζει τό ψωμί του, έπιχειρήσεις από δώ, οικογένεια από κεϊ, έπιθετικός στίς έπιχειρήσεις, ύποταγμένος στή γυναίκα του, είναι δυνατόν γιά έναν τέτοιο άνθρωπο νά ζήσει τη ζωή του χωρίς αντίφάσεις; Μπορεί νά πάρει τέλος αυτή ή αντίφαση;

Άν όχι τότε θά ζήσει σέ διαμάχη, θά γίνει ύποκριτής. Κι αν

του άρέσει νά εἶναι ύποκριτής, τότε εἶναι έντάξει, αλλά άν θέλει νά ζήσει τίμια, πράγμα πού εἶναι **άπόλυτα άπαραίτητο**, νά ζήσει μέ πολύ αύστηρή τιμιότητα, όχι γιά κάποιον άλλον, οὔτε γιά τήν πατρίδα του, ή τό ίδανικό του, αλλά νά λέει αύτό άκριβώς πού έννοεῖ, καί νά έννοεῖ αύτό άκριβώς πού λέει, κι' όχι αύτά πού λένε οἱ άλλοι καί πού έπαναλαμβάνουμε, ή νά πιστεύει σέ κάτι καί νά κάνει τό αντίθετο, αύτό δέν εἶναι τιμιότητα. "Αν λοιπόν θέλει κανείς νά ζήσει πολύ τίμια, δέν μπορεῖ νά ύπάρξει αντίφαση.

"Ολοι μιλάνε γιά εἰρήνη. "Ολες οἱ κυβερνήσεις, όλες οἱ θρησκεῖες, ὅλοι οἱ κήρυκες, ακόμα κι' ὁ ὀμιλητής, μιλάνε γιά εἰρήνη. Καί γιά νά ζεῖς εἰρηνικά άπαιτεῖται *τρομερή* τιμιότητα καί νοημοσύνη. Εἶναι λοιπόν δυνατόν, ζώντας στόν εἰκοστό αἰώνα, νά ζεῖ κανείς πρῶτα άπ' ὅλα έσωτερικά, ψυχολογικά, άντικειμενικά, χωρίς νά έχει κανενός εἶδους διαχωρισμό μέσα του;

Σας παρακαλῶ έρευνήστε, ψάξτε, ρωτήστε μέ πάθος. Τό πάθος έδῶ δέν συμπεριλαμβάνει τό φανατισμό, τό πάθος δέν άπαιτεῖ μαρτυρικό θάνατο. Δέν εἶναι κάτι πού δένεστε τόσο πολύ μαζί του, ὥστε ή ἴδια ή προσκόλησή σας σας δίνει τό πάθος.

— Καταλαβαίνετε; Αὐτό δέν εἶναι πάθος, εἶναι σάν νά εἶσαι δεμένος μέ κάτι πού σου δίνει τό αἶσθημα τοῦ πάθους, τῆς ενέργειας, σάν ἕναν γαῖδαρο πού εἶναι δεμένος σ' ἕνα στύλο, μπορεῖ νά γυρίζει ὅσο θέλει γύρω-γύρω, αλλά δέν παύει νά μένει πάντα ἐκεῖ.

Μποροῦμε λοιπόν ἐμεῖς, ὁ Κορ Χ. κι ὁ ὀμιλητής, χωρίς νά λέμε ὁ ἕνας στόν ἄλλον τί νά κάνει, ν' ανακαλύψουμε γιά τόν ἑαυτό μας μ' άπόλυτη τιμιότητα, χωρίς καμιά άπάτη, χωρίς καμιά ψευδαίσθηση, άν εἶναι δυνατόν νά ζήσουμε σ' αὐτόν τόν κόσμο-πού ξέρουμε ὅλοι τί φρικτά πράγματα συμβαίνουν χωρίς διαμάχη, χωρίς διαχωρισμό;

Σας παρακαλῶ μήν άποκοιμηθεῖτε, εἶναι πολύ νωρίς ακόμα.

"Αν σας ρωτοῦσε κανείς ἐσᾶς,-πού εἴσατε ὁ Κορ Χ-ποιά θά ἦταν ή άπάντησή σας έσωτερικά;

"Αν εἴσατε Ἑλβετός, ή Ἰνδός, ή Μωαμεθανός, ή ακολουθεῖτε κάποια κλικά, κάποια ὁμάδα, ή εἴσατε ὁπαδός κάποιου Γκουρού, δέ θά πρέπει νά τά ἐγκαταλείψετε ὅλα αύτά;

"Αν ἔχετε Ἑλβετικό διαβατήριο (ὁ ὀμιλητής έχει Ἰνδικό διαβατήριο, αλλά δέν εἶναι Ἰνδός). Αὐτό φυσικά δέν τούς άρέσει στήν Ἰνδία, αλλά τούς ἔχουμε πεῖ πολλές φορές νά μήν άνήκουν σέ καμιά αἵρεση, σέ κανέναν Γκουρού, σέ τίποτα. "Αν ἔχετε έπαναλάβαν Ἑλβετικό διαβατήριο, θά εἶναι πολύ δύσκολο αύτό γιά σας. Καί στό τέλος μένετε μόνος, καταμόνος ἔχετε ὁμως τήν κατανόηση, τήν έσωτερική ἐπίγνωση, τήν ένόραση ὅλων αὐτῶν πού στήν

πραγματικότητα δέν έχουν κανένα νόημα. Τό ν' ανήκεις κάπου, ν' ανήκεις σέ μιά ομάδα, ν' ανήκεις σέ μιά αίρεση, μπορεί νά σοῦ δώσει ἀσφαλῶς ἐφήμερη ἱκανοποίηση, ἀλλά ὅλα αὐτά γίνονται κουραστικά, θλιβερά κι ἄσχημα.

Μπορεῖ λοιπόν κανεῖς νά μήν προσκολληθεῖ σέ τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά-κι ἰδιαίτερα σ' αὐτά πού λέει ὁ ὁμιλητής: Περιέργως τό μυαλό σας, ἐνῶ δέν εἶναι τό μυαλό κάποιου ἄλλου, εἶναι κι ὁ ἄλλος, μέ καταλαβαίνετε;

Τό μυαλό σας λοιπόν εἶναι ἴδιο μέ τό μυαλό κάθε ἀνθρώπου, ἔχει **τεράστια** ἱκανότητα, **τεράστια** ἐνέργεια. Κοιτάξτε -μέ μιά ματιά- τί ἔχει καταφέρει στόν τεχνολογικό κόσμο. Τώρα ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες στήν Ἀμερική ἀσχολοῦνται μέ τόν Πόλεμο τῶν Ἀστρων. Δέ θά μποῦμε ὅμως σ' αὐτό τό θέμα.

Τό μυαλό πάντως ἔχει αὐτή τήν ἐξαιρετική ἐνέργεια ἄν συγκεντρωθεῖ σέ κάτι, ἄν δώσει τήν προσοχή του σέ κάτι. Δώσαμε π.χ. τήν προσοχή μας στό πῶς νά σκοτώνουμε ἄλλους ἀνθρώπους, γι' αὐτό καί δημιουργήθηκε ἡ ἀτομική βόμβα. Τό μυαλό μας δέν εἶναι δικό μας, ἔχει ἐξελιχθεῖ μέσα ἀπό μιά μεγάλη χρονική περίοδο. Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης ἔχουμε συγκεντρώσει τρομερές γνώσεις κι ἐμπειρίες, ἀλλά σ' ὅλα αὐτά ὑπάρχει πολύ λίγο ἀπ' αὐτό πού ὀνομάζουμε ἀγάπη.

Κί ἄς ἀγαπῶ τήν γυναῖκα μου, ἡ τά παιδιά μου, ἡ τήν πατρίδα μου. Ἡ πατρίδα μου ἔχει χωριστεῖ γεωγραφικά ἀπ' τή σκέψη, ἀλλά εἶναι ὁ κόσμος. Ὁ κόσμος μέσα στόν ὁποῖο ζεῖ ὁ καθένας μας ἀποτελεῖ ὁλόκληρο τόν κόσμο. Τό μυαλό μου λοιπόν πού ἔχει ἐξελιχθεῖ μέσα ἀπό μιά μακρύχρονη περίοδο, αὐτό τό μυαλό μέ τή συνείδησή του δέν εἶναι δικό μου, γιατί ἡ συνείδησή μου μοιράζεται μέ τή συνείδηση κάθε ἄλλου ἀνθρώπου.

Ὁ Κορ Χ. λέει, «ἔχω διαβάσει κάτι σχετικό μ' αὐτά πού λέτε, δέν ἐπαναλαμβάνω αὐτά πού λέτε, ἀλλά κι ἐγώ πιστεύω στά ἴδια. Βλέπω, πῶς ὅπου κι' ἂν πάω, σ' ὅποια γωνιά τῆς γῆς, πῶς ὑπάρχουν ἀνθρώποι πού νοιώθουν πόνο, ἀγωνία, ἀπελπιστική μοναξιά, ἐπομένως ἡ συνείδησή μας μοιράζεται μ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους». Ἐσεῖς τό συνειδητοποιεῖτε αὐτό, ὄχι διανοητικά, ἀλλά πραγματικά; Ἄν τό νοιώσει κανεῖς πραγματικά αὐτό, τότε δέν θά ὑπάρχει διαχωρισμός.

Ρωτάω τόν Κο Χ. «βλέπετε αὐτή τήν πραγματικότητα, ὄχι σάν ἀφηρημένη ἔννοια, οὔτε σάν μιά ἰδέα, ὄχι σάν ὁμορφο συμπέρασμα, ἀλλά σάν μιά πραγματικότητα;

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ἐντελῶς διαφορετική ἀπ' τήν ἰδέα τῆς πραγματικότητας, σωστά: Εἴσαστε καθισμένοι ἐκεῖ, αὐτό εἶναι

πραγματικότητα, αλλά μπορεί καί νά φανταστῶ πώς κάθεστε ἐκεῖ, πράγμα πού εἶναι ἐντελῶς διαφορετικό».

Τό μυαλό μας, λοιπόν, πού εἶναι τό κέντρο τῆς συνείδησής μας, μ' ὄλες τίς αντιδράσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τοῦ αἰσθητικοῦ συστήματος, εἶναι καί τό κέντρο τῆς γνώσης μας, τῆς ἐμπειρίας μας, τῆς μνήμης μας (ἡ μνήμη σας μπορεί νά προέρχεται ἀπό κάποιον ἄλλον, δέν παύει ὅμως νά εἶναι μνήμη, μπορεί νά εἴσαστε μορφωμένος, κι ὁ ἄλλος νά μὴν ἔχει καμιά μόρφωση, μπορεί νά μὴν ξέρει οὔτε κἂν νά διαβάζει καί νά γράφει, ἀλλά δέν παύει ν' ἀποτελεῖ μέρος τοῦ συνόλου) ἡ συνείδησή σας λοιπόν μοιράζεται μέ κάθε ἄνθρωπο τῆς γῆς.

Ἐπομένως ἀποτελεῖτε ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα.

Τό καταλαβαίνετε αὐτό, κύριοι;

Καί τὴν ἀποτελεῖτε στήν **πραγματικότητα**, ὄχι θεωρητικά, ἢ θεολογικά, οὔτε στά μάτια τοῦ Θεοῦ-ἐξάλλου πιθανόν οἱ Θεοὶ νά μὴν ἔχουν μάτια! Στὴν πραγματικότητα ὅμως ὑπάρχει αὐτό τό παράξενο, τό ἀναμφισβήτητο γεγονός ὅτι ὅλοι περνᾶμε ἀπ' τό ἴδιο καλούπι, τὴν ἴδια ἀγωνία, ἐλπίδα, φόβο, θάνατο, μοναξιά, πού φέρνει τόση ἀπελπισία. Γι' αὐτό εἴμαστε ἡ ἀνθρωπότητα.

Κί' ὅταν τό καταλαβαίνει κανεὶς αὐτό **βαθιά**, ἡ διαμάχη του μέ τοὺς ἄλλους παύει, γιατί εἶναι κί' αὐτοὶ σάν κί' ἐμένα.

Αὐτά λοιπόν συζητοῦσαν ὁ Κος Χ. κι ὁ Κος Κ. Καί συνεχίσαμε καί μ' ἄλλα θέματα γιατί ἔμεινε μαζί μας πολλές μέρες. Πρῶτα ὅμως ἐδραιώσαμε μιά πραγματική σχέση, πράγμα πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά κάθε εἶδους συζήτηση, κάθε εἶδους ἐπικοινωνία, ὄχι μόνο λεκτική, γιατί οἱ λέξεις δέν μεταφέρουν τό βαθύ νόημα αὐτοῦ πού θέλουμε νά μεταδώσουμε. Στό τέλος λοιπόν τῆς δεύτερης μέρας ρωτήσαμε, πού βρισκόμαστε;

Ἐσεῖς, ὁ Κος Χ. κι ὁ Κος Κ. ποῦ βρίσκεστε μέσα σ' ὅλα αὐτά;

Ἄραγε φέραμε κάποια ἀλλαγὴ, ὄχι ἡ ἀλλαγὴ ἐξυπακούει τὸν χρόνο, -αὐτό θά τό δοῦμε μιά ἄλλη φορά- ἢ μήπως ἀπλῶς συλλέξαμε, ὅπως συλλέγουμε στήν συγκομιδὴ;

Σπεύραμε, -μ' ἄλλα λόγια ἤρθατε ἐδῶ, κί' αὐτό ἀποτελεῖ μέρος τῆς σπορᾶς κί' ἀκούσατε τὸν Κον Κ καί τὸν Κον Χ- τί θερίσατε; Ὁ θερισμὸς ὑπονοεῖ τὴ συσσώρευση. Ἐχετε μαζέψει τόσες πολλές πληροφορίες, σᾶς παρακαλῶ παρακολουθεῖστε το αὐτό, θά σταματήσουμε σέ λίγο, μὴν σᾶς πιάνει νύστα ἢ νευρικότητα.

Ἐχετε μαζέψει τόσες πληροφορίες ἀπ' τοὺς ἐπαγγελματίες, τοὺς ψυχολόγους, τοὺς ψυχιάτρους, μαζεύετε, μαζεύετε, ὅλο μαζεύετε. Τό μυαλό εἶναι σάν μαγνήτης πού μαζεύει. Ὁ Κ. ρωτᾷ τὸν Κον Χ. «ἔχετε μαζέψει κι ἐσεῖς; Ἄν μαζέψετε κι ἐσεῖς, τότε

αυτή ή συγκέντρωση είναι σάν όλες τίς άλλες». 'Ο Κ λοιπόν ρωτάει τόν Κον Χ, «τί μαζέψατε; "Η μήπως έχετε άπαλλαγει άπ' τά μαζέματα;» Σās παρακαλῶ, αν έχετε ύπομονή, άκούστε το αυτό.

Σταματāμε ποτέ νά μαζεύουμε; Γιά τά πρακτικά πράγματα τής ζωής χρειάζεται νά μαζεύουμε, αλλά γιά νά δοῦμε πού τό μάζεμα παύει νά είναι άπαραίτητο, πρέπει νά κατέχουμε τήν τέχνη τής ζωής. Γιατί ὅσο μαζεύουμε τό μυαλό μας δέν είναι ποτέ έλεύθερο, δέν είναι ποτέ άδειο -δέ θά μπορούμε στό θέμα τής κενότητας, γιατί είναι κάτι διαφορετικό- έχουμε ὁμως έπίγνωση ὅτι μαζεύουμε, μαζεύουμε, μαζεύουμε, ὅπως μαζεύουμε συνήθειες; Κι ὅταν έχεις μαζέψει τόσα πολλά είναι δύσκολο νά τά ξεφορτωθείς.

Αυτό τό μάζεμα έπηρεάζει τό μυαλό. "Αν έχεις γεννηθει στήν 'Ινδία, ανήκεις σέ μιά ὀρισμένη ὁμάδα ανθρώπων, παραδόσεων, θρησκειῶν, ἤ εἶσαι πολύ ὀρθόδοξος, ὁπότε τά έχεις μαζέψει ὅλα αυτά. Καί μετά γιά ν' άπαλλαγεις άπ' ὅλα αυτά χρειάζεσαι τεράστια έρευνα, αναζήτηση, ψάξιμο, έπίγνωση. Είναι λοιπόν δυνατόν νά μή μαζέψεις καθόλου; Σās παρακαλῶ σκεφτείτε το, μήν τό άπορρίπτετε. Μάθετέ το.

Πρέπει νά μαζέψετε γνώσεις γιά νά πāτε σπίτι σας, γιά νά ὀδηγήσετε ένα άμάξι γιά νά μιλήσετε μιά ξένη γλῶσσα, έσωτερικά ὁμως είναι καθόλου άπαραίτητο νά μαζεῦετε; 'Η έπιφώτηση δέν είναι μάζεμα. "Αντίθετα είναι άπόλυτη έλευθερία άπ' ὅλα αυτά. Πού τελικά είναι αγάπη, έτσι δέν είναι;

Δέ σ' αγαπάω γιατί σέ μάζεψα. Μέ ίκανοποιεις σεξουαλικά, ἤ εἶσαι καλή παρέα, ἤ νοιώθω μοναξιά κι' έπομένως εξαρτῶμαι από σένα κι αυτό γίνεται ένα εμπορεύσιμο πράγμα, εκμεταλλευόμαστε ὁ ένας τόν άλλον καί πουλāμε ὁ ένας τόν άλλον στό παζάρι. Αυτό σίγουρα δέν είναι αγάπη, έτσι δέν είναι; 'Η αγάπη είναι ιδιότητα τοῦ μυαλοῦ πού δέν μαζεῦει τίποτε άπολύτως, κι' αυτό πού λέει είναι αυτό πού ανακαλύπτει, ὄχι αυτά πού λένε οἱ άλλοι.

Σ' αυτό υπάρχει **τρομερό πάθος**, ὄχι πόθος, πάθος, πού δέν είναι φανατισμός. Δέ γίνομαι ξαφνικά αύστηρά χορτοφάγος, ἤ δέν ξαναγγίζω αλάτι. Οἱ φανατικοί έχουν ὅλοι τους ένα είδος πάθους, αλλά γίνονται έπιθετικοί, έχουν τάσεις μαρτυρικές κι ὅλα τά σχετικά.

'Ο ὀμιλητής, λοιπόν, ὁ Κ, ρωτάει τόν Κον Χ. νά μάθει αν μπορεί νά ζήσει χωρίς νά μαζεῦει. Αυτό δέν μπορεί κάποιος νά σās πεί. Μπορούμε νά τό έρευνήσουμε μαζί, ἡ πραγματικότητα ὁμως τοῦ νά μή μαζεῦεις ποτέ, ἡ μή λειτουργία τής συσσωρευμένης μνήμης, είναι κάτι πολύ λεπτό, κι άπαιτεῖ πολύ μεγάλη έρευνα.

Μπορούμε νά σταματήσουμε τώρα; Μιλήσαμε γιά μιά ὥρα.

Ἐσεῖς δέ μιλήσατε, ἀλλὰ μίλησε ὁ Κ. Ἐδραιώσαμε ὅμως μιά βάση ἐπικοινωνίας μεταξύ μας, ὅπου δέν ὑπάρχει ἀνώτερος καί κατώτερος, ἢ αὐτός πού ξέρεי κί αὐτός πού δέν ξέρει.

Ἀνδρέας Γ. Τ. Λασκαράτος

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος

ΕΝ ΑΡΧΗ, ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ
 ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ!
 ΚΑΙ ΘΕΟΣ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ!
 Ευαγγελιστή Ιωάννη, η ρήση σου αυτή αρκεί!
 Δίνεις να καταλάβουμε
 ὅλο το θεῖο νόημα, το θεῖο μεγαλεῖο!
 ΘΕΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΕΩΡΑΚΕ ΠΟΤΕ!
 Ὅμοια καὶ το ΛΟΓΟ αὐτό δεν εἶναι δυνατό να δούμε.
 Ὅμως τον αισθανόμαστε καὶ τον νοούμε.
 Κι ὅσο περισσότερο ο νους μας καθαρίζει,
 τόσο καὶ ο «λόγος» πιο φανερός προβάλλεται!
 Ο λόγος εἶν' ἀλήθεια.
 Κι ἀλήθεια εἶναι ο Θεός!
 Κι ὅσο την ἀλήθεια,
 με μόχθο πλησιάζουμε,
 τόσο καλύτερα καὶ το Θεό νοούμε!
 Το Θεό λατρεύουμε,
 σαν λατρεύουμε καὶ την ἀλήθεια!
 Ο μύθος καὶ η πλάνη
 εἶν' της ἀλήθειας οἱ ἀσπονδοὶ ἐχθροί!
 Καὶ η ἀλήθεια εξαγνίζει την ψυχή,
 γιὰ τον πλησιασμό του Θεοῦ μεγαλεῖου!

Από το βιβλίο «Ποιήματα»

Σαράντος Παυλέας

‘ Η δίκη τοῦ Τζιορντάνο Μπροῦνο

*«Πιό πολύ φοβᾶστε ἐσεῖς πού διαβάζετε τήν
ἀπόφαση (τῆς θανατικῆς ποινῆς) παρά ἐγώ πού
τήν ἀκούω».*

Τζιορντάνο Μπροῦνο

Δού χρόνια τήν κρατήσανε μέ τούς έννέα καρδινάλιους Ιεροεξετα-
στές

τή δίκη τοῦ Τζιορντάνο Μπροῦνο

πού πίστευε στό Θεό καί στήν ἐλευθερία

καί πατοῦμε ὁλόκληρη τή φανατισμένη δουλειά τῶν δογμάτων·

δυό χρόνια κι ἀπορούσαμε ποιός Θεός μπορεῖ νά κατοικήσει μέσα
μας

καί νά μείνει μέσα στό σῶμα μας αὐτό τό ἀγκαθωτό μας φόρεμα
γιά ν’ ἀγκυλώνεται σέ κάθε στιγμή του.

Δυό χρόνια δικάζαμε τόν ἀδάμαστο στοχαστή

τόν Τζιορντάνο Μπροῦνο

καί τό δικαστήριο τό Κρατικό ἔκανε τή σύσταση νά μή χυθεῖ αἷμα·

δέν ἐπιτρέπεται νά χύνουμε αἷμα· ἔτσι ἔλεγε

γιά τ’ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μή χυθεῖ οὔτε σταγόνα αἵματος·

γι’ αὐτό τόν κάψαμε τό σοφό μας τόν ἄνθρωπο τῆς ἀλήθειας·

τόν Τζιορντάνο Μπροῦνο ζωντανό στίς 17 τοῦ Φλεβάρη στή Ρώ-
μη

στήν Πλατεία τῶν Λουλουδιῶν.

«Πιό πολύ φοβᾶστε ἐσεῖς πού διαβάζετε τήν ἀπόφασή σας
παρά ἐγώ πού τήν ἀκούω».

**‘Από τό βιβλίο «Ἀναφορά στόν Ἡρακλῆ γιά τόν καθαρμό τῆς οἰ-
κουμένης»**

Κωστή Μελισσαροπούλου

ΜΗΤΙΣ

Τό βιβλίον τῆς σοφίας

Γ' Ἐκδοση ἀναθεωρημένη 1986

α'. Ἀρχαῖοι Ἕλληνες	1-400
β'. Ξένοι	401-930
γ'. Νεοέλληνες	931-1370

**Ἀποστέλλετε μέ ἐπιταγὴν
διὰ νά τό λάβετε εἰς τήν διεύθυνσίν σας**

Χαρτόδετον δρχ. 500

Δεμένον » 700

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙΗΣΟΥΣ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ
ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν
Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ
Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ Δρχ. 250

Κωστή Μελισσαροπούλου

Είσαγωγή στή Θεοσοφία

Γ΄ Έκδοση 1986

Κεφ. Α΄	Προλεγόμενα
» Β΄	Τί είναι ἡ Θεοσοφία
» Γ΄	Έξέλιξη Μορφῆς καί Ζωῆς
» Δ΄	Οἱ άόρατοι κόσμοι
» Ε΄	Ό φυσικός κόσμος
» ΣΤ΄	Ό άστρικός κόσμος
» Ζ΄	Ό μεταθανάτια ζωή στόν άστρικό κόσμο
» Η΄	Ό νοητικός κόσμος
» Θ΄	Ό Μετενσάρκωση
» Ι΄	Ό νόμος τοῦ Κάρμα
» ΙΑ΄	Ό δημιουργία τοῦ Όλιακοῦ Συστήματος
» ΙΒ΄	Οἱ έπτά Ρίζες-Φυλές
» ΙΓ΄	Περί Ότλαντίδος
» ΙΔ΄	Πρός τήν Όπολύτρωση
» ΙΕ΄	Ό Θεοσοφία στήν πράξη
» ΙΣΤ΄	Ό Θεοσοφική Όταιρία

Χαρτόδετον Δρχ. 400

Δεμένον » 600

Όποστείλατε μέ έπιταγήν

διά νά τό λάβετε εἰς τήν διεύθυνσίν σας

Για αναγγελία της εκδόσεως να στέλνετε ένα αντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς να δεσμεύεται το περιοδικό, δύο αντίτυπα, από τα οποία το ένα απευθείας στον κριτικό του Ιλισού κ. Νίκο Α. Τέντα, Παλαιών Πατρών Γερμανού 46, Θεσσαλονίκη 546 22.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ: «ΜΗΤΙΣ. ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ» Συλλογή

Δύο αλήθειες επισημαίνει στις προλογικές του σημειώσεις ο συγγραφέας: η Ενόραση είναι ο μοναδικός αλάνθαστος κριτής και οδηγός Αλήθειας, αγάπης και αρετής και ο φιλοσοφικός στοχασμός μπορεί να ξυπνήσει το πάθος για την ελευθερία της σκέψης. Αυτό το δημιουργικό πνευματικό πάθος οδηγεί την ελεύθερη σκέψη του Κωστή Μελισσαρόπουλου σε τρίτη έκδοση του χρηστικού του ποιήματος «Μήτις». Μάλιστα στην τελική του μορφή θά ήταν άστοχη η επανάληψη της κρίσης μας, που είχε διατυπωθεί στο περιοδικό «Ηπειρωτική Εστία» με την ευκαιρία της πρώτης έκδοσης. Μονάχα για ένα επαναβεβαιώνουμε τον αναγνώστη: και η παρούσα έκδοση είναι καρπός ευθύνης. Η συλλογή περιλαμβάνει αποφθέγματα από 400 αρχαίους Έλληνες, 530 από αλλοεθνείς και 430 από Νεοέλληνες, των οποίων, μάλιστα διατηρήθηκε η γλώσσα και η ορθογραφία της γραφής τους: «Ό,τι μέ κινεῖ πρὸς τὴν Τέχνην, τὴν Ἠθικὴν καὶ τὴν Ἐπιστήμην εἶναι ἡ λαχτάρα τοῦ λυτρωμοῦ. Ποιά, τώρα, ἀπὸ τίς τρεῖς αὐτές ἀπελπισμένες προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου σώζει ὀριστικά; Ὁ πιστός τῆς Τέχνης θά σοῦ ἀποκριθεῖ: ἡ ΟΜΟΡΦΙΑ: Ὁ ἠθικός ἥρωας θά σοῦ φωνάξει: ἡ ΑΡΕΤΗ. Τῆς ἐπιστήμης ὁ ὀραματιστής θά σοῦ ἀπαντήσῃ: ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ». Ἀπὸ τον μακαριστό Ἕλληνα Ε. Παπανούτσο ξεκινάμε για να συναντήσουμε τους «Θεούς ἐν ἑξορίᾳ» του Βάν ντέρ Λέου: «Νιώσετε ἐνότητα μέ κάθε τί πού ζῇ, μέ ὅλη τή φύση, μέ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Νιώσετε ἀγάπη γιὰ ὅλα τὰ ὄντα, νιώσετε τὴ συνεί-

δησή σας ν' αναλύεται στην παγκόσμια συνείδηση». Έτσι μόνον ο λόγος του Δημόκριτου: «Ἄνδρί σοφῶ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γάρ ἀγαθῆς πατρίς ὁ ξύμπας κόσμος» αποκτά καθολική ισχύ.

Είναι χρήσιμη η «Μήτις» του Κ. Μελ. για κάθε ελευθερόφρονα. Διδάσκει συνεχώς τον τρόπο απογείωσης της ανθρωπίνης σκέψης. Ενσταλάζει αδιάκοπα ήθος και αγάπη στο νου και την καρδιά. Αλλά, κυρίως, σε μαθαίνει να σκέφτεσαι και να στοχάζεσαι. Γι' αυτό και το συνιστούμε σ' όσους έχουν παιδιά μαθητές στο Γυμνάσιο και το Λύκειο. Η «Μήτις» μπορεί να καταστεί το κύριο βοηθητικό πνευματικού υλικού για τις Εκθέσεις Ιδεών.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: «Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ (1904-1908) ΩΣ ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»

«Ο θάνατος του Μελά (13 Οκτωβρίου 1904) έδωσε το έναυσμα για την τρομερή αγωνιστική ορμή των Ελλήνων «ήταν η επίσημη αρχή του Μακεδονικού Αγώνα» παρατηρεί ορθά ο Αθανάσιος Σουλιώτης-Νικολαΐδης».

Διάλεξη, για τη συμπλήρωση 80 χρόνων από την τελευταία φάση του Μακεδονικού Αγώνα, είναι το ιστορικό κείμενο του Απ. Βακ. στο οποίο επιχειρηματολογείται πειστικά η κοινή ιστορική πορεία των κατοίκων του ελληνικού χώρου: «...η ιστορία της Μακεδονίας είναι αξεδιάλυτα συνυφασμένη με την ιστορία της λοιπής Ελλάδας, είναι σάρκα από την σάρκα της. Η ίδια ψυχή, οι ίδιοι πόθοι».

Ο Όλυμπος κράτησε, με τη κλεφτουριά και το χωριό, άσβεστη την ελπίδα της ελευθερίας για τον έλληνα και τον άνθρωπο: «Η Ελληνική Επανάσταση ανανεώνει το καταπνιγμένο από την Ιερή Συμμαχία κήρυγμα και κίνημα των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασεως» έγραψε ο Mayer.

Κανένα κράτος δεν εξαγόρασε τόσο ακριβά την ελευθερία του, όσο το ελληνικό. Η Επανάστασή του '21, τμήμα του απελευθέρωσε. Ίσως σ' αυτό να φταίει το κακό μας ριζικό: η έριδα. Είναι με πανηγυρικό του Σ. Τρικούπη διακηρυγμένη αυτή η αλήθεια: «Αντί να οδηγήσωμεν το έθνος εις τον λιμένα της σωτηρίας και ευδαιμονίας, το εφέραμεν εις το χείλος της αβύσσου· και τούτο διατί; διότι η φιλαρχία πολιορκεί τον νου μας, ο φθόνος και το εμφύλιον μίσος κατατρώγει τα σπλάγχχνα μας, η ιδιοτέλεια οδηγεί τα

έργα μας, αι σκευωρίαί και τα διαβούλια είναι η πολιτική μας...».

Έχει την κυριώτερη ιστορική αρετή ο Απ. Βακ.: Πρόκριση του καίριου γεγονότος με αντικειμενικότητα. Αναλύει τις μεθόδους δράσης των πρωταγωνιστών σύμφωνα με τους ορισμούς της μοίρας που οι ίδιοι διαμόρφωναν: «Η θέση των Μακεδονομάχων, που με το αίμα τους στοίχειωσαν τη χώρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, είναι στο πλάγι των αγωνιστών του 1821».

Το Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου ορθά κυκλοφόρησε την πανηγυρική ομιλία του καθηγητή της Ιστορίας Απ. Βακαλόπουλου, για να γίνει κτήμα όλων των ελλήνων. Και κυρίως των Μακεδόνων της διασποράς. Χρειάζεται, στους σημερινούς αγώνες, ένας πλοηγός της ιστορικής αλήθειας. Και ο λόγος του ιστορικού Απ. Βακ. «όπως στα 1821, στα 1854 και στα 1878, έτσι και τώρα η αντίσταση ξεπηδά μέσα από τα σπλάγχνα του εντόπιου ελληνισμού» φωτοδείχνει τον δρόμο της φυλετικής αρετής.

ΓΙΑΝΝΗ Α. ΣΑΚΕΛΛΙΩΝΑ: «ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ 1874 ΓΙΑ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ»

Η επιστολή της 29.2.1874, του γαλλικής καταγωγής Ευγένιου Φαβρ, προς το Μουσταφά Πασά, Γενικό Διοικητή των Ιωαννίνων, παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον για τις οικονομικές, κοινωνικές και ιστορικές πληροφορίες που περιέχει: «...Αν γίνει ο Βόλος πόλος έλξης... τα ευεργετήματα της βιομηχανίας, όπως η πρόοδος της γεωργίας, θα μεταβάλουν τις εύφορες πεδιάδες της Θεσσαλίας και θα τις κάνουν όπως ήσαν κατά την αρχαιότητα».

Και θα γινόταν ο Βόλος «πόλος έλξεως» με λιμενικές εγκαταστάσεις ικανές να στηρίζουν το εμπόριο, σύμφωνα με τα σχέδια του μηχανικού Σιγισμόνδου Μινενκό ή Μινέϊκο, πολωνικής καταγωγής, εγκατεστημένου στα Γιάννινα. Είναι ο πατέρας της Σοφίας, συζύγου του πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου και μητέρας του σημερινού πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Μινέϊκο είχε εκπονήσει και τον εθνολογικό χάρτη της Ηπείρου, με τον οποίο η «Εταιρεία προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» ανασκεύασε τις ανακρίβειες προπαγανδιστικού χάρτη του προξένου της Ιταλίας στα Γιάννινα DE CUBERNADIS.

Από το κείμενο της επιστολής προκύπτουν δυο διαπιστώσεις: ότι πριν την εθνική απελευθέρωση της Θεσσαλίας είχαν εκπονηθεί σοβαρά σχέδια εκσυγχρονισμού του λιμανιού του Βόλου κι ότι η σημασία του λιμανιού ήταν από τότε πιστοποιημένη για την οικονομική εξέλιξη ολόκληρης της περιοχής.

Ο λογοτέχνης-ιστοριοδίφης Γιάννης Σακ. αναλύει και ερμηνεύει το κείμενο της επιστολής με ιστορική γνώση κι αντικειμενικότητα. Και κυρίως με λόγο ανεπιτήδευτο. Για να γίνουν οι πληροφορίες της επιστολής ιστορία μας.

Π.Β. ΠΑΣΧΟΥ: «ΤΟ ΕΑΡ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ» Μικρό Γεροντικό

Η διακηρυγμένη αλήθεια, πως με την υπομονή και την προσηυχή βρίσκεις το Θεό, είναι το άγρυπνο φύλαγμα της καρδιάς κάθε μοναχού. Γιατί χωρίς προσοχή δεν προκόβει σε καμιά αρετή ο άνθρωπος. Και αλλοίμονο στον άνθρωπο «που έχει βγάλει μεγαλύτερη φήμη και όνομα από την αρετή του!».

Ο ησυχασμός είναι μια πνευματική κίνηση για να ξεχωρίσει ο ασκητής-αθλητής τα ελαττώματά του. Ντύνοντας καθημερινά με πένθος την ψυχή μεταβάλλεται σιγά-σιγά σε επίγειο άγγελο ή ουράνιο άνθρωπο. Σε λειτουργό αγίων μυστηρίων ή σε διάκονο θεληματικής σιωπής: «Να συμμαζεύεις μέσα σου το νου και να θυμάσαι την ώρα του θανάτου» ή «πολλές φορές μετάνιωσα που μίλησα, μα ποτέ γιατί εσιώπησα!».

Τις πνευματικές εμπειρίες των πρώτων μοναχών και Γερόντων της Αιγύπτου που διασώθηκαν σε χιλιάδες χειρόγραφα προσεγγίζει ο Π.Β. Πάσχος με έμπνευση θεία και στοχασμό πνευματικό-κατηχητικό. Είναι οι επιλογές των αφηγημάτων ή των επιγραμματικών αφορισμών αληθινό διακόνημα: «Φοβάσαι γιατί ακόμη ζεις!» ή «Η ψυχή είναι σαν την πηγή: άμα σκάψεις καθαρίζεται· άμα γεμίσει χώματα εξαφανίζεται...». Φως και ουράνιο θάμβος είναι η ευωδία του έαρος της ερήμου. Ο πύρινος λόγος μεταστοιχειώνει την άχραντη τρυφερότητα σε πνευματική αγαλλίαση. Και διατηρεί η μαστορική έκφραση του Π. Πάσχου ανόθευτη την ποιητική αιμόσφαιρα του πρωτοτύπου, που έχει θρέψει «πνευματικά και οδηγήσει στο δρόμο της αρετής πολλές γενεές μοναχών ή άλλων εκλεκτών τέκνων της Εκκλησίας μας». Φυσικά και κάθε αναγνώστη. Γιατί πάντα δροσίζει ο γεροντικός λόγος την άνδρη πνευματικά πολύκοσμη έρημο της σύγχρονης «απάνθρωπης» ζωής.

Μαζί με την αγνότητα και την ομορφιά της γλώσσας πρέπει να επαινεθεί και η τόσο συνταιριασμένη βυζαντινή εικονογράφηση «διά χειρός» ιερέως Χριστ. Φεργαδιώτη και η πρωτότυπη εικόνα του Κ. Γεωργακόπουλου, η οποία κοσμεύ το εξώφυλλο.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ: «ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ» Δοκίμιο

«Η διαίρεση κάθε ευθυγράμμου τμήματος «εις μέσον και άκρον λόγον» — κατά τον αρχαίο γεωμέτρη Ευκλείδη — δηλαδή η Χρυσή Τομή του, αποτελεί βασικό δόγμα ωραιότητας στα ανθρώπινα έργα και τη φύση».

Όλες οι δημοσιεύσεις του Π. Βλ., γύρω από τα μαθηματικά, την θεωρητική τους ερμηνεία και την εσωτερική τους μαγεία συγκεντρώνονται στις «Μαθηματικές Σκέψεις» για να κατανοήσουμε πληρέστερα τον σχετικό αφορισμό του Γαλιλαίου: «Η αληθινή φιλοσοφία γνωρίζει σε μας τη φύση, για να την κατανοήσουμε πρέπει να μάθουμε τη γλώσσα, που μας μιλεί, αυτή η γλώσσα είναι τα Μαθηματικά» ή τη δοξασία του Μ. Ράσσελ: «Η προσωπική θρησκεία πηγάζει από την έκσταση, η Θεολογία από τα Μαθηματικά και οι δύο μαζί βρίσκονται στον Πυθαγόρα. Πιστεύω ότι τα Μαθηματικά είναι η κυριότερη πηγή της πίστης στην αιώνια και στην ακριβή Αλήθεια όπως και στον υπεραισθητό νοητό κόσμο».

Έχει τις γνώσεις και το χάρισμα της πειθούς ο Παν. Βλ. Κυρίως τη χάρη να μεταβάλλει το «υπερφυσικό» σε ορθό λόγο με τις διανοητικές λειτουργίες της Αφαίρεσης και της Απόδειξης, τις οποίες μετέτρεψαν και σε μαθηματικές διαδικασίες, οι γαλουχημένοι με το Πυθαγόρειο: «τα πάντα κατ' αριθμόν γίνονται», αρχαίοι έλληνες. Όλα του τα κείμενα αποδεικνύουν ότι τα μαθηματικά είναι Τάξη και Αρμονία κι ακόμη πως ο συμβολισμός τους μπορεί να περιγράψει κάθε αλήθεια. Όπως την πρώτη. Γιατί σύμφωνα με την Πλατωνική διδαχή ο Θεός είναι Γεωμέτρης...

ΑΝΕΣΤΗ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ: «ΤΑ ΧΑΪ-ΚΑΪ» Ποιήματα

Βρες μου έναν τόπο
όπου να μην ματώνουν
τους ποιητές του.

Όταν το σκοτάδι πέφτει στον κόσμο οι ποιητές ανάβουν τον λύχνο του πνεύματος για να μείνει ακέραιη η ανθρώπινη συνείδηση. Ελεύθερη. Σαν την ανάσα του αετού στο ακρούρανο, και του ποιητή η ανάσα θερμαίνει όλη τη γη. Είναι το όνειρο της Καλωσύνης πάνω στο Σταυρό! Λόγια και αίμα δίνουν οι ποιητές στους

οραματιστές για να στέκεται ο άνθρωπος όρθιος:

Στην άγρια νύχτα
η καρδιά μου αγρυπνάει
για σε, αδερφέ μου.

Η ποίηση του Ανέστη Ευαγγέλου είναι πλατύρρητο. Ελληνική και Οικουμενική. Βαθειά ανθρώπινη. Στήνει τον κάθε στίχο ιερό δείκτη της ματωμένης πορείας της ανθρωπότητας. Οι νεκροί του Νοέμβρη, όπως όλοι οι νεκροί από σφαίρες, έζησαν, σε «άρρωστα» χρόνια. Σε εποχές που η βία στραγγάλιζε τις ιδέες. Και τα όνειρα:

Αυτός εκεί είναι
επικίνδυνος· κάνει
όνειρα ακόμα

Το όνειρο καί η αγάπη στεγάζουν την ελευθερία. Και τη φωνή της: την ποίηση:

Λάμπουν στον ύπνο
αμείλικτα φεγγάρια
τα δυό σου μάτια

Είναι ένας προικισμένος λυρικός ο Ανέστης Ευαγγέλου. Γλώσσα και ιδέες υφαίνονται παναρμόνια με το ρυθμό της καρδιάς του. Για να σκιρτήσει η ελπίδα ανασαίμιά της γης με λόγο ολοκληρωμένο.

Βιβλιοκριτική

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ:

«ΜΗΤΙΣ, ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ», γ' έκδοση

Πέρασαν 16 ολόκληρα χρόνια από τότε που ετύπωσε την α' έκδοση του βιβλίου του Μήτις, ο κ. Μελισσαρόπουλος, και σ' αυτό αυτό το μακρύ διάστημα δεν κουράστηκε να ερευνά, να μελετά, να συγκεντρώνει ή να ανανεώνει το υλικό του με μόνο σκοπό να ικανοποιήσει τη δική του δίψα για σπουδή. Όμως τούτη η έφεσή του προεκτείνεται ως τον αναγνώστη, που διδάσκεται διαβάζοντας όλη τη σοφία που βρίσκεται τώρα κωδικοποιημένη σ' αυτόν τον

τόμο. Υλοποίησε, μ' άλλα λόγια ο κ. Μελισσαρόπουλος το σκοπό του διδαχτικού επιγραμματικού λόγου.

Ήταν κατασταλαγμένος, φυσικά, ο συγγραφέας του βιβλίου και το 1962 όταν τύπωνε την α' έκδοση όμως δεν ησύχασε. Ήξερε πως οι παγκόσμιες αυτές αλήθειες, αναλλοίωτες από το χρόνο είναι τρόπος ζωής και ψυχική ανάγκη. Έτσι από το σύνολο της σοφίας του κόσμου ξεχώρισε καίριες ιδέες και σκέψεις, τις κατάλαβε ως το βάθος, τις κατάγραψε και μας τις χάρισε, άσχετα αν ο ίδιος ο συλλέκτης μπροστά στον όγκο των ανθρώπινων γνώσεων, περίλυπος διαπίστωσε την αλήθεια του Σωκρατικού λόγου «Έν οίδα, ότι ουδέν οίδα». Μέσα στα χρόνια που μεσολάβησαν ο Μελισσαρόπουλος τύπωσε περίπου 15 βιβλία φιλοσοφικού στοχασμού, αλλά σε πρώτη έκδοση κι άλλα ξανακοιταγμένα. Ταυτόχρονα συνέχισε την έκδοση του περιοδικού «Ιλισός», όργανο ελεύθερης σκέψης — έρευνας — φιλοσοφίας και τέχνης, που έκλεισε τα 31 χρόνια ζωής (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1986)· στις σελίδες του πέρα από την άλλη ειδική ύλη, ποιητές και πεζογράφοι σημαντικοί δημοσιεύουν τις δημιουργίες τους. Για όλον αυτό τον όγκο της πνευματικής εργασίας, η κριτική είναι υποχρεωμένη να σταθεί με σεβασμό. Η Μήτις, το βιβλίο της σοφίας φέρνει εμπρός μας ένα επίμονο πνεύμα που έχει συνειδητοποιήσει το πλήθος των γνώσεων που απεκόμισε διαβάζοντας τους τόμους των σοφών του κόσμου.

Ο κ. Κωστής Μελισσαρόπουλος παραμένει στη συνειδησή μου ένας άνθρωπος που αγαπά, που πιστεύει και στέκεται δίπλα στον άνθρωπο, γιατί και στη ζωή και στην τέχνη έθεσε τον εαυτό του στη διάθεση του ανθρώπου. Καθώς διαβάζω τον επιγραμματικό στοχασμό, τις εμβαθύνσεις των μεγάλων συγγραφέων, που συγκεντρώθηκαν στην αναθεωρημένη γ' έκδοση του βιβλίου σέπτομαι πόσο ωφέλισαν οι παροτρύνσεις τον ίδιο τον συλλέκτη. Εξάλλου ο ίδιος στον πρόλογο της α' έκδοσης χαρακτηρίζει τους στοχασμούς πολύτιμους βοηθούς «για την ανθρώπινη συμπεριφορά στην καθημερινή ζωή. Αλλά μόνον βοηθοί. Όχι αφέντες και τύραννοι. Να γνωρίζουμε τί είπαν οι μεγάλοι — είτε και οι μικροί — χωρίς όμως να σκλαβώνουμε τη σκέψη μας στο κύρος τους».

Ο Κωστής Μελισσαρόπουλος υπακούοντας στη ρήση του Πυθαγόρα που πρεσβεύει «να μη βαδίζεις στους εύκολους δρόμους», έζησε, στις αλληπάλληλες εκδόσεις του έργου του, τη σοφία του κόσμου. Εμβάθυνε στην ψυχικότητα των συγγραφέων που κορφολόγησε και έφτασε πανέτοιμος στο τέλειο ή σχεδόν στο τέλειο. Συμπλήρωσε, άλλαξε, έσβησε, ότι κατά τη γνώμη του έπρεπε να

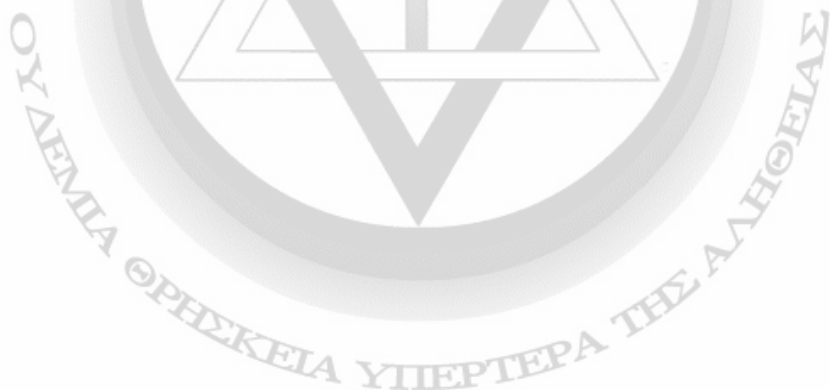
φύγει κι έφτυσε ως την τελική μορφή, ίσως ήσυχος — όσο μπορεί να είναι ήσυχος ένας συγγραφέας «εν κινήσει».

Η Μήτις η πιο σοφή γυναίκα «σοφοτέρα θεών και ανθρώπων» οδήγησε το χέρι του κ. Μελισσαρόπουλου να βρει το πλάτος και το βάθος του κόσμου, ό,τι δηλαδή μένει κλεισμένο κι αιώνιο από το πέρασμα του ανθρώπου στη γη. Εμελέτησε ο συλλέκτης τους αρχαίους, τους μεσαιωνικούς και τους νεώτερους συγγραφείς του κόσμου κι έκαμε πράξη εκείνο που ο Δημ. Γαλανός το θεωρεί απαραίτητο όταν λέει: «Καθώς η μέλισσα συλλέγει το μέλι από πολλά και διάφορα λουλούδια, έτσι και ο φρόνιμος άνθρωπος συλλέγει το εξαιρετο και ζήριστο από πολλούς σπουδαίους άνδρες και βιβλία». Η μέθοδός τους υπήρξε απλή. Κατάγραψε ό,τι άρεσε σ' εκείνον και που ήταν βέβαιος ότι θ' αρέσει και στους άλλους. Κι η μονομέρεια ακόμη αυτών των στοχασμών, εννοούμε την κοινωνική μονομέρεια, δεν αφήνει να χαθεί τίποτα από το υψηλό δίδαγμα. Θησαυρός συγκεντρωμένος και προσιτός στο βιβλίο αυτό, θέτει τον άνθρωπο εμπρός σε απαντήσεις ερωτημάτων που καθημερινά γεννιούνται στην καρδιά του και τον πλουτίζει με αισθήματα. Ο άνθρωπος νιώθει πως δεν είναι μόνος σ' έναν κόσμο που συνεχώς ερημώνει, αλλά κοινωνός υψηλών ψυχικών φανερωμάτων που εκδηλώνονται μ' ένα λόγο σύντομο και βαθύ. Η Μήτις του κ. Μελισσαρόπουλου ανοίγει τα μάτια της ψυχής, πλαταίνει τη σκέψη, διδάσκει τί και πού βρίσκεται η ευτυχία, η ελευθερία και πώς καταχτιέται. Τί είναι θάνατος και τί ζωή. Φύση, πνεύμα, αγάπη, αλληλεγγύη και τέλος η ευθύνη που βαρύνει τον άνθρωπο αναγλυφопοιείται. «Μονάχα όποιος γνωρίζει τον εαυτό του, κατέχει βάση δικαιοσέως της ολόγυρα ζωής», θα πει ο Φώτος Πολίτης. Μας διδάσκει πώς να χρησιμοποιήσουμε το μέγα δώρο που μας έδωσε η φύση την επιείκεια. Είσαι επιεικής όταν βλέπεις καθαρά τα ανθρώπινα.

Ο συλλέκτης στον πρόλογο της γ' έκδοσης του βιβλίου του μας πληροφορεί: «Όλοι οι αναφερόμενοι συγγραφείς έχουν πια μεταστεί από τον γήινο κόσμο, εκτός από τον Ινδό Ρ. Μίχτα και τον συλλέκτη». Με το δικαίωμα που δίνει η φύση τοι έργου, ο συγγραφέας θέλει να πει και τη δική του γνώμη για τη γύρω πραγματικότητα, όπως αυτή καταστάλαξε στην ώριμη σκέψη του (47 χρόνια από την έκδοση του πρώτου του βιβλίου). Έτσι ο κ. Μελισσαρόπουλος στις σελ. 247-261 του βιβλίου του παραθέτει στοχασμούς που του γεννήθηκαν στην πορεία της πνευματικής του ζωής. Σ' αυτές ομιλεί, κυρίως, για τον άνθρωπο, τον ανθρωπισμό, την αλήθεια, τον Θεό, την αγάπη, που σ' αυτήν πιστεύει από-

λυτα. Αντιγράφουμε μερικές σκέψεις του γραμμένες το 1952 και περιλαμβάνονται στο θεατρικό έργο του «Ο Κομήτης». «Για ν' αποκτήσουμε εσωτερική ελευθερία πρέπει ν' απαλλαγούμε από την δουλεία των παθών». «Αρχές του Ανθρωπισμού είναι, ο σεβασμός των φυσικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Του δικαιώματος της ατομικής ελευθερίας, της σκέψεως, της ελευθερίας του λόγου, της ελευθερίας της συνειδήσεως. Ο σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρεπείας, η αλληλεγγύη, η δικαιοσύνη και η συγγνώμη». Η ειρηνική συμβίωση και η συνεργασία σε έργα πολιτισμού. Η δημιουργία πνεύματος αδελφoσύνης ανάμεσα σε όλους τους ανθρώπους όποια κι αν είναι η θρησκεία τους ή η φυλή τους, όποιες κι αν είναι οι πεποιθήσεις τους». «Όποιος θέλει να βαδίζει στο δρόμο της σοφίας και να ωφελήσει τους συνανθρώπους του, πρέπει να έχει ελεύθερη σκέψη και χρηστά ήθη. Διότι η σοφία χωρίς αρετή είναι όχι μόνο ανώφελη, αλλά και επικίνδυνη». Ο κ. Μελισσαρόπουλος είναι πνευματικός άνθρωπος που μέσα στην καρδιά του όλα μετασχηματίζονται και γίνονται αγάπη και ανθρωπισμός. Σ' αυτό το βιβλίο – και στ' άλλα, βέβαια – μια άγρυπνη συνείδηση κι ένας πρόθυμος άνθρωπος παραμελεί τη δική του ευτυχία γιατί κατάλαβε, από μιας αρχής, πως στον κόσμο μας δεν υπάρχει ευτυχία, όταν είναι δυστυχισμένο το σύνολο.

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΩΡΟΜΑΣΔΗΣ

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Ὁ Ὁρομάσδης ἢ Ἀχούρα-Μάζδα εἶναι ὁ δημιουργός Θεός τῆς Περσικῆς λατρείας. Αὐτός καθίδρυσε τήν τάξη καί τοὺς φυσικοὺς νόμους καί ἀποκάλυψε στο Ζωροάστρη τόν τρόπο τῆς λατρείας του καί τὰ μυστικά τῶν ἱεροτελεστειῶν τῆς θρησκείας του.

Ἡ μετὰ τῶν θεῶν πνευμάτων ἐπικοινωνία τοῦ Ἱερατείου τοῦ Μαδεϊσμοῦ ἐνεργεῖται μέ τῇ μεσολάβηση τοῦ Μίθρα καί ἀντιστρατεύεται τήν ἄρνηση τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀριμάν.

Ὡς κύρια θεότητα του περσικοῦ πάνθεου εἶναι ὁ Θεός τοῦ οὐρανοῦ. Τό σῶμα του συντίθεται ἀπό φῶς καί ἀκτίνες, τό μάτι του εἶναι ὁ Ἥλιος καί τόν ὀνομάζουν Κύριον-Ἀχούρα καί Σοφόν-Μάζδα. Αὐτός ἔκτισε τόν κόσμον «ὀρατῶν τε καὶ ἀοράτων» καί περὶ αὐτοῦ ὁμιλεῖ μιὰ ἐπιγραφή σέ κάποιο περσικό βράχο.

«Θεός παντοδύναμος ὁ Ἀχούρα-Μάζδα. Αὐτός ἔκτισε τήν γῆν ταύτην. Αὐτός καί τόν οὐρανόν ἐκεῖ ἐπάνω. Αὐτός καί τῶν ἀνθρώπων τὰ γένη. Εἶναι Θεός τῆς ζωῆς, τῆς ἀγνότητος, εἶναι τῆς Ἀληθείας ὁ Θεός».

Στα ἱερά δέ βιβλία τοῦ Μαζδεϊσμοῦ, ὁ μέγας Θεός φέρεται ὡς:

- «Δημιουργός τῆς γήινης καί τῆς πνευματικῆς ζωῆς».
- «Ὁ πλάσας τα οὐράνια σώματα».
- «Δημιουργός τῆς γῆς, τῶν ὑδάτων καί τῶν δένδρων».
- «Δημιουργός ὅλων τῶν ἀγαθῶν πλασμάτων καί ὅλων τῶν καλῶν καί ἀληθινῶν δημιουργημάτων».

Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ἀγαθός, ἅγιος, ἀγνός, ἀληθινός «ἄνθος τῆς ἀλήθειας», «πατέρας τῆς ἀλήθειας», «τό ἄριστον τῶν ὄντων», «ὁ κύριος τῆς ἀγνότητος».

Εἶναι ὁ Σοφώτατος, πού κατέχει τὰ δῶρα τῆς θείας εὐλογίας: ὑγεία, πλοῦτη, ἀρετές, σοφία, ἀθανασία καί ἀπό αὐτόν καί μόνο προέρχονται, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Σύμβολο ἱερό εἶναι ὁ ἀλέκτορας ὁ ὁποῖος ἀναγγέλει κάθε πρῶτὴ τήν ἐμφάνιση τοῦ γονιμοποιοῦ φωτός.

Το τελειότερο δημιούργημα τοῦ Ὁρομάζδη εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τόν ὁποῖο θεωρεῖ ὡς φωτογενές ὄν ἐπὶ τῆς γῆς καί βοηθεῖται ἀπὸ τὰ πνεύματα τοῦ Πυρός - Φωτός, νά ἀνθίσταται κατὰ τῶν ἐνε-

γειῶν τοῦ δαίμονα, τοῦ κακοῦ Ἀριμάν.

Ἀπό τό φωτογενές αὐτό δημιούργημα ὁ δημιουργός του ζητᾶ: Ἀφοσίωση στήν ἀγάπη τοῦ φωτός, στήν «πηγή τῆς ἀγνότητος» καί τα μέσα τῆς μεταμόρφωσής του γιά νά γίνη Θεός Πνεῦμα.

Στό ἱερό βιβλίο του «Γκαθᾶς» σώζεται ἕνας ὕμνος πρός τον Ὡρομάζδη ὁ ὁποῖος ἀποδίδεται στο Ζωροάστρη, ὁ ὁποῖος ἦταν ἡλιογεννήτος μυσταγωγός, γιά τόν ὁποῖο γράφεται γιά τή γέννησή του:

«Ὁ φύλακας Ἄγγελος εἶχε μπεῖ μέσα στό ἱερό φυτό Χάομα (δένδρο ζωῆς) καί μετά διοχετεύτηκε, μαζί μέ τό χυμό τοῦ φυτοῦ στό σῶμα ἐνός ἱερέα, κατά τή στιγμή πού πρόσφερε θυσίες. Σύγχρονα μιά ἀκτίνα οὐράνιας δόξας ἔμπαινε στόν κόλπο μιᾶς νέας, εὐγενοῦς καταγωγῆς. Ὁ ἱερέας παντρεύτηκε τή νέα. Ὁ φυλακισμένος Ἄγγελος ἀναμίχτηκε τότε μέ τή φυλακισμένη ἀκτίνα καί ἔτσι γεννήθηκε ὁ Ζαρατούστρας».

Καί τώρα παραθέτομε τόν ὕμνο τοῦ Ζαρατούστρα πρός τόν Ὡρομάζδη = Ἀχουρα-Μάζδα.

«...Ἄσχα! ἱκετεύω σε ἵνα ἡ χάρις σου παραστῇ ἐν τῷ φωτί τοῦ οὐρανοῦ. Ἀκούσατε διά τῶν ὠτων σας, ὅ,τι ἄριστον καί ἀνακαλύψατε διά τῆς διανοίας σας ὅ,τι τό ἀγνότερον. Καθ' ὅσον ἕκαστος ἄνθρωπος δύναται ἐξ ἑαυτοῦ, πρίν ἐπέλθῃ ἡ κρίσις ἡ μεγάλη, ἐκλέγειν τήν πίστιν ἣν προτιμᾷ. Δυνηθῆτωσαν οἱ σοφοί νά ταχθοῦν παραπλεύρως ἡμῶν!

Τά δύο ταῦτα Πνεύματα εἶναι δίδυμα, ἐγκρίθησαν εἰς ἡμέρας παρελθούσας. Ὅ,τι ἀγαθόν καί ὅ,τι πονηρόν ἐν σκέψει καί ἐν πράξει. Ὅταν τά Δύο ταῦτα, προσέρχονται ὁμοῦ, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δημιουργοῦν: τήν ζωήν καί τόν θάνατον, συμφώνως μέ τό τέρμα, ὅπερ ὀφείλει νά ἔχει διά τούς πονηρούς. Ἐκ τῶν Δύο τούτων, ὁ ὑπάρχων κακός ἐκλέγει τό ὅτι εἶναι κακόν. Ὁ ὑπάρχων ἐράσμιος καί ἀγαθός, οὐ ἑσθῆς ὁ Οὐρανός, ὁ μηδέποτε μεταβαλλόμενος, ἐκλέγει τό ὅ,τι δίκαιον καί ἐκείνους ἐπίσης ὧν τά ἔργα ἀρέσκουν τῷ Ἀχούρα-Μάζδα.

Οἱ ἀπατηθέντες καί λατρεύσαντες τούς Δέβας δέν δύνανται νά διακρίνουν καλῶς. Ἐξέλεξαν τό κακόν πνεῦμα καί συγκροτήσαντες συμβούλιον μεταξύ των, ἐστράφησαν πρός τήν ἀρπαγήν, ἵνα οὕτω καταστήσουν τήν ζωήν τοῦ ἀνθρώπου δοκιμασίαν. Ἀλλ' ἡ δύναμις προσέρχεται εἰς τούς ἀγαθούς καί μετά τῆς δυνάμεως προσέρχονται ἡ Σοφία καί ἡ Ἀρετή. Μάζδα, θά ἔλθῃ ὁ χρόνος καθ' ὃν τά ἐγκλήματα τῶν

πονηρῶν θά τιμωρηθοῦν.

Τότε θά ἐκδηλωθῇ ἡ δύναμίς σου, ἀνταμείβουσα τοὺς δικαίους, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐδέσμευσαν τό ψεῦδος καί τό παρέδωκαν στόν Θεόν - Ἀλήθεια.

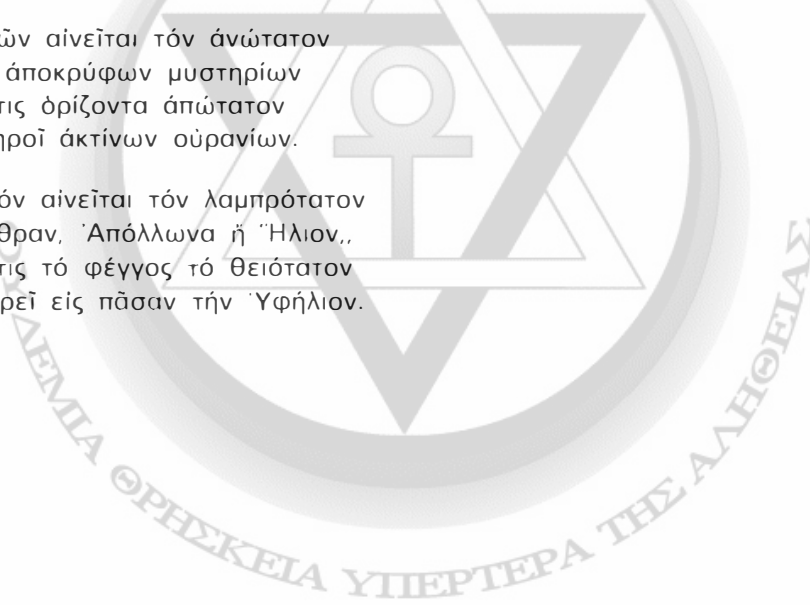
Ἦ Ὁ Ἀχούρα-Μάζδα, ὦ Θεέ - Ἀλήθεια, εὐλόγησον ἡμᾶς!
Ἔστωσαν τά πνεύματά μας πάντοτε ὅπου κατοικεῖ ἡ Σοφία!
Ἐκεῖ θά ἴδωμεν τήν πτῶσιν τοῦ ὀλεθρίου ψεύδους».

Οἱ μυούμενοι βαπτίζονταν διαδοχικά στό πῦρ καί τό νερό μέ ἀνάλογη προπαρασκευή κάθαρσης, προκειμένου νά τοὺς ἐπιδειχθεῖ ὁ ἀκτινοβόλος Θεός, ὁ Μέγας Θεός τοῦ Φωτός ὁ Περσικός Ἀπόλλωνας.

Μεσάζοντες - τελετουργοί, μεταξύ πιστῶν καί λατρευομένων, ἦταν τό Ἱερατεῖο, τό ὁποῖο τελοῦσε σπονδές, διαχέοντας τό λάδι στό ἔδαφος, τό γάλα καί τό μέλι καί κρατοῦσαν τό μυστικό τῆς διασύνδεσής τους μέ τά «χρυσά πνεύματα» τοῦ Ὁρομάζδη, μέ τή μεσολάβηση τοῦ Μίθρα, τοῦ Ἀπόλλωνα τῶν Περσῶν.

Θεῶν αἰνεῖται τόν ἀνώτατον
δί' ἀποκρύφων μυστηρίων
ὅστις ὀρίζοντα ἀπώτατον
πληροῖ ἀκτίνων οὐρανίων.

Θεόν αἰνεῖται τόν λαμπρότατον
Μίθραν, Ἀπόλλωνα ἢ Ἥλιον,,
ὅστις τό φέγγος τό θειότατον
δωρεῖ εἰς πᾶσαν τήν Ὑφήλιον.

Ευφροσύνη Σεραφειμήδου

Τα δώρα ήταν έτοιμα

Τα δώρα ήταν έτοιμα γύρω μας
λίγος μόχθος και αλληλοβοήθεια,
αγάπη, καλωσύνη,
και, η ζωή Παράδεισος
και, τα «επί γης ειρήνη...»

Κι εμείς, εμείς οι άμυαλοι!
το φονικό μαχαίρι
τροχίζουμε ολημερίς, κι αδιάκοπα στο χέρι
από τα νειάτα τόχουμε κι ως τα γεράματά μας
ματώνουμε αστόχαστα τ' αδέρφια, τα παιδιά μας...

Αχ, πότε θα το κλείσουμε για πάντα στο Μουσείο
για τις μελλούμενες γενιές μάθημ' αποφυγής
να γιατρευτή η γάγγραινα της φοβερής πληγής;
Κάναμε πια τη κόψη του σατανική. Και φτάνει
μια μαχαιριά, συθέμελη τη ζήση να ξεκάνη...

Γ. Α. Βακάλης

Ίσότητα

Όλοι είμαστε ίσοι
μπροστά στη φύση.

Ή ανισότητα
είναι κατόρθωμα
του ανθρώπου.

Η ΣΤΙΓΜΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

(Ὁμιλία στή Θεοσοφική Στοά «ΗΛΙΟΣ»)

Ὁ θάνατος εἶναι ἓνα φαινόμενο τόσο συνηθισμένο, τόσο κοινό πού, ἀλήθεια, εἶναι παράξενο πόσο ξένοι καί περιδεεῖς αἰσθανόμαστε ὅταν τό ἀντιμετωπίσουμε ἀπό κοντά. Αὐτή ἡ παράδοση, ἐν τέλει, στάση ἀπέναντι στό θάνατο ὀφείλεται στήν ἄγνοια καί τό φόβο. Ἄγνοια γιά τή φύση καί τίς αἰτίες του καί φόβο γιά τίς συνέπειές του. Ἀκόμη, στήν ἰδέα τῆς ἀπαγκίστρωσης καί τῆς ἀποκοπῆς ἀπό τή ζωή, ἀπό τήν κατάσταση, δηλαδή, πού τόσο στενά εἴμαστε προσκολλημένοι. Στήν πραγματικότητα, ὁ θάνατος δέν εἶναι παρά ἓνας σταθμός σέ ἓνα ἀπό τά πολλά ταξίδια, ἂν αὐτά τά ταξίδια δέν τά δοῦμε μέσα στά περιορισμένα ὅρια τῆς γήϊνης ζωῆς, ἀλλά μέσα στή συνολική ζωή τοῦ ἐκδηλωμένου ὄντος. Ἀπό φυσιολογική ἄποψη, ὁ θάνατος σημαίνει τήν ὀριστική ἀποκοπή τοῦ φυσικοῦ σώματος ἀπό τά ὑπόλοιπα στοιχεῖα τοῦ ὄντος. Ἀπό ψυχολογική ἄποψη σημαίνει τή μεταφορά τῆς συνειδήσεως ἀπό ἓναν φορέα σέ ἄλλον.

Ὅπως γνωρίζουμε, τό διπλό αἰθερικό εἶναι ὁ φορέας τῆς Prana, τῆς ζωτικότητας. Μέσω τοῦ διπλοῦ αἰθερικοῦ ἡ Prana ἀσκεῖ μία δύναμη πού ἐλέγχει καί συντονίζει τίς πολυάριθμες μικρές ζωές ἀπό τίς ὁποῖες ἀποτελεῖται ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Στή διάρκεια τῆς φυσικῆς ζωῆς, αὐτές οἱ μικρές ζωές, τά λεγόμενα στοιχειακά τοῦ φυσικοῦ σώματος, δροῦν καί κινοῦνται σάν ὀργανωμένος στρατός. Ὅταν ἀποκοπεῖ ὀριστικά ἡ χορδή πού συνδέει τό αἰθερικό μέ τό φυσικό σῶμα, ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Τότε, οἱ ζωικές μονάδες τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ, ἂν καί ζωντανές, παύουν νά δροῦν ὡς ὀργανωμένο σύνολο καί τό σῶμα θεωρεῖται νεκρό. Αὐτή ἡ διαδικασία ἔχει παρατηρηθεῖ καί περιγραφεῖ ἀπό πολλούς διορατικούς (δηλ. ὁ ἀποχωρισμός τοῦ αἰθερικοῦ).

Ὁ θάνατος, γενικά, συνίσταται σέ μία ἐπαναλαμβανόμενη διαδικασία ἀπεκδύσεως. Τό ἀθάνατο μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἀπορρίπτει, τό ἓνα μετά τό ἄλλο, τά ἐξωτερικά του ἐνδύματα καί — ὅπως ἡ πεταλούδα ἀπό τή χρυσαλίδα — ἀναδύεται διαδοχικά περνώντας σέ μία ὑψηλότερη κατάσταση συνειδήσεως. Αὐτή ἡ ἀπόδραση ἀπό τό σῶμα καί ἡ ἐνοίκηση τῆς συνειδητῆς ὀντότητας εἴτε στό ἀστρικό εἴτε στό νοητικό σῶμα, μπορεῖ νά κατορθωθεῖ καί στή διάρκεια τῆς γήϊνης ζωῆς. Ἐτσι, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά ἐξοικειωθεῖ μέ τήν ἀσώματη κατάσταση καί νά ἀποβάλλει ὅλους τούς φό-

βους πού περικλείει τό άγνωστο. Μπορεί νά διαπιστώσει ό ίδιος, ότι ή ζωή δέν εξαρτάται άποκλειστικά από τή λειτουργία του φυσικού σώματος. Καί τότε, πώς ένας άνθρωπος πού έχει δοκιμάσει αυτή τήν έμπειρία, μπορεί νά φοβάται τήν όριστική άπόρριψη τών υλικών του φορέων καί τήν άπελευθέρωση του άθάνατου έαυτού του από τή σάρκινη φυλακή του;

Στήν καθημερινή ζωή, σέ στιγμές κρίσης, είναι συνηθισμένο γιά ένα άτομο πού έχει όποιοδίποτε είδος διαισθήσεως, νά διαπιστώσει, μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο, τήν παρουσία κάποιου καινούργιου είδους δυνάμεων ή μιά αίσθηση έσωτερικής παρορμήσεως. Μοιάζει σάν ή συνείδηση, στό διάστημα αυτής τής έντάσεως νά άνέρχεται σ' ένα επίπεδο, όπου ή ίκανότητα καί ή κατανόηση αυξάνονται πέρα από τό κανονικό. Ή στιγμή του φυσικού θανάτου, από ψυχολογική άποψη, δέν απέχει πολύ από μιά τέτοια στιγμή κρίσεως, όπου έχουμε μιά μετακίνηση από μιά φάση ύπάρξεως σέ μιάν άλλη. Είναι τό τέλος ενός κύκλου, κατά τόν όποϊον ό συνολικός άνθρωπος εκτείνεται στόν κόσμο τής ύπάρξεως ογόν μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Στο τέλος του κύκλου τής ένσαρκώσεως είναι άναμενόμενο ότι ό άνθρωπος μπορεί νά άντιληφθεϊ πράγματα, κλειστά γι' αυτόν υπό κανονικές συνθήκες.

Ένας λόγος περισσότερο γι' αυτό, επειδή όλες του οι ενέργειες, μή έκδηλούμενες πλέον πρός τά έξω, στρέφονται πρός τά μέσα ένισχύοντας αυτή τήν άντιληπτική φάση.

Αυτό συμβαίνει πολλές φορές. Τis στιγμές του θανάτου, οι άνθρωποι συχνά γίνονται γαλήνιοι, άτάραχοι, μακάριοι, ιδίως όταν οδηγούνται στό θάνατο έργά, ύστερα από γηρατειά ή άσθένεια. "Αν μπορούν νά μιλήσουν, λένε γιά τήν παρουσία τους ανάμεσα σέ άγαπημένα τους πρόσωπα, πού έχουν πεθάνει πρίν απ' αυτούς. Άκόμα μπορούν νά μς πουν γιά τό Χριστό ή γιά κάποιον άγιο πού βρίσκεται μεταξύ τους καί τούς κάνει νά αίσθάνονται άσφαλείς. Συχνά, αυτά πού άντιλαμβάνονται μπερδεύονται ανάμεσα σέ ανθρώπινα στοιχεϊα καί υπερανθρώπινα ή μή-άνθρώπινα στοιχεϊα, αλλά τά όράματά τους μπορούν νά αναλυθούν καί νά κατανεμηθούν σέ δύο τάξεις.

Ή αίσθηση ότι κάποιος ξαναβρίσκεται σέ έπαφή μέ ανθρώπους πού άγαπούσε, είναι ένα επίπεδο έμπειρίας πού άνήκει στήν προσωπικότητα καί τήν ψυχή μάλλον, παρά στό πνεύμα. Δέν θά ήταν βέβαια φρόνιμο νά προσπαθήσουμε νά δογματίσουμε ως πρός τήν «πραγματικότητα» αυτής τής έπαφής. Όμως, αυτό πού έχει σημασία έδω, είναι ότι τό άτομο αίσθάνεται τή σχέση του μέ τούς νεκρούς. Σέ θεωρητικό επίπεδο μπορεί νά πει κανείς ότι, άπλως

άντιλαμβάνονται τίς ἴδιες τους τίς σκέψεις γιά τούς νεκρούς. Ἡ ἀκέρεια ὅτι αἰσθάνονται μία προσωπική ἐπαφή, ἡ ὁποία δέν εἶχε πάψει ποιέ, ἀλλά πού δέν εἶχαν συνειδηση, ὅπως συμβαίνει μέ τά ὄνειρα, ἐφ' ὅσον ἦταν σέ ἐγρήγορη στή φυσική ζωή. Ἐνα ἀπό τά δύο ἢ καί τά δύο μαζί φαίνονται πιο πιθανά ἀπό τήν ιδέα ὅτι οἱ νεκροί συγγενεῖς μαζεύονται στήν αἴθουσα τοῦ μελλοθάνατου καί τόν περιμένουν. Ἐν πάσει περιπτώσει ἡ ἐντύπωση εἶναι προσωπική ὅσο καί παρηγορητική.

Ἡ ἄλλη τάξη τῶν ὁραμάτων εἶναι θεωρητικά διαφορετική καί προέρχεται ἀπό ἕνα ἐπίπεδο ὑπάρξεως πέραν τῆς προσωπικῆς ψυχῆς. Θεοί, ἄγιοι, ἄγγελοι εἶναι ἀρχετυπικές μορφές. Ὁ «τόπος κοιτίδας» τους εἶναι ὁ πνευματικός κόσμος καί ἡ ψυχὴ μπορεῖ νά τίς γνωρίσει καί νά τίς αἰσθανθεῖ μέ ὄνειρα καί ὁράματα πού ἔχουν μιὰ δύναμη μεγαλύτερη ἀπό τίς συνηθισμένες φανταστικές εἰκόνας. Ἐάν ἀναδύονται μέσα ἀπό τό ἄτομο ὃ ἐάν ἐμφανίζονται ἀπ' ἔξω κι ἔρχονται ἀπό τόν κόσμο τους γιά νά τό βοηθήσουν δέν ἔχει καί τόση σημασία, ὅταν συνειδητοποιήσει κανεῖς ὅτι στόν πνευματικό κόσμο δέν ὑπάρχει «Ἐγώ» καί «μή Ἐγώ» ἀλλά ὅλα εἶναι ἐνωμένα. οἱ εἰκόνες, πάντως, ἔρχονται ἀπ' «ἐξω», ἐφ' ὅσον εἰσέρχονται στό πεδίο τῆς διάνοιας ἀπό ἕνα διαφορετικό ἐπίπεδο.

Ἡ ἀκριβὴς μορφή μέ τήν ὁποία ἕνα παγκόσμιο ἀρχετυπο γίνεται ἀντιληπτό, εἶναι προσωπικό θέμα καί καθορίζεται ἀπό τίς σκεπτικές-ἀντιληπτικές συνήθειες τῆς ἀτομικῆς διάνοιας. Ἐτσι, ἕνας Χριστιανός μπορεῖ νά ἀντιληφθεῖ ἕνα συγκεκριμένο ἀρχετυπο ὡς τόν Ἰησοῦ, ἕνας Βουδδιστής ὡς Βούδδα, ἕνας ἄλλος ὡς τόν Διδάσκαλο πού τοῦ εἶναι ἀφοσιωμένος κ.λ.π. Αὐτό σέ καμιά περίπτωση δέν ἀναιρεῖ τήν ἀνεξάρτητη ὑπαρξη πνευματικῶν ὄντοτήτων. Αὐτό πού κάνει αὐτές τίς ὀντότητες νά εἶναι ὅτι εἶναι καί τούς δίνει τή δύναμη στόν ψυχικό κόσμο, εἶναι ἡ πνευματική τους ποιότητα. Μοιάζει σάν ἡ πνευματική ἀρχετυπική τους οὐσία νά παίρνει φαινομενική μορφή σύμφωνα μέ τό διανοητικό χαρακτήρα αὐτοῦ στόν ὁποῖον ἐμφανίζονται. Ἐτσι, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι τό θνήσκον πρόσωπο γίνεται πιο συνειδητά ἀνοικτό στή δική του πνευματική φύση ἀποκομίζοντας ἀπ' αὐτήν μιὰ αἴσθησις δυνάμεως καί προστασίας, μιᾶς συντροφικῆς σ' αὐτό πού ἄλλοιως φαίνεται νά εἶναι ἡ μεγάλη μοναξιά τοῦ θανάτου.

Πρέπει ἀκόμη νά σημειωθεῖ, πῶς ὑπάρχει παντοῦ ἡ παράδοση ὅτι ὑπάρχουν ὁδηγοί, πού περιγράφονται σάν ἄγγελοι, καί πού παρακολουθοῦν τόν ἄνθρωπο σέ στιγμές ὅπως ἡ γέννηση, μιὰ βαρειά ἀσθένεια ἢ ὁ θάνατος. Ἡ ἐμπειρία ἔχει ἐπιβεβαιώσει σέ μεγάλο βαθμό αὐτή τήν παράδοση, ὅπως καί τή ρευστότητα τῆς

μορφής πού τέτοιο ὁδηγοί γίνονται ἀντιληπτοί.

“Ὅπως εἶπαμε, τό διπλό αἰθερικό εἶναι τό λεπτό ἀντίγραφο τοῦ ἁδροῦ φυσικοῦ σώματος. Ἐπειδή ἐνεργεῖ ὡς ἀποθήκη ἢ φορέας τῆς Ρrana, τῆς ζωϊκῆς ἀρχῆς, στή διάρκεια τῆς γήϊνης ζωῆς, ὁ ἀποχωρισμός του ἀπό τό σῶμα συνδέεται μέ μείωση ὅλων τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν, ἔστω κι ἂν δέν ἔχει ἀποκπεῖ ἀκόμη ἡ χορδή που συνδέει τά δύο σώματα. Ἡ ἀποκοπή τῆς χορδῆς σημαίνει καί τόν ὀριστικό φυσικό θάνατο. Ὅταν τό διπλό αἰθερικό ἐγκαταλείψει τό σῶμα δέν ἀπομακρύνεται, ἀλλά συνήθως περιίπταται πάνω ἀπ’ αὐτό.

Τήν ὥρα τῆς διαδικασίας τοῦ θανάτου, πού τό αἰθερικό ἀποσύρεται ἀπό τό σῶμα μαζί μέ τίς ἀνώτερες ἀρχές, καί ἀκόμα καί ἀμέσως μετά τήν ἀποχώρηση, ἀπόλυτη ἡσυχία ἀλλά καί αὐτοέλεγχος πρέπει νά ἐπικρατεῖ στήν αἴθουσα τοῦ θανάτου. Γιατί αὐτή τήν ὥρα, ὁλόκληρη ἡ ζωή περνᾷ ἀστραπιαία μπροστά ἀπό τό Ἐγώ, ὅπως ἔχουν βεβαιώσει καί ἀρκετοί πού ἔφθασαν στό κατώφλι τοῦ θανάτου, στήν κατάστασή τοῦ κλινικά νεκροῦ, καί ἐπέστρεψαν στή ζωή. Ἕνας Διδάσκαλος ἔχει γράψει σχετικά:

«Τήν τελευταία στιγμή πρίν ἀπ’ τό θάνατο, ὁλόκληρη ἡ ζωή μας ἀντανακλᾶται στή μνήμη μας καί ἀναδύονται ἀπό τίς ξεχασμένες γωνιές της, εἰκόνα μέ εἰκόνα, ὅλα τά περασμένα γεγονότα, τό ἕνα μετά τό ἄλλο. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ πολλές φορές νά φαίνεται νεκρός, ὅμως ἀπό τή στιγμή τοῦ τελευταίου παλμοῦ τῆς καρδιάς, μέχρι τή στιγμή πού καί ἡ τελευταία σπίθα τῆς ζωϊκῆς θερμότητας ἐγκαταλείπει τό σῶμα, ὁ ἐγκέφαλος σκέπτεται καί τό Ἐγώ ξαναζεῖ μέσα σ’ αὐτόν τόν ἐλάχιστο χρόνο ὁλόκληρη τή ζωή του. Μιλᾶτε ψιθυριστά, ὅσοι παραστέκεστε στή νεκρική κλίνη, καί σεβαστεῖτε τήν ἐπίσημη παρουσία τοῦ θανάτου. Ἰδίως κάνετε ἀπόλυτη ἡσυχία, ἀκριβῶς τή στιγμή πού ὁ θάνατος ἀκουμπᾷ τό χέρι του πάνω στό σῶμα, γιά νά μή διακόψετε τόν ἡσυχο κυματισμό τῆς σκέψης».

Ἐξ ἄλλου στό «Κλειδί τῆς Θεοσοφίας» διαβάζουμε:

«Στήν ἐπίσημη στιγμή τοῦ θανάτου κάθε ἄνθρωπος, ἀκόμη κι ἂν ὁ θάνατος εἶναι ξαφνικός, βλέπει ὁλόκληρη τήν προηγούμενη ζωή του νά περνᾷ ἐμπρός του, μέ τίς μικρότερες λεπτομέρειες. Γιά μιᾷ στιγμή τό προσωπικό γίνεται ἕνα μέ τό ἀτομικό. Εἶναι ὅμως αὐτή ἡ στιγμή ἀρκετή γιά νά τοῦ δείξει ὁλόκληρη τήν ἀλυσίδα τῶν αἰτίων πού ἔχουν λειτουργήσει στή διάρκεια τῆς ζωῆς του. Βλέπει καί, πλέον, ἀντιλαμβάνεται τόν ἑαυτό του ὅπως εἶναι, ἀπαλλαγμένον ἀπό τήν κολακεία καί τήν αὐταπάτη. Διαβάζει τή ζωή του σάν θεατής, παρατηρώντας τή σκηνή πού τώρα ἐγκαταλείπει».

Υπάρχει ή πίστη, ότι ή μελλοντική προγεννητική κατάσταση καί ή γέννηση τοῦ ατόμου πλάθονται ἤ ἐπηρεάζονται σημαντικά ἀπό τήν τελευταία ἐπιθυμία πού μπορεῖ νά ἔχει τή στιγμή τοῦ θανάτου. Θά ἦταν βεβαίως ἄδικο, ἂν ή μελλοντική ζωή τοῦ ατόμου καθορίζετο ἀπό μιὰ ἐπιθυμία τυχαία πού θά ἐκδήλωνε τήν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του. Αὐτή ὅμως ή ἐπιθυμία δέν εἶναι καθόλου τυχαία, ἀλλά ἐξαρτᾶται ἀπό τή μορφή τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν παθῶν κ.λ.π. πού εἶχε τό ἄτομο σέ ὁλόκληρη τή ζωή του. Οἱ κυρίαρχες τάσεις καί τοπές, οἱ ἰσχυρότερες νοητικές συνήθειες ἐπιβελώνουν αὐτή τή στιγμή τήν κυριαρχία τους καί ἐντυπώνονται ὡς χαρακτηριστικά πού μέλλουν νά ἐμφανιστοῦν ὡς «ἐμφυτες ιδιότητες» στήν ἐπόμενη ἐνσάρκωση. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λογο — γιά νά μήν ἀποτελέσει δηλαδή ή τελευταία μας ἐπιθυμία δυσμενῆ παράγοντα γιά τή μελλοντική μας πρόοδο — πρέπει νά προσέχουμε καί νά ἐλέγχουμε τίς σκέψεις καί τίς ἐπιθυμίες μας σ' ὁλόκληρη τή γήϊνη ζωή μας.

Τή στιγμή τοῦ θανάτου οἱ νοητικές εἰκόνες τῆς περασμένης ζωῆς συναθροίζονται ἐμπρός στό δημιουργό τους, κατασκευάζουν τή συνολική εἰκόνα αὐτῆς τῆς ζωῆς καί ἀποτυπώνονται στό Ἀστρικό Φῶς, καθορίζοντας, ὅπως εἶπαμε, τά χαρακτηριστικά πού θά ἐμφανιστοῦν στήν ἐπόμενη ζωή. Αὐτή ή ἀποτύπωση τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς γήϊνης ζωῆς, ή καταγραφή τῶν καρμικῶν ἀρχείων, εἶναι μιὰ πολύ ἐπίσημη καί βαρυσήμαντη διαδικασία, γιά νά διαταράσσεται ἀπό τοὺς ἀκατάλληλους γιά τή στιγμή θρήνους τῶν συγγενῶν καί τῶν φίλων.

Όταν ὁ ἄνθρωπος πεθάνει ή πέμπτη ἀρχή του παύει: νά ἔχει συνείδηση καί ἀποκόβεται ἀπό κάθε ἀνάμνηση, ἐσωτερική ἢ ἐξωτερική. Εἴτε ή παραμονή του στό Kama Loka πρόκειται νά διαρκέσει λίγες ὥρες ἢ χρόνια, εἴτε ὑπέστη φυσικό ἢ βίαιο θάνατο σέ μικρή ἢ μεγάλη ἡλικία, εἴτε τό Ἐγώ ἦταν καλό, κακό ἢ ἀδιάφορο — ή συνείδησή του τόν ἐγκαταλείπει ἀμέσως. Όταν ή ζωή ἀποσυρθεῖ καί ἀπό τό τελευταῖο μόριο τῆς ἐγκεφαλικῆς ὕλης, ὅλες οἱ ἀντιληπτικές του ἱκανότητες σταματοῦν, τουλάχιστον γιά κάποιο διάστημα, ἀνάλογα μέ τό ἄτομο, γιά νά ἐπανέλθουν ἀργότερα στό Ἐγώ ἢ στό κέλυφος σέ πολύ βέβαια ἀτελέστερο βαθμό.

Ἡ στιγμή λοιπόν τοῦ φυσικοῦ θανάτου εἶναι ἓνα πολύ σημαντικό γεγονός καί φαίνεται ὅτι προσφέρει κάποιες ἰδιαίτερες εὐκαιρίες στήν ἀποχωρούσα ψυχή. Σ' αὐτή τήν πίστη ἔχουν τήν ρίζα τους ὅλες οἱ τελετουργίες καί οἱ προσευχές γιά τόν ἄνθρωπο πού πεθαίνει. Στό Θιβέτ γίνεται ἐπίσημη καί λεπτομερῆς κατήχηση στόν θνήσκοντα ἀκόμη καί στο νεκρό, γιά τό τί πρέπει νά ἀναμέ-

νει καί τί πρέπει νά προσπαθήσει καί νά ἐπιτύχει. Σέ ἄλλους τό-
πους τά πράγματα εἶναι συνήθως πιό ἀπλά, ἀλλά οἱ τελετές καί τά
ἔθιμα ἔχουν ὅλα σκοπό νά βοηθήσουν τό ἄτομο τίς ὥρες τοῦ θα-
νάτου. Πολλές βέβαια ἀπ' αὐτές τίς τελετές ἔχουν ὑποβιβαστεῖ καί
παραμορφωθεῖ. Πάντως, ἔστω καί τηλεπαθητικά, σκέψεις, καλῆς
θελήσεως, στοργῆς καί ἐλπίδας τήν ὥρα τοῦ θανάτου, μποροῦν
πράγματι νά ἔχουν μεγάλη ἀξία γιά ἐκεῖνον πού περνάει σέ μία
καινούργια φάση υπάρξεως.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΜΠΝΕΥΣΗ

Ὁ δρόμος, πού ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος γιά νά κατακτήσει τή
γνώση, εἶναι σήμερα φανερό ὅτι ἀποτελεῖ τήν ὀρθολογική σειρά
σκέψης. Ἡ τεχνολογική ἐποχή μας, μέ τούς κομπιούτερ, μέ τήν
ἠλεκτρονική παντοδυναμία, βασίζεται στόν ὀρθολογισμό, πού τίς
βάσεις του θεμελιώσανε οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι (Σωκρά-
της, Πλάτων κ.λ.π.). Ἀκόμη καί στά Σχολεῖα σήμερα κάθε τύπου
διδάσκεται ἡ ὀρθολογική σκέψη, ὄχι μόνο στά Μαθηματικά, ἀλλά
καί σ' αὐτή τή Λογοτεχνία. Ἀς ἀφήσουμε τίς Φυσικές Ἐπιστήμες,
πού ἡ ἔρευνα καί ἡ ἀνακάλυψη ἀποτελοῦν ὀρθολογικές δομές.
Ἀπό τήν πρώτη τάξη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἀρχίζει αὐτή ἡ με-
θοδολογία. Ὅταν στό Δημοτικό Σχολεῖο στίς πρώτες τάξεις βάζουν
τό πρόβλημα «5 καί ... ἴσο 7, ποῖος ἀριθμός πρέπει νά ἀντικατα-
στήσει τίς τελείες», δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά μία ἐξάσκηση στήν
ὀρθολογική μεθοδολογία.

Ὅμως ὁ ὀρθολογισμός εἶναι κάποια σειρά κρίσεων, ἐννοιῶν,
πού ἡ μία συνεπάγεται τήν ἄλλη. Ἐπεξεργάζεται κάτι ἄλλο, πού
δέν ἔχει σχέση μ' αὐτή τή μεθοδολογία. Αὐτό τό κάτι, πού ἀποτε-
λεῖ πηδῆμα πρὸς τά ἔμπρός, πέταγμα στό καινούργιο εἶναι ἡ ΕΜ-
ΠΝΕΥΣΗ. Αὐτή δίνει στήν ἔρευνα, τή δύναμη γιά νά ἀνεβῶμε τά
σκαλοπάτια, πού ὁδηγοῦνε στά πιό ψηλά ἐπίπεδα τῆς γνώσης. Ἡ
ἐμπνευση ἀποκαλύπτει στόν ἐρευνητή καινούργιες διαστάσεις καί
τοῦ αὐξάνει τή δημιουργικότητά του μέ τήν παρουσίαση σημαντι-
κοῦ ἔργου.

Οἱ διάφορες ἐφευρέσεις, οἱ ἐπιστημονικές ἀνακαλύψεις καί

λογοτεχνικές δημιουργίες οφείλονται στην ΄Εμπνευση. Άλλά γεννιέται τό έρώτημα: «Πώς έρχεται ή ΄Εμπνευση καί σέ ποιές στιγμές τής ανθρώπινης ζωής»;

΄Η ΄Εμπνευση δέν έρχεται όποτε θέλουμε. Δηλαδή στίς στιγμές τής εργασίας μας ή στό γραφείο ή στό εργαστήριο. Έρχεται ξαφνικά τή στιγμή, πού αναπαυόμαστε, σέ στιγμές ήρεμίας, κι όχι σέ στιγμές πνευματικής καί σωματικής υπερέντασης. ΄Η ΄Εμπνευση έρχεται τή στιγμή, πού βρισκόμαστε στίς άρχές τής ύπνωσης. Δίνει φώς στόν άνθρωπο, πού έχει προβληματιστεί καί προσπαθεϊ νά βγεϊ από όρισμένα σκοτάδια. Τότε τοῦ δημιουργεϊται μία απεριγραπτη χαρά καί ικανοποίηση μ' αυτό τό φώς τής ΄Εμπνευσης.

Έχουμε πολλούς διανοητές σ' όλες τίς εποχές, πού διακρίνονται γιά τό πρωτότυπο έργο τους καί τούς λένε αναμορφωτές. ΄Η ΄Εμπνευσή τους πάνω στά προβληματισμένα θέματά τους δίνει φτερά γιά νά πετάξουν ψηλά. ΄Η Σφίγγα τής Αιγύπτου, πού έχει κεφάλι γυναικας, κορμό ταύρου, νύχια λιονταριού καί φτερά άετοῦ συμβολίζει γενικά τόν πνευματικό άνθρωπο. Μία από τίς ιδιότητές του εϊναι καί ή ΕΜΠΝΕΥΣΗ, πού συμβολίζεται στή Σφίγγα μέ τά φτερά τοῦ άετοῦ, δηλαδή τό ξαφνικό πέταγμα στά πιό ψηλά πνευματικά επίπεδα. Γι' αυτό ο Διαλογισμός εϊναι μία άσκηση γι' αυτό τό πέταγμα. Ο Διαλογισμός πραγματώνεται μέ τήν χαλάρωση τής σωματικής καί πνευματικής μας ύπόστασης. Έπειτα έρχετασι ο όρθολογισμός καί έπεξεργάζεται αυτά πού παρουσίασε ή ΄Εμπνευση. Κι' έτσι μ' αυτό τόν συνδυασμό ή προχώρησή μας στή γνώση καί ο φωτισμός της στερεώνεται καί γίνεται σταθμός πνευματικός γιά τήν ύπαρξιακή μας άγωνία.

Είς μνήμην

Άντί μνημοσύνου ή αδελφή Μαρία Δ Βλάχου απέστειλεν υπέρ τής Θεοσοφικής Έταιρίας έν Έλλασι χρημάς 5.000 είς μνήμην τοῦ συζύγου της Δημητρίου.

Όμοίως ο κ. Κ. Μελισσαρόπουλος δρχ. 2.000.

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία του «Ίλισου», Χαρ. Τρι-
κούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, εĩ-
ναι άνοικτά καθημερινώς πλην Σαββά-
του 10 - 1

Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, άποστέλλετε μέ τα-
χυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν εις
τήν διεύθυνσιν: «Κωστήν Μελισσαρό-
πουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος
Κωδ. 106 79, 'Αθήνας». Άποστολαί
μέ τραπεζικός έντολάς μās δυσκο-
λεύουν πολύ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη άποσταλέντα στούς κατωτέ-
ρω συνδρομητάς μās, έπεστράφησαν
άπό τό Ταχυδρομείον μέ την σημείω-
σιν: «μετώκησε» ή «άγνωστος». Παρα-
καλούνται όσοι τούς γνωρίζουν νά
τούς ειδοποιήσουν ή νά μās δώσουν
τάς διευθύνσεις των:

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ίω. Κορομηλάς, Καλαμάτα
Δημ. Λουμής, Σύρος
Θεοδ. Τσουλιάς, Ίωάννινα

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Δημ. Βλάχος, 'Αθήναι

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (Με τη σειρά λήψεως)

Άντ. Έπ. Σπηλιωτόπουλος: 'Ο Μοναχι-
κός δρόμος (ποιήματα). 'Αθήνα
1987.

Επιμέλεια Σωζ. Θωμοπούλου: 'Ελληνι-
κή 'Εβραϊκή Βιβλιογραφία (Αύτοτε-
λείς έκδόσεις 1716-1985). 'Αθήνα
1987.

Ζάχος Σαμολαδάς: Για μία νέα Ιδεολο-
γία. Θεσ/νίκη 1980.

» » Για μία ένωμένη
διανόηση. Θεσ/κη 1986.

Γ. Μ. Πολιτάρχης: 'Αφρική - 'Η έρη-
μος. Τό 'Ελληνικό βιβλίο.

Γ. Μ. Πολιτάρχης: Τέσσερα Ποιήματα.
'Αθήνα 1987.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Εύφορίων. Έκδ. Τασ. Παπαϊωάννου-
Μπενοπούλου-Μαιναλιώτη ('Οκτ.-
Δεκ.)

Περίγραμμα. Διευθ. Δανάη Παπαστρά-
του ('Οκτ. Δεκ.)

Έρεϊς. Διευθ. Δημ. Δασκαλόπουλος
(Δεκ.)

Περιοδικό 'Ελληνίδων Βορ. 'Ελλάδος.
'Υπεύθ. Ρούλα Παπαδημητρίου
Πνευματικές Σελίδες. Διευθ. Άλ. Βασι-
λείου (Γεν.-Φλεβ.)

Πνευματική Κύπρος. 'Υπεύθ. Κ. Χρυ-
σάνθης (Γεν.-Φλεβ.)

Χρονικά. 'Υπεύθ. Ίωσφ. Λόβιγγερ ('Ιαν.-
Φεβρ.)

'Ισραηλικά Νέα. Έκδ. Δ. Νικολαϊδης
(Ίαν.-Φεβρ.)

Τό κουτί τής Πανδώρας. Διευθ. Κατ.
Τσαλίκη-Κότσιώλη ('Ιαν.-Φεβρ.)

Φιλύρες. Διευθ. Άγγ. Πανωφοροπού-
λου ('Ιαν.-Φεβρ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Άρχισ. Γ. Χαλατσός
(Φεβρ.)

Δαιυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Φεβρ.-
Μάρτ.)

Νέα 'Ακρόπολη. Διευθ. Γ. Πλάνας
(Μάρτ.-Άπρ.)

'Ο Φυσιολάτρης (Μάρτ.-Άπρ.)

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
ἐν Ἑλλάδι

Χαρ. Τρικούπη 26-Ἀθῆναι 106 79

Ἐκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλο-
θήη 152 37

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 150

Μάρτιος-Ἀπρίλιος 1987

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ἀλέξ. Κολπονδίνος

Ἡράκλειον: Βασ. Βασιλείου

Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης

Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης

Κέρκυρα: Ἀλεξ. Λουῆρος

Κομοτινὴ: Ἐλ. Τσιτσόπουλος

Λαμία: Ἀντ. Τριανταφύλλου

Λάρισα: Ἰσ. Φελλοῦς

Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης

Πάτρα: Ἀθ. Κοντοσάκης

Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης

Ρόδος: Σταῦρος Βαφεΐδης

Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας

Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Γ. Τσαγκαρούλης

Χανιά: Ἐμμ. Νοδaráκης

Ἀμρόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος

Λεμέσος: Ἀνδρὸς Σωτηρίου

Λευκωσία καὶ Πάφος: Θεοφ. Παναγιώ-
του,

2 Ὁθωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 474815

Τουρκία: Ἐλευθ. Καρακάσης

Εὐφορίων. Ἐκδ. Τασία Παπαϊωάννου-
Μπενοπούλου (Μάρτ.-Ἀπρ.)

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Ἀπρ.,
Μάιος)

Πνευματικὴ Κύπρος. Ὑπεύθ. Κύπρος
Χρυσάνθης (Μάρτ.-Μάης)

Ὁ Φυσιολάτρης (Μάιος-Ἰούν.)

Σκέψη καὶ Τέχνη. Διευθ. Διαμαντῆς
Φλωράκης (Μάης-Ἰούν.)

Λογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση. Ἐκδ. Ν.
Νικολαΐδης (Τεύχος δον)

Νέα Σύνορα. Διευθ. Δ. Βαλασκαντζῆς
(1/5/86, 15/5/86)

**ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΕΤΗΣΙΩΣ ΔΡΧ. 1.000**

Συνεδριάσεις Στοῶν

Ἀπρίλιος - Μάϊος - Ἰούνιος 1987 ὥρα 8 μ.μ.

Ἀπρίλιος

10 Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας «Κρಿಸναμοῦρτι»
14 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Κ. Ἠλιάδης «Ἱστορία Σουφισμοῦ»
21 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Ν. Παπαγεωργάκης «Ἀριθμοσοφία»
23 Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χ. Κατσαρδῆς «Αἰρέσεις Ἰσλάμ Α΄»
27 Δευτέρα	ΑΘΗΝΑ	Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Περί Πνευματισμοῦ»
28 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Κ. Ἠλιάδης «Σουφικά Ἀνάλεκτα»
30 Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς «Ὁ ρόλος τοῦ Μαθητοῦ καὶ Διδασκῆς»

Μάϊος

1 Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας «Κρिसनामोῦरति»
4 Δευτέρα	ΑΘΗΝΑ	Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Περί ἐλευθέρας ἐρεῦνης»
5 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασιώτης «Συγκέντρωσις τῆς Σκέψεως Γ΄»
7 Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Ν. Σωτηρίου «Ἀπό τό μυστικό βάθος τῆς Προσωκρατικῆς σκέψεως»
8 Παρασκευή		ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΛΩΤΟΥ
12 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος «Τά μυστήρια Βρετανῶν καὶ Γαλατῶν Δρυϊδῶν»
14 Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Α. Τριανταφυλλοῦλου «Μικρόκοσμος - Μακρόκοσμος Γ΄»
15 Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας «Κρिसनामोῦरति»
18 Δευτέρα	ΑΘΗΝΑ	Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Περί διανοίας»
19 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος «Ἡ Σταύρωση τοῦ Κουετσαλκοάτλ στό Μεξικό»
28 Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς «Ἡ Μαῖρα καὶ ἡ Πρόνοια»
29 Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας «Κρिसनामोῦरति»

Ἰούνιος

1 Δευτέρα	ΑΘΗΝΑ	Ἄντ. Ἀδριανοπούλου «Ὁ χαρακτήρ τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου»
2 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Ν. Παπαγεωργάκης «Φιλοσοφική διερεύνηση: ποῖός ἐπλασε τόν κόσμο»
4 Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χρ. Καμαρωτάκης «Περί Ἀποκρύφου Ἰατρικῆς Δ΄»
9 Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασιώτης «Ἡ Μητρική ὄψη τῆς Θεότητος»
11 Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Ἰφ. Χατζηδημητρίου «Ἡ γυναίκα στήν Ἀρχαία Αἴγυπτο»

Βιβλία Κρισναμοῦρτι
εἰς Βιβλιοπωλεῖον Καστανιώτου
Ὁδὸς Ζωοδόχου Πηγῆς

ΙΛΙΣΟΣ

Συνδρομὴ 1987 δρχ. 1.000
Ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ πληρῶνουν δρχ. 1.000,
ἂς στέλνουν δρχ. 800 ἢ 600 μόνον
Ἐξωτερικοῦ \$ 12, ἀεροπορικῶς \$ 15

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

«Ἐπιλογαὶ» ΙΛΙΣΟΥ

Α΄ Τριετίας 1956–1957–1958

Β΄ Τριετίας 1959–1960–1961

Γ΄ Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένῃ πρὸς δρχ. 600

Δ΄ Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετῃ δρχ. 400, δεμένῃ δρχ. 600

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὄχι μὲ ἐντολὴν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου
Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

Ἡ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Τό φιλοσοφικό ἔργο τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου	73
Σπ. Κ. Νάγου: Περί κοινωνικῆς ἠθικῆς	84
Ὁ Δεκάλογος τοῦ ἀρρώστου	87
Γιώργος Β. Σιέπτος: Καθαρμοὶ (συνέχεια ἀπὸ τό προηγούμενο τεύχος)	91
Λούλα Κωνσταντινίδου: Μεγάλῃ Παρασκευῇ	97
Ἀπὸ τό βιβλίον τοῦ Κρισναμοῦρτι «Οἱ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΟ ΣΑΑΝΕΝ ΤΟ 1985»	99
Ἀνδρέας Γ.Τ. Λασκαράτος: Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος	110
Σαράντος Παυλέας: Ἡ δίκη τοῦ Τζιορντάνο Μπροῦνο	111
Νίκος Ἀ. Τέντας: Τά Νέα Βιβλία	114
Γ. Μ. Πολυτάρχη: Βιβλιοκριτική	120
Παν. Ἀναγνώστου: Ὁρομάσδης	123
Εὐφρ. Σεραφειμίδου: Τά δῶρα ἦταν ἔτοιμα	126
Παν. Παπασλιώτης: Ἡ στιγμή τοῦ θανάτου	127
Παν. Βλαχόπουλος: Ἡ ἔμπνευση	132
Μεταξύ μας	134
Συνεδριάσεις Στοῶν Θ.Ε. ἐν Ἑλλάδι	136

Στά προσεχῇ τεύχη

Μηνᾶ Λογοθέτη: Οἱ ἑπτὰ βαθμοὶ τῶν Μιθραϊκῶν Μυστηρίων
 Σταύρου Βασαρδάνη: Παραψυχολογικὴ Ἔρευνα στὴν Κοιλιάδα τῶν ρόδων
 Νίκου Τέντα: Ἡ εἰρήνη στὸν ἀρχαιοελληνικὸ λόγο καὶ τὴν Μυστηριακὴ παράδο-
 ση
 Δημ. Ἰωαννίδη: Ἡ Κάθαρσις
 Αἰμ. Ἰβου: Ἀνακαλύψεις τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης ἐπάνω στό μυστήριο τοῦ θα-
 νάτου